Scandalū prelatorum.

operari. Mala vita manifesta rectoꝝ & prælatoꝝ ecclesiæ ambitio, auaritia, simonia, pōpa, vestiū, exquisitę epulę: species varię luxuriæ. nōne magnū scādalū totius populi Christiani? Vñ dñs Malach. ij. Scādalizastis plurimos in lege. s. propter exempla malę vitę vestræ. Et Hiero. de eis. Hi vertūtur in laqueū tortuosum ponētes scandalū in oī loco. xxiiij. q. iij. transferunt. Sed vt dicit. b. Greg. Scire debēt p̄lati si vnq̄ deliquūt qa tot mortibꝰ digni sunt quot exēplo ꝑditionis ad cæteros trāsmittūt. ij. q. j. notum. Debet ergo qlibet cauere ne ṽbo vel facto aliquem scandalizet. iuxta illud apl'i. ij. Coꝝ. vj. Nemini dātes vllam offensionē vt nō vitupereꝛ ministeriū nostrū. Perfecti in charitate vtiq̄ sunt liberi etiā ab hoc genere scādali. Nā etsi cōmittunt aliqñ aliqua pc̄tā: tamen nō sunt talia & tam magna ꝙ aliquis rationabiliter possit sibi sumere occasionē ruinæ spiritualis ſm Tho. vbi. s̄. art. vj. & sic de hmōi. Pax multa &c. & hoc dū ꝑseuerāt in ꝑfectione. Possunt enim a gratia discedere: & tūc facta eoꝝ mala quę nota fiunt magis scādalizant q̄ alioꝝ. Et ex hoc aggrauaꝛ pc̄m̄ eorum magis q̄ alioꝝ. Et si arguatur in contrarium: quia Petrus post aduētum spūssancti fuit in statu perfectoꝝ: & tamen gentiles cōuersos scandalizauit in obseruatione legaliū. Vnde dicit apl's ad Gal'. ij. Cum vidissem ꝙ non recte ambularet ad veritatē euangelij dixi Cæphæ. i. Petro Coram oībus. Si tu cum Iudæus sis gentiliter & nō Iudaice viuis: quō gētes cogis Iudaizare. ergo &c. Respondet Tho. vbi s̄. ar. vj. ꝙ Petrus peccauit quidem & repræhensibilis fuit ſm sententiā Aug. & ipsius Pauli. q̄uis Hiero. dicat contrarium in hoc ꝙ subtrahebat se a gentilibꝰ vt vitaret scādalum Iudęoꝝ quia hoc incaute aliqualiter faciebat. ita ꝙ gentiles ad fidem conuersi scandalizabantur. Non tamen factum Petri erat ita graue pc̄m̄ ꝙ merito possent alij scādalizari. & sic patiebantur scādalum passiuū absq̄ hoc ꝙ in Petro esset scandalum actiuum sed indispositio aut imperfectio eorum eos scandalizabat.

§. V. QVAERITVR VTRVM BOna sint dimittēda ꝓpter scandalum alioꝝ vitandum.

¶ Et primo de spiritualibus bonis.
¶ Secundo de temporalibus.
¶ Tertio de sacramentalibus: & vtrum mutanda.

triplex veritas

Et ꝓ fundamēto huius materiæ sumaꝛ regula iuris qua diciꝛ. Vtilius scandalū nasci ꝑmittitur q̄ veritas dimittaꝛ. et de reg. iur. vtilꝰ. vbi glo. ibi & .b. Tho. in. iiij. notāt triplicē veritatē. s. vitæ, doctrinę & iustitię. & dicit. b. Hiero. ꝙ dimittēdū est ꝓpter scādalū. s. vitandū oē qđ ꝑtermitti pōt: salua triplici ṽitate. s. vitæ, doctrinę & iustitię. Quinimmo & veritas iustitiæ & doctrinę qñq̄ ꝓpter scandalū dimittēda est ſm Tho. & Ray. & Vl. Vnde dantur versus. Est ṽitas vitæ doctrinæ iustitiæq̄. Primū semꝑ habe: duo alia ꝓpter scādala linque. s. aliqñ. Quod itelligēdū est nō quidē vt doceaꝛ aliqua falsitas ꝓpter scandalum vitandū sed vt taceatur veritas nō necessaria. Et sil'r nulli facienda est iniustitia. s. vt dānetur innocēs ꝓpter vitandū scādalū alioꝝ: sed dormire pt̄ seueritas vt nō puniantꝛ q meruerūt.

De bonis spūalibus ꝓpter scādalū dimittendis.

De bonis igiꝛ spūalibꝰ quæ reperiūtur in veritate vitę iustitię & doctrinæ, cū quæriꝛ vtrū sint dimittēda ꝓpter scādalū vitandū? Rñ. b. Tho. ij. ij. q. xliij. ar. vij. ꝙ quæstio ista nō habet locū in scandalo actiuo, qa nihil faciendū est cū scādalo actiuo qđ est fc̄m̄ vel dictū minꝰ rectū: sed habet locū in scādalo passiuo. Pro cuius declaratione notādū ꝙ in spūalibꝰ bonis quædā sunt de necessitate salutis q̄ prætermitti nō possunt absq̄ pc̄ō mortali. Manifestū est aūt ꝙ nullus debet peccare mortal'r vt alterius pc̄m̄ īpediat. Et ratio est: qa magis teneꝛ qlibet suā salutē spūalē diligere q̄ cuiuscūq̄ alterꝰ: cū nō solū ipse actus dilectionis: sed etiā ipse ordo diligēdi sit in p̄cepto q est vt prius & magis se q̄ alium diligat ſm Tho. Fatue ergo faciūt q ꝓpter tollēdū scādalū alioꝝ quātūcūq̄ graue peierāt vel aliqđ criminale faciūt. qđ tñ frequēter accidit q immo nec veniale cōmittendū est ꝓpter alioꝝ scādalū vitandū: q̄uis hoc aliqui dixerint qđ. b. Tho. vbi. s̄. reprobat. Et ratio est ſm ipm̄. qa hoc implicat cōtraria. Nā si faciēdū est iā non est malū nec pc̄m̄. Nullus em̄ peccat faciēdo qđ debet. si aūt pc̄m̄ est eligibile non est. ḡ fieri nō debet. Ad qđ facit qđ ait Aug. xxij. q. ij. faciat. cū saluti hois nisi peccādo consulere non possit iā se existimet nō habere qd faciat. Et q̄uis ꝑ veniale nō tollaꝛ hoī grā ꝑ quā est ei salus. tñ inquātum veniale disponit ad mortale: & sic vergit in detrimētū salutis. Vñ cōtra veritatē vitæ pōt bene qs aliqñ facere qd qđ ex genere esset veniale vt verbū otiosum. & tñ dicēdo ad tollēdū scādalū vel ad subleuandū tędiū: tunc non erit pc̄m̄ nec ꝓprie otiosum nisi materialiter. Quædā alia bona spūalia sūt q̄ nō sunt de necessitate salutis. vt dare eleemosynas, ieiunare, ingredi religionē, & hmōi. Et in his distinguēdū de scādalo: qa aut scādalū qđ ex eis oritur ꝓcedit ex malitia: cū. s. aliq volūt īpedire hmōi spūalia bona scādala cōcitādo. Et hoc dr̄ scādalū Pharisæoꝝ q de doctrina Christi scādalizabanꝛ. & hoc esset cōtēnēdū sicut Christus docuit. Matt. xv. dicēs. Sinite eos. s. scādalizari. nec dimittatis bona opera ꝓpter tale scādalū ex malitia ꝓcedēs Aut scandalum ꝓcedit ex infirmitate vel ignorātia. & dr̄ scādalū pusilloꝝ. Et ꝓpter hoc scādalū spūalia opera sūt occultanda vel interdū differenda vbi periculum nō imminet quousq̄ reddita rōne scandalū cesset. Si autem post redditā rōnem hoc scādalū duret. iā videꝛ ex malitia esse. Et sic ꝓpter ipm̄ nō sunt hmōi spūalia opera dimittenda.

Spūalia non sunt necessaria ad salutem.

Notādū ēt ſm. b. Tho. vbi. s̄. ꝙ in veritate vitę & doctrinæ & iustitiæ nō solū cōpræhēdiꝛ id qđ est de necessitate salutis, sed ēt illud ꝑ qđ ꝑfectiꝰ ꝑueniꝛ ad salutē. ſm illud j. Coꝝ. xiij. Emulamini charismata meliora. Vñ ꝯsilia nō sunt simpl'r prętermittēda nec etiā opera misericordiæ ꝓpter scādalū: etsi sint interdū occultāda vel differēda propter scādalū pusilloꝝ vt dictū est. Si ergo ꝓpter igressum religionis alicuꝰ parētes vel alij scādalizātur vsq̄ ad mortē aīæ vel corporis: nō debet aliqs ꝓpter hoc dimittere ingredi religionē: & oīa mala q̄ inde sequerenꝛ non imputātur ei q ingrediꝛ sed illis q faciūt seipsos sine causa scādalizantes. Si tñ ex aliqua dilatione ista scādala auferri veri sil'r æstimarenꝛ & illi periculū non immineret nō valēdi postea religionem ingredi differre deberet. Sciēdū etiā ꝙ obseruatio cōsilioꝝ & impletio operū misericordiæ sunt qñq̄ de necessitate salutis. qđ patet in his q iā nouerūt cōsilia. & in his in qbꝰ ex debito imminet defectibꝰ aliorum subuenire vel in tēporalibꝰ puta pascendo esuriētē: vel in spūalibꝰ docēdo ignorātes siue fiat debitū ꝓpter iniūctū officiū vt patet in prælatis: siue ꝓpter necessitatē indigentis: & tunc eadē rō est de hmōi sicut de his q̄ sunt de necessitate salutis.

Cōsilia nō sunt simpliciter dimittenda.

Quātū igiꝛ ad veritatē doctrinę cum dicitur ꝓpter scādalū esse dimittēda. hoc est sic intelligēdum ſm bea. Tho. vbi. s̄. vt nō qdē doceat falsum aliqđ ꝓpter vitādū scādalū: qa hoc est de necessitate salutis. s. nō docere falsitatē sed veritatē & etiā non tacere veritatē cum est necesse ꝓ salute alioꝝ. Vñ Chrys. dicit ꝙ nō solū ꝓditor est veritatis q transgrediēs veritatem palam ꝓ veritate mendaciū loquiꝛ: sed etiā q nō libere veritatē ꝓnuntiat quam libere ꝓnūciare oportet: aut nō defendit veritatē quā defendere ꝯuenit: ꝓditor est veritatis. xj. q. iij. nolite. Sed ipse actus docēdi potest prætermitti ſm congruentiā tēpoꝝ & personaꝝ ab eo cui incūbit officiū docēdi. vel simpliciter qñ ex doctrina seu prædicatione nō sequiꝛ aliquis fructus & scādalū alioꝝ. vel ſm quid. s. quo ad aliquā materiam. puta in aliqua ciuitate vel castro sacerdotes sunt concubinarij quasi oēs: nec est spes correctionis eoꝝ: quia prælati non curāt: immo forte sunt in eadē dānatione. Si prædicator dicat populo eos vitādos in officijs & sacramentis nec sperat ꝑ hoc remediū adhiberi: sed scādalum sequi. primo ipsoꝝ clericoꝝ: scđo populi: q nihilominus non vitabūt eos audiēdo etiā hoc esse pręceptum ecclesiæ: vel cōtēnent eos & sacramēta eoꝝ. vt qd ꝓditio hæc? quare non potius reticendū populo & ignorātia quę iuris positiui est excusabit eos? Hęc Durā. ordinis Minoꝝ ī sum. Et multa similia possent hic applicari. Nec est ꝯtra qđ dr̄ dist. xliij. dispēsatio. Dispēsatio cœlestis seminis nobis est iniūcta. Væ si nō sparserimus: væ si tacuerimꝰ. Intelligitur enim hoc de doctrina necessaria ad salutē & cū speraꝛ fructus etsi inde alij scādalizētur. al's tacere docet Hiero. xj. q. iij. quō ergo.

Quō veritas doctrīę aliqñ ē dimittenda.

Quantū ad veritatē iustitiæ quō sit dimittenda propter scādalū. s. correctio. Sciendum ſm bea. Tho. vbi. s̄. ꝙ cum pœnaꝝ inflictio non sit ꝓpter se expetenda: sed infligūtur pœnæ vt quędā medicinæ ad cohibendū peccata. Ideo in tm̄ habent rationē iustitiæ inquantum pc̄tā per eas cohibenꝛ. etsi nō ipsiꝰ delinquētis qui si ex punitione maxime scādalizaretur nō prętermittenda esset punitio: sed tamen alioꝝ q ex punitione peccātis sibi cauent a malis ne similia patianꝛ. Sed si ex inflictione pœnarum seu punitione alicuꝰ vel pluriū delinquētiū plura & maiora mala possent seq vel ꝓbabil'r dubitareꝛ de hmōi. tūc inflictio pœnaꝝ nō cōtinebitur sub iustitia: & tunc punire nō ꝑtinet ad veritatem iustitiæ. & per consequens non punire non est cōtra iustitiam. Et hoc præcipue accidit qñ multitudo est in scelere vel aliqs q habet magnam sequelā adhęrentiū. Vñ Aug. dicit. In hmōi causis vbi ꝑ graues dissentionum scissuras nō huius vel illius hois periculum: sed populoꝝ strages iacet: detrahendum est aliquid seueritati vt maioribꝰ malis sanandis charitas syncera subueniat. dist. l. vt cōstitueretur. & dist. xliiij. c. comessationes. & . xxiij. q. iiij. c. nō pōt. Correctio aūt fraterna qa ordinaꝛ ad correctionē & emendationē eiꝰ qui corrigiꝛ. ideo cū de tali correctione verisimiliter crediꝛ ꝙ scandalizetur: nō teneꝛ ad eā nec eam facere debet. secus si nō scandalizaꝛ ipse correctus: sed alij ex eius emēdatione: quia tūc non dimittenda.

Quomodo correctio sit aliqñ dimittenda propter scādalum.

Quātū ad veritatē vitæ ꝑtinet vt non solum quis abstineat a malis: sed etiam ab his quę habēt speciē mali. Et ꝓpter hoc dicit Apl's. Si esca scādalizat fratrē meū nō manducabo carnes in ęternum. j. Coꝝ. viij. Loquiꝛ em̄ de carne idolis immolata: quā comedere pręcipue corā simplicibꝰ habebat speciem mali: qa poterāt credere ꝙ hoc faceret in veneratione idoli. Et sic scandalizabanꝛ in illo q̄uis non esset malū non comedendo in veneratione idoli. Et idem dicēdū est de q̄cūq̄ cibo. s. ꝙ cū qs scandalizatur super esu illius ab alio: vt qa est cōtra morē patriæ vel cōtra cōem ꝓhibitionē. q̄uis in se illū cibum possit licite edere: debet abstinere ne alios scandalizet: vel rationē assignare. puta si ex infirmitate hoc facit. Cibū aūt necessariū sibi ad vitā siue carniū siue aliaꝝ rerum non debet propter scādalum alioꝝ hoc dimittere simpliciter: qa hoc pertinet ad necessitatē salutis. ſm Tho. vbi. s̄. arti. viij. sed sedare si apte pt̄. Infamiam etiā iniuste exortam vnde hoīes quasi credētes hoc scādalizātur debet pro posse purgare illis modis quibus licite potest vel ostendendo innocentiā suā & falsitatem obloquentiū vel approbationes faciēdo inducere vt cōuincantur de mēdacio, vel ꝑ alios modos iustos. Et hoc no. Aug. xj. q. iij. c. nō sunt audiendi. vbi in fine dicit. Nobis necessaria est vita nostra. s. bona. alijs aūt fama nostra.

Qñ tpalia sint propter scādalū dimittēda.

§. VI. DE SECVNDO SCILICET

de tpalibus bonis vtrū sint dimittēda ꝓpter scādalū eoꝝ a quibꝰ repetunꝛ? Rñ. bea. Tho. ij. ij. q. xliij. arti. viij. Distinguendū est de hmōi bonis: qa aut nostra sunt, aut sunt ad cōseruandū ꝓ alijs nobis cōmissa. sicut bona ecclesiæ cōmittunꝛ p̄latis: & bona cōmunia quibuscūq̄ reipublicę rectoribꝰ. Et taliū ꝯseruatio sicut & depositoꝝ imminet his quibꝰ cōmissa sunt ex necessitate. & iō nō sunt ꝓpter scandalū dimittenda quin. s. repetantur: vel ꝑmittenda auferri sicut nec alia quæ sunt de necessitate salutis. Et sic. b. Tho. Cātua. archiepˢ nō dimisit qn repeteret res eccl'ię: q̄uis inde sequereꝛ scādalū regis Angliæ. Si vero bona tpalia nostra sunt & ipsoꝝ dñi sumus: dimittere ea distribuendo si penes nos sunt: vel non repetēdo si apud alios sunt ꝓpter scādalū qñq̄ debemꝰ: qñq̄ nō debemus. Si em̄ scandalum ex hoc oriaꝛ ꝓpter ignorātiā. vt qa putet esse sua qui detinet vel ꝓpter infirmitatē alioꝝ. qđ supra dictū est esse scādalū pusilloꝝ: tūc vel dimittenda sunt totaliter vel aliter sedandū scandalū pusilloꝝ: ꝑ aliquā admonitionē. Vnde Aug. in sermone dñi in monte. Dandū est qđ nec tibi nec alteri noceat q̄ ab hoīe credi pōt. Et cū negaueris quod petit iudicāda est ei iustitia. Et melius ei aliqd dabis cū petēte iniuste correxeris. Aliqñ vero scādalū quod nascitur ex repetitione suoꝝ bonoꝝ ꝓcedit ex malitia qđ est scandalū Pharisæoꝝ. Et ꝓpter eos qui sic scandala concitāt non sunt tpalia dimittenda: qa hoc noceret bono cōi: dareꝛ em̄ per hoc malis occasio rapiendi aliena: & noceret etiā ipsis rapiētibꝰ q retinēdo aliena in pc̄ō ꝑmanerent. Vnde dicit Greg. in li. moral'. ꝙ cū quidā tpalia nobis rapiūt sunt tolerādi. Quidā vero seruata ęqualitate ꝓhibendi nō sola cura ne nostra subtrahanꝛ: sed nec rapiētes nō sua seipsos perdant. Hęc Greg. Si em̄ passim permittereꝛ hoībꝰ malis rapere aliena: vergeret hoc in detrimētū veritatis vitæ & doctrinę & iustitię. & sic esset cōtra regulā iuris. Iuste tñ & pie eccl'ia abstinet a decimis exigendis in terris in quibus nō est cōsuetudo decimas soluere ad vitandū scandalum hoim. Sic etiā apl's seminans spūalia Corinthijs pie abstinuit a recipiēdo seu petendo tpalia ab eis ne offendiculū daret euangelio: ne. s. illi scādalizarentur si petisset ab eis quod nō erāt cōsueti. hæc Tho. Si aūt tyrānus aliquis teneret aliqua bona ecclesiæ & ex repetitione inde sequeretur scandalum nō solū tyrāno: sed eccl'iæ seu populo vel clero ꝯtra quē ille malignareꝛ. ita ꝙ maius esset dānū sequendū ex tali repetitione & rehabitione q̄ ex eius carētia licitum & iustū videtur, hoc em̄ videꝛ esse redimere vexationem suā. Et qđ dictū est ꝙ non debent dimitti talia ꝓpter scādalū intelligendū videꝛ ꝓpter scādalum illius solius. vel ita ꝙ nō sequaꝛ aliud maius scādalum. De facto beati Tho. Cantuariēn. potest dici ꝙ forte illa tēporalia quæ repetebat erāt annexa spūalibus quoꝝ rex nō erat capax sicut ius ꝑcipiendi decimas & hmōi: vel etiā qa multa fecerunt sancti ad supererogationem & maiorem ꝑfectionem ad quæ tamen non tenebanꝛ de necessitate salutis. sicut ꝙ Amb. prohibuit. Theodosium intrare ecclesiā ante publicam pœnitentiam factam. vel eū in choro stare & hmōi.

§. VII. TERTIO DE SACRAMEN

tis vel etiā sacramētalibus & vsu eoꝝ. vtrū fallitas aut fictio vel mutatio fieri debet ꝓpter scādalum vitādum? Et dicendū ꝙ nulla fictio vel abusus vel mutatio substantialis fieri debet. Vñ nūq̄ debet dari hostia nō consecrata. ne indigne accipiens ad iudicium sui sumat: qa ꝑ hoc nō euadit iudicium sumens & sacerdos mortaliter peccat. Sed si pc̄ōr est notorius negare debet quātūcūq̄ scādalizareꝛ: si occultus denegare nō debet. Similiter ꝓpter scandalū vitandum cōfitētis: qui si non absoluitur ꝓmittit se multa mala facturū. vt desperatū nō debet absoluere eum si non proponit se a mortalibus abstinere. Similiter nō debet qs ꝓpter quodcūq̄ scādalum vitādum vel suæ infamiæ vel alioꝝ turbationes celebrare in mortali existēs cōtritus & hmōi. De sacramētalibꝰ aūt licet dicāt Guil'. & Archid. ꝙ possit fieri fictio in eis ꝓpter vitandū scādalū: puta in aliquo monasterio de more est ꝙ cōsecrenꝛ virgines q̄ cōsecratio est quid sacramētale: in cuius officio illa q̄ cōsecraꝛ dicit se esse virginē & sic est ibi fictio seu mendaciū. Si hoc dicat dū consecratur quę occulte amisit virginitatem ꝙ si illa verba nō diceret vel nō cōsecrareꝛ vel habereꝛ ꝓ corrupta: & sic magnū scandalū & infamia sequereꝛ ei. Vñ dicūt præfati ad tollēdū tale posse fieri talem consecrationē cū illis verbis virginitatis. Sed Alb. & Tho. & Pe. de Pal'. in. iiij. asserūt cōtrariū. s. ꝙ hoc fieri nō debet: qa nec sacramenta nec sacramentalia ꝓpter vitandū scandalū debent mutari, sed pōt adhiberi quædā cautela ad tollendū scandalū: puta vt fiāt quę nō sunt de substātia veli virginalis: vt accēsio cādelaꝝ, & hmōi: mutatis his q̄ sunt de substantia veli virginalis: verba. s. quę dicunꝛ in impositiōe veli mutato noīe virginitatis in nomē castitatis. Satis cōcordat Host. & Gof. ꝑ id quod habeꝛ eꝝ qđ me. cau. c. j. Nomē virginitatis cōgruere pōt corruptę. si cōtinēs sit. Mutatio in sacramētis quo ad substātialia fieri non potest propter scādalū vitandū vel alia de causa: etiam ex dispensatione papę: qa ipsa sunt de institutione diuina. Posset aūtē fieri in his quę nō sunt de substātia ipso dispēsante vt circa ritus eoꝝ. Dispensauit aūt Greg. in quodā loco ex necessitate. s. propter carentiā episcopoꝝ ꝙ simplices sacerdotes possent chrismare seu sacramentum cōfirmationis cōferre ad tollēdum scādalū: vt patet dist. xcv. c. ꝑuenit. quod de iure cōmuni fieri nō pōt: vt ibi subditur in. c. sequenti. & glos. & beatus Tho. in. iiij. In quo solus Papa dispēsare potest. & non alius: al's non esset ibi sacramentum confirmationis si per alium fieret q̄ per episcopum ſm Tho.

Vtrū fictio debeat fieri in sacramentis ad scādalū vitandum?

In sacramentalibꝰ ad Vitādū scādalū pōt fieri fictio

¶ De blasphemia. i. maledictione quæ fit multipliciter cōtra deum vel creaturas. Cap. V.

BLASPHEMIAM PONIT Greg. in lib. moral'. esse filiā iræ. Et sumiꝛ hic blasphemia ꝓ maledictiōe: prout etiā vulgariter sumiꝛ. Pro cuius declaratiōe. b. Tho. dicit ij. ij. q. lxxvj. ar. j. ꝙ maledicere idē est ꝙ malū dicere. Dicere aūt tripl'r se habet ad id qđ dr̄. Vno modo per modum enūtiatiōis: sicut aliquid exprimitur modo indicatiuo. Et sic maledicere nihil aliud est q̄ malū alteriꝰ referre qđ ꝑti

Universidad del Rosario Archivo Histórico

net ad detractionē vñ detractores qñq; maledici dicũtur. Sic sumit Leui.xix. Surdo nõ maledices.i.absenti non detrahes.&.xj.q.iij.in cũctis. Vbi dicit Greg.scribēs cuidam ẽpo infamato iniuste. Sanctitas vestra debet mētē suam a maledicoꝝ rumorib⁹ hoim atq; obtrectatiõib⁹ disiũgere: & sola q̃ internę vitæ sunt atq; vtilitati subditoꝝ ꝓficiũt cogitare. Sic etiam sumit dist.xlvj.clericus. Clericus maledicus cogat ad postulādũ veniā. Scd'o mõ dicere se habet ad id qđ dr̃ p modũ causę. Et hoc qdē primo & principalr̃ cõpetit deo q oĩa suo vbo fecit. ſm illud Põ. Dixit & facta sunt. Cõsequēter cõuenit hoib⁹ q verbo suo alios monēt per imperiũ ad aliquid faciēdum. Et ad hoc instituta sunt verba imperatiui modi. Et isto modo cũ iudex ꝓfert sententiā pœnæ in aliquem vel cũ prelatus eccl'iæ excõicat aliquē illũ maledicit. Si ergo hoc facit sub rõne boni.s.iustitię vt pct̃m puniat vt iustitia dictat: sic maledicere nõ erit pct̃m nec ꝓprie maledictio: qa intētio ei⁹ nõ fert ad malũ sed ad bonũ. Si vero sub rõne mali faciat intēdēs malum illius q condēnat inquātũ malũ. sic maledicere.i.excõicatione inferre: vel aliā sniam pœnę spũalis vel temporalis erit pct̃m mortale: qa cõtra charitatē & iustitiā. Sic sumit xxiiij.q.iij.§.ipse dñs. De hoc etiā Aug.dicit.q.ea.deus q bus. Deus qb⁹ maledicit meritũ eius designat cui maledicitur & sentētiam ꝓmit: vtpote quæ nõ fallit: neq; q̃litas peccati: neq; peccātis affectus. Hoc aũt q hoc nõ potest scire, nec propositum mētẽq; alterius videre aut cognoscere põt. Idcirco etiā si iudicantis vel sentētiā promentis intuitu ꝓferat maledictũ: nõ potest esse maledicendi causa vbi ignorat peccātis affectus. Hæc ille. Vult dicere ꝙ non põt quis iuste cõdēnare de pct̃õ occulto: q̃uis em̃ peccantis affectus in se nõ videat sicut nec cor hois: tñ pcipi põt ex aliquo manifesto pct̃õ ꝓ quo pœna infligēda eēt affect⁹ ei⁹. Similiter q̃uis sciri nõ possit qs sit maledict⁹ a deo ſm finalē reprobationē: tñ sciri põt quis sit a deo maledict⁹ ſm reatũ vitæ p̃sentis. Tho.vbi.s. Tertio dicere se habet ad id qđ dr̃ vt exp̃ssio q̃dā affect⁹ desiderātis id qđ verbo exprimit. Et ad hoc sunt instituta verba optatiui modi. Facere aũt aliquid & velle illud se cõsequunt in bonitate & malitia. Et sic maledicere aliquē.s.optādo ei malũ nõ ob aliquod bonũ: sed ob malũ eius est peccatũ. Et de hac inqt Augu. Humanũ vitiũ tũc scit maledicta proferre cũ forte cõuitijs aut iniurijs prouocat. Quod vitiũ volens resecare Apl's: ne maledicta maledictis & cõuitia cõuitijs prouocemus mādatũ necessariũ posuit vt benedicamus quo cõuitiandi vitiũ resecetur: nõ quo ad iudicādi veritas q̃ hoies latet & ꝓnũtiādi auctoritas perimat. xxiiij.q.iij.c.deus q. Ponit aũt Apl's hoc Roma.xij. vbi ait. Bñdicite & nolite maledicere. Sicut & de xp̃o dicit Pet.in.j.canoñ.ij.ca. Cũ malediceretur non moledicebat: cum pateretur non cõminabatur. Et de hac hic agitur quæ cõiter ꝓcedit ab ira. Et posset sic diffiniri ꝙ est imprecatio seu appetitio alicuius mali contra aliquem per verba expressa.

§. I. DE MALEDICTIONE IN-

quit Psalmista loquēs de iniquis. Quoꝝ os maledictione & amaritudine plenũ est. Veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem. Contritio & infœlicitas in vijs eoꝝ. Põ.xiij. Vbi tria notantur.

¶Primo describit maledictionē ꝓut est vitiosa: ibi. Quorum os maledictione & amaritudine plenum est.

¶Scd'o ponit affectionē ꝓut est pnitiosa: ibi. Veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem.

¶Tertio subdit consecutionem prout est angustiosa: ibi. Contritio & infœlicitas in vijs eorum.

Quantũ ad primũ. Intātũ maledictio est vitiosa inquantum habet secum amaritudinē rancoris & iræ. Et ideo adiungit maledictioni amaritudinem. Pedes sunt affectus q sunt veloces.i.prompti ad effundendum sanguinē.i.ad rixas: vel ad multiplicandum peccata. Demum in vijs.i.ꝓ operibus eoꝝ. contritio.i.magna tribulatio in p̃senti & infœlicitas dānationis in futuro eis erit si non pœnitent.

triplex maledictio irę.

Notandũ ꝙ est triplex maledictio ex ira vel odio procedens in qua reperitur peccatum.

¶Prima est contra naturam diuinalem.

¶Secunda est contra creaturam intellectualem.

¶Tertia est contra facturam irrationalem.

§.II. PRIMA QVAE EST CON-

tra naturam diuinalem quæ etiā includit blasphemiā est cũ qs maledicit deũ. Imprecat em̃ ei malũ acsi esset creatura: qđ tñ ei non potest conuenire: & sic continet blasphemiā. Hoc aũt semper est mortale cum perpēdit se maledicere: nec excusatur ꝙ ex subita ira hoc facit: vel ex more, sicut nec excusaretur ab homicidio, & cõsequenter a pœna mortis si quis ex impetu iræ hoc ageret. Põ.xxxvj. Maledicentes ei.i.deo disperibunt.i.diuersis modis peribũt: quia quo ad animam morte gehennæ in alia vita: & in præsenti pœnis varijs corporis. Leuit.xxiiij. Qui maledixerit deũ suum morte morietur.s.corporali. Ostenditur autem grauitas huius maledictionis tripliciter.

Grauitas blasphemię

¶Primo quia nominari proprie a sanctis refugitur.

¶Secundo quia puniri seuere statutis præcipitur.

¶Tertio quia exerceri sæpe a damnatis reperitur.

Tantum habetur horrori istud vitiũ.s.maledicere deum ꝙ virtuosi viri nõ audēt ipm vitiũ ꝓprio noie nũcupare: sed p contrariũ nominando bñdictionē ꝓ maledictione. vt patet Iob.j. vbi dicit: ꝙ in capite hebdomadę mittebat Iob ꝓ filijs & sanctificabat eos sibi admonēdo & corrigēdo de vitijs siue offerēdo ꝓ eis sacrificia. Et subditur. Dicebat em̃.s.Iob. Ne forte peccauerint filij mei & benedixerint deo.i.maledixerint. Sic etiam qñ falso accusauerunt testes Naboth de blasphemia seu maledictione dixerũt contra eum. Bñdixit Naboth deo & regi.i.maledixit.iij. Reg.xxj. Quinimmo audientes Iudæi deum blasphemare: etiam q mali erāt: in signũ horroris & detestationis dilacerabāt vestimēta sua: sicut dr̃ de Caypha põtifice: sed pessimo: ꝙ scidit vestimēta sua cũ dixit de christo. Blasphemauit. Matt. xxvj. Nec mirũ: videt em̃ hoc ꝓcedere de odio ad deum. Odiũ autē dei est maximũ pct̃oꝝ. Et mirũ est ꝙ terra non absorbet tales ꝓpter tm̃ scelus. Secũdo ostēdit grauitas ex punitione legum. Omnis lex mādat tales puniri grauiter. Et lex diuina morte corporali iubet hmõi puniri. Vñ populo dei ambulante p desertum ad terram ꝓmissionis inuētus fuit vnus deũ maledixisse: de quo mādauit dñs a populo lapidari. vt habet Leuit.xxiiij. Lex canonica iniũgit asperā pniam. e.c. de maledi.c.ij. Ibi ponitur talis pœna: ꝙ q maledixerit deũ vel beatā virginē vel sanctos debet septē dñicis dieb⁹ stare in foribus ecclesię dũ dr̃ missa: ita ꝙ in vltimo stet sine pallio & calciamētis & corrigiā habeat ad collũ & ꝙ præcedentibus sextis ferijs ieiunet in pane & aqua: & nõ ingrediat ecclesiā. Et quolibet dictoꝝ dieꝝ reficiat tres vel duos si nõ posset tres vel saltē vnũ: & si ad hoc nõ suppetant ei⁹ facultates: id in pœnā aliā cõmutet.

Leges ciuiles atrociter puniũt blasphematores per aut. ale. aꝝ vsus §. fi. C. de relig. & sup. fune.

Et si prædicta renueret sustinere: debet interdici ingressus ecclesiæ: & in obitu carere sepultura. In foro tñ pœnitētiæ nõ oportet illā iniũgere: sed arbitraria est sicut ꝓ alijs peccatis ſm Goff. Si vero ĩ iudicio eccl'iastico ꝯuinceret: talis pœnitētia posset imponi & ad illā cogi. In oĩ etiā ciuitate bñ regulata statutis ponit pœna pecuniaria: vel alia ꝯtra maledicētes deũ. Et officiales in talib⁹ locis q omittũt ex negligentia tales punire grauiter peccāt. Vñ Grego. Consentire videt errāti qui ad resecāda quæ corrigi debēt non occurrit. dist.lxxxiij. cõsentire. Vñ tales puniendo & lucrũ tpale iustissime acqrũt: qa cõiter pars talis pecuniæ in pœnā solutę est rectoꝝ & accusantiũ: & magnũ meritum sibi acquirũt corā deo. Ipsi ēt Sarraceni maledicētes deũ faciũt terribiliter verberare. Tertio ostēdit grauitas eius ex hoc ꝙ est exercitiũ eoꝝ qui sunt in inferno. Nõ aliud opus ibi exercent nisi blasphemare deum & maledicere. sicut dicit Io. in Apoc.xvj. de eis ꝙ manducauerũt linguas suas præ dolore, blasphemauerũt deũ viuētē qui habet potestatem sup has plagas.s.affligēdi eos. Qui ergo hoc vitio detinet ostendit se ptinere ad statum dānatoꝝ ex quo exercet artē eoꝝ. Terribile est & valde formidādum exēplũ qđ inducit Greg.in.iiij.dial.de quodā puero quinq; annoꝝ: qui a parentib⁹ suis ciuibus Romanis in delicijs male nutritus consueuerat ꝓ quolibet minimo deum maledicere. Et cũ superueniēte peste in vrbe illa puer infectus esset: patri tenēti eũ ĩ brachijs cœpit puer clamare. Obsta pater. Mauri hoies me capere volũt. Faciemq; suā abscõdere in sinu patris quærebat: nę.s.illos videret dæmones qui apparuerũt in forma Ethiopum: nil tñ pater videbat. Sicq; exterritus puer deũ blasphemauit: inter quæ verba vltimũ spm̃ exhalauit: ductus a dæmonijs in infernũ dānatoꝝ quorum officiũ ita cito didicerat. Et licet in tam tenera ætate infantuli non soleat quis vsum rõnis habere. credēdum est ſm Tho.in.iiij.in eo vsum rõnis acceleratũ fuisse: sicq; ꝓpter pct̃m maledictionis dānationem æternam meruisse: multiq; alij deum maledicendo in ludis vel alijs actibus a dæmonibus fuerunt arrepti: & terribiliter vexati. Quorũ os maledic.&c. Contritio & infœlicitas &c.

De puero dānato ĩ qnto anno ob blasphemiam.

Sanctos blasphemare vl' ãgelos ē peccatũ mortale.

§. III. SECVND'A MALEDICTIO

est cõtra creaturā intellectualē: & hæc est cœlestis, infernalis & terrestris. Siqs aũt maledicit aliquē sanctoꝝ vel angeloꝝ: nullũ dubiũ ꝙ mortalr̃ peccat: qa sicut honor q fit sctis redundat in honorē dei q sctĩficat eos: ꝓpter qđ dicit Põ. Gloriosus de⁹ in sanctis suis.s.apparet: ita iniuria q̃ fit sanctis: vt maledictio, blasphemię, dehonorat deus. vñ & e.: de maledi.c.j. puniri iubētur maledicētes sanctos. Creaturā infernalē vt diabolũ ipm maledicere inquātũ creaturā, seu ſm naturā nullo modo licet: qa ipse ſm naturā bonus est sicut & q̃libet creatura. Scd'm culpā vero & malitiā q̃ in eo est maledici põt: qđ nõ ē aliud nisi detestari culpā ei⁹. Vñ dr̃ Iob.iij. Maledicāt ei.s.nocti culpæ originalis qui maledicũt diei.i.diabolo.s.sancti viri. Nec est ꝯtra qđ dr̃ Eccl'i.xxj. Cũ maledicit impi⁹ diabolum maledicit aiam suā. qa ſm Tho.vbi.s. cũ maledicit pct̃õr diabolũ ꝓpter culpā: qa aliter maledicēd⁹ nõ est: simili rõne ostēdit se maledictiõe dignũ cũ in culpa maneat: & sic dr̃ maledicere aiam suam. Ex leuitate aũt vel ira hoc agere pct̃m est: sicut communiter accidit. Vnde & abstinere ab hoc docemur exēplo archangeli de quo dr̃ in ep'la Iudæ. Cũ altercaretur Michael cum diabolo de corpore Moysi: non ausus fuit in eũ iudicium inferre blasphemię: sed ait. Increpet te deus. Vbi Hiero. Si ergo Michael non fuit ausus diabolo & certe maledictionis dignissimo iudiciũ inferre blasphemię: quanto magis nos ab omni maledicto puri esse debemus. Merebatur quidem diabolus maledictum: sed per os archangeli blasphemia exire non debuit. xxiiij.q.iij.si igitur. Altercatio autem illa in hoc fuit: quia diabolus quærebat inueniri corpus Moysi: vt.s.eos induceret ad idolatriam per nimium cultum eius: sed angel⁹ prohibebat inueniri ad subtrahendum eis occasionē superstitionis: qđ & factũ est.s.vt nõ inueniretur. Creatura intellectualis terrestris est vt hõ cui cũ malũ optari non debet inquantum malũ: ita etiā nec maledici cũ sit factus ad imaginē dei. Cõtingit autem ex causa triplici hominem maledicere.

Adde ꝓ hoc tex. ĩ. c. q̃lis xxv.di. & nota. ĩ. l. siqs cũ militib⁹. C. ad le.iulia. maiestia. & ĩ.l.j.C. de reb. cred. & iureiur.

¶Ex conformatione dei & amore iustitię.

¶Ex deliberatione & liuore vindictę.

¶Ex subreptione vel correptione nequitiæ.

Primo igit cũ qs maledicit alicui cõformādo se voluntati diuinæ quā videt velle aliquod malũ illius hois ex instinctu spũsancti: tũc nõ est pct̃m ſm Tho.vbi.s.arti.j. Et hoc mõ Petrus Apl's maledixit Simoni Mago dicens. Pecunia tua sit tecũ in pditionē. Act.v. Et Paulus maledixit Elimę Mago. Percutiet te deus cæcitate fili diaboli. Et Helisæus maledixit pueris deridentibus eum in noie dñi: vnde secuta est deuoratio eoꝝ ab vrsis.iiij.Reg.ij. Et Noe maledixit Chanaā filio Cham ꝓpter derisionē factā sibi a dicto Cham. Geñ.ix. Eadē rõne oēs maledictiões q̃ imprecatę sunt a sctis ꝓphetis ꝯ pct̃õres: vt illud. Duplici contritione cõtere eos dñe deus noster. Et illud Gene.xxvij. Qui maledixerit tibi maledictionibus repleat. Et in Põ.cviij. Deus laudē. vbi imprecantur multę maledictiones cõtra Iudā vel populũ Iudaicũ. Possunt etiā hmõi imprecationes intelligi p modũ ꝓpheticæ prænũciationis ſm Tho. & tunc exponitur p̃sens imperatiui vel optatiui ꝓ futuro indicatiui. vt illud. Contere eos.i.conteres. maledictionibus repleatur.i.replebitur. In Põ. Deus laudē. Constitue super eum peccatorē.i.cõstitues &c. Similiter cum aliquis maledicit alicui optando ei aliquam egritudinem vel aliquod impedimētũ: nõ ꝓpter aliud nisi vt p hoc bonus efficiat vel ab alioꝝ nocumēto cesset: põt esse sine pct̃õ. Vñ Greg.in.iij.Moral'. Cũ sancti viri maledictionis sententiā ꝓferũt: nõ hac voto vltionis: sed ex iustitiæ examine promũt. xxiiij.q.iij.cũ scti. Scd'o ꝓfert aliqñ maledictio ex liuore vindictę: & h' est mortale pct̃m cũ.s.maledicit aliquē optādo ei deliberate aliqđ malũ notabile nõ nisi malum puta ob odiũ: vel vindictā: vl' inuidiā & hmõi: puta cũ dicit mors occidat te. Talis vl' talis ĩfirmitas tibi accidat: pestis vel febris: vel incisa sit tibi manus: vel pes frāgat: vel diabolus habeat aiam tuā &c. Et de hac intelligitur dictũ Apl'i.j.Coꝝ.vj. Neq; maledici regnũ dei possidebũt. Nullus aũt excludit a regno nisi ꝓpter mortale. Et rõ hui⁹ est ſm Tho.ij.ij.q.lxxvj.ar.iij. qa velle alicui malũ ſm se repugnat charitati qua diligim⁹ ꝓximũ volētes ei bonũ. Et iõ ſm genus suũ est mortale. Et tāto grauius quāto personā cui maledicimus magis diligere & reuereri debemus. Vñ dicit Leuit.xx. Qui maledixerit patri vel matri morte moriat. Et multo grauius videt peccare cum ex deliberatione maledicit aiabus parentum iam defunctoꝝ. De prælatis etiā specialiter dicit. Principē ppl'i tui nõ maledices. Hinc Greg.in.iij.moral'. Maledictũ qđ scriptura cõdēnat est qđ nõ iudicio iustitię: sed liuore vindictæ ꝓmitur. xxiiij.q.iij. cũ sancti. Sed ita miserabiliter abũdat hoc vitiũ in mũdo vt merito posset dici illud Zachariæ ꝓphetæ. Nõ est veritas in terra: nõ est mia: sed maledictũ furtũ adulteriũ inundauerunt. Et sic hoꝝ os maledictione & amaritudine plenũ est &c. Tertio ꝓfert maledictio ex subita ira sine deliberatione: & quasi causa correctionis vt talis terreatur: vt quotidie faciũt parentes erga filios: magistri erga discipulos: & dñi erga seruos: q tñ nõ optāt illis illa mala. Et hoc ſm Tho.vbi.s. est veniale: qa pct̃ā verboꝝ maxime ex affectu iudicantur. Et Aug. de igne purgatorij dicit ad minuta.i.venialia ptinere cũ oĩ facilitate & temeritate maledicimus. dist.xxv.§.al's eadē. q̃uis aũt hoc nõ sit graue peccatũ tñ ab hmõi abstinēdũ. Vñ Hiero. Qui negligũt oris maledicti cõsuetudinē resecare etiā si nõ corde maledicāt: tñ immũditiā labioꝝ & inqnamēta oris incurrũt. xxiiij.q. iij.q negligũt. Quātũ aũt deo displiceat & filijs noceat maledictio parētũ erga filios ondit Augu.in lib.de ciui.dei.p exēplũ illi⁹ mulieris viduę q̃ in ciuitate Cappadocię habitans decē filios habebat. Et cũ vna dieꝝ ex aliquo ope eoꝝ ĩ ei displicēte eos maledixisset oēs effecti sunt in toto corpore tremuli ita vt oĩm aspect⁹ ad se traherēt. Ex qb⁹ duo s. Paulus & Paladia dicti venientes ad ciuitatē Hipponēsem vbi præsulabat Aug. orātes ad altare beati Stephani vbi erāt reliquiæ eius: miraculose sanati sunt. Sicq; ex indiscreta maledictione mater in filijs & ipsi ad hoc prouocantes matrem puniti sunt. Quoꝝ os maledictione &c.

blasphemat hõ ex vindicta.

blasphemat hõ ex ira.

§. IIII. TERTIA MALEDICTIO

est contra creaturas irrõnales ꝓut dñs dixit Geñ.iij. Maledicta terra in opere tuo in pœnam hois. Pro cuius declaratione dicit.b.Tho.ij.ij.q.lxxvj.art.ij. Maledictio creaturæ irrõnalis põt fieri tripliciter. Vno mõ ad creatorē referendo inquātũ.s.est creatura dei: & sic illicitũ est & pct̃m blasphemię: vñ & mortale. hoc em̃ est detestari deũ in illo opere suo. Scd'o mõ ad ipsam creaturā respiciendo ſm se consideratā: vt qa aliquod brutũ nõ mouetur vt vult: vel nocet sibi & hmõi: ex quo irascit appetēs ei pœnā: sed hoc est vanũ seu otiosum: vñ & pct̃m veniale. Maledictio em̃ licita videt esse præcipue inquātũ respicit pœnā. Pœna aũt respõdet culpæ. Vñ cũ creatura irrõnalis non sit susceptiua culpæ nec pœnæ: ideo vanũ est ſm se ipam maledicere & tñ hoc mõ fit frequētissime. Quoꝝ os maledictione &c.

Creaturę irrõnalis tripl'r maledicit.

Tertio modo ad hoiem referēdo ad quē ordinat. Omia em̃ fecit deus ꝓpter hoiem. Aug. Et sic benedictio & maledictio ad illā rē pertinet ꝓprie cui põt aliquid bñ vel male contingere.s.rõnali naturę. Creaturis aũt irrõnabilibus bonũ vel malũ dicit cõtingere in ordine ad creaturā rõnalē propter quā sunt ordinatę. Sũt autem ordinatę ad eam tripliciter. Vno mõ p modũ subuentionis inquātũ creaturis irrationabilibus subuenit necessitati humanæ. Et hoc modo deus maledixit terrę: vt p eius sterilitatē hõ puniretur. Dñs etiā iussit vt sex ex tribub⁹ Israel stātes sup montē Gebal deberēt imprecari multas maledictiões trāsgressoribus legis: & ecõtrario aliæ sex trib⁹ stātes super mõtē Garizin imprecarētur bñdictiones multas obseruatorib⁹ legis ad innuendum (vt dicit Hiero.) ꝙ quidā legē obseruāt dei timore punitionũ, & quidā amore p̃mioꝝ. xxiiij.q.iij.cũ ergo. Et inter cæteras maledictiones dicit Deute. xxviij. Maledictũ horreũ tuũ: vt.s.p penuriā victualium punirent. Et hoc mõ maledicere creaturæ irrõnali ex maleuolētia.s.ob possessorē ei⁹: vt sic ex carētia illius creaturę irrõnalis ꝓximus dānificet notabiliter: vt p mortē equi: bouis: ruinā domus & hmõi: esset mortale: qa cõtra charitatē. Scd'o modo ordinatur creatura irrõnalis ad rationa-

Creaturę irrõnales tripl'r ordinant ad hoiem.

Universidad del Rosario | Archivo Histórico

lem per modũ significationis:inquantũ.s.ea quæ contin gũt circa rõnabilia figurãt quę moraliter eueniũt vel eue nire pñt hoibus.Et sic dñs maledixit ficulneę cum.s.accedẽs ad eam esuriẽs nõ inuenit fructus sed tñ folia: ex qua maledictione radicit⁹ arefacta est.Mat.xxj.ad significandum populũ Iudęorũ:ad quẽ dñs veniẽs incarnat⁹ esuriens.i.desiderãs salutẽ eius:qa nõ inuenit fructus fidei:sed tñ folia cęrimoniarũ obseruatiõis reprobauit grãm sub trahẽdo.vñ nil fructus meritorũ ꝓducere põt.Significat etiã hoiem tñ bonis verbis ornatũ nõ operibus:a deo re probatũ per hoc nõ sibi fructificare.Sic & mõtes Gelboe maledicti sunt a Dauid:vt nec ros nec pluuia stillaret sup eos:vt habet.ij.Reg.j.ad significãdũ ꝙ in mõte superbiæ vbi corruerũt fortes Israel.i.angeli magni mali & primi parẽtes:nec ros gratię nec pluuia descẽdit a deo.i.supbis

De maledictione ficulneę.

Tertio modo ordinat creatura irrationalis ad rationalẽ p modũ cõtinẽtis.s.tpis vl loci.Et ꝓpter hoc põt itelli gi ad literã Dauid maledixisse mõtibus Gelboe ꝓpter cędem populi Israel quæ fuit facta a Philistæis i tali loco. Sic & Iob maledixit diei natiuitatis suæ dicens. Maledicta dies in qua natus sum &c.ꝓpter culpã originalẽ quã nascẽdo cõtraxit:& alias sequẽtes pęnalitates tali tẽpore Vñ Grego.in.iiij.moral ait.Nimis est incõgruũ vt suspi cemur Iob nullo instigãte:nullo pulsante ex impatiẽtia ad vocẽ maledictionis erũpere:quẽ nouimus inter dãna rerũ mortẽq filiorũ.inter vulnera corporis : inter verba male suadẽtis vxoris magna creatori pconia hũili mente reddidisse:dũ.s.ait.Dñs dedit dñs abstulit &c. Et iterum vxori.Si bona suscepim⁹ de manu dñi &c.Nõ ẽ ergo ma ledictio ei⁹ ira cõmoti : sed doctrĩa trãquilli.Dies ergo in qua natus est designat oẽ tps mortalitatis.i.deficiat tẽpus mortalitatis & appareat stat⁹ ęternitatis.Vel dies q optatur vt pereat:est diabolus q optat vt pereat:nõ qdẽ a glo ria quã iã perdidit:sed vt retrusus licẽtiã tẽtandi amittat. Hic quidẽ dies est p naturã bñ cõditus nox p meritũ:tene brosus dies cũ ꝓspera allicit:sed i noctẽ desinit: qa ad ma la trahit.Sub hac die & nocte hõ est concept⁹ & natus:qa sub potestate diaboli per peccatũ origĩale ex ipso ĩtrodu ctũ hõ cõcipitur & nascitur.vel dies peccati delectationẽ designat:nox mẽtis cæcitatẽ.Homo ergo in die nascit vl in nocte cõcipit:qa ad delectationẽ peccati nõ rapit,nisi prius p mẽtis tenebras infirmet.Sed pereat dies.i.delecta tio peccati vigore iustitiæ destruatur.& nox.i.quod cæca ta mens per consensum perpetrat,pœnitentia extinguat. Dies vertat in tenebras:vt qd in exordio delectatiõis ad quẽ finẽ perditionis rapit videat & p pœnitẽtiã cruciet. Qd si ita punita est nõ requirit eã deus in iudicio vt puniat.Hæc ex dictis Greg.sed abbreuiata.Sed btũs Tho.su per Iob tractãs hunc passum ſm lrãm sic ait.Intelligendũ est Iob diei suę maledixisse:qa eũ eẽ malũ denũtiauit non ſm suã naturã qua a deo factus est:sed ſm illam scripturæ cõsuetudinẽ qua dicit tẽpus bonũ vel malũ ſm ea quę in tẽpore agũtur.ſm illud Ephes.v.Redimẽtes tempus qm dies mali sunt.Maledixit ergo diei suę inquãtũ malum in illa die accidisse cõmemorat.Quõ aũt maledixerit ei sub ditur.Pereat dies in qua dictum est natus est homo.Vbi sciẽdũ ꝓ licet esse & viuere sit ſm se appetibile:tamẽ esse & viuere i miseria est fugiendũ ſm ꝙ hmõi:licet interdũ esse in miseria libẽter sustineatur ꝓpter aliquem finẽ bonũ.Vñ illa miseria vitæ quę nõ ordinat ad aliquẽ bonũ finẽ nullo modo erit eligẽda.Bonũ aũt qd ex aliqua mi seria expectat sola ratio appręhẽdit:nõ aũt vis sensitiua percipit:sicut amaritudinẽ percipit gustus:sed sola ratio in fine sanitatis delectatur.Si qs aũt ſm passionẽ sui gustus vellet exprimere medicinã denũciaret eã esse malam: ꝗuis ratio iudicaret bonã ꝓpter finem. Sic ergo miseria quã sustinebat Iob ratione quidẽ videri poterat quãtum ad aliquid vtile eẽ:sed inferior pars animę q̃ tristitia afficiebatur aduersitatẽ totaliter repudiabat:vnde & ipm vi uere sub tali aduersitate onerosum erat.Quando autẽ aliquid nobis odiosum est:oĩa abominamur p quæ deueni mus in illud:Et ideo Iob ſm inferiorẽ partẽ animæ cuius passionem exprimere intẽdebat:& natiuitatẽ & cõceptio nem suã ex quibus in hanc miseriam venerat odio habebat:& p consequens diem natiuitatis & conceptionis ſm illum modũ loquendi quo ex his quæ in tempore aguntur aliquid ascribitur tẽpori bonum vel malum.Sic ergo

De maledictione quã Iob fecit.

ſm partem sensibilẽ vitã sub aduersitate repudiabat:vo lebat q se nũq natum vel cõceptũ fuisse. Et hoc est quod dicit.Pereat dies in q̃ natus sum.ac si diceret:vtinã nũq natus fuissem.Et nox in qua dictũ est.i.in qua dici potuit. vere conceptus est homo.i.vtinã nũq fuissem cõceptus. Cõuenienter autem natiuitatem ascribit diei:conceptionem nocti.quia ſm astrologos natiuitas diurna laudabilior est principali sydere.i.sole existente super terram. Conceptio autem de nocte frequẽtior est.Similis modus loquendi habetur Hiere.xx.vbi dicit Hieremias. Maledi cta dies in qua natus sum &c.Prosequitur autem singula tim de maledictione vtriusq diei.s.& noctis dicens.Dies illa vertatur in tenebras.Vbi sciendũ ſm Hierony.in ꝓlogo super Iob ꝙ ab illo loco.Pereat dies.vsq ad illum vbi ante finẽ libri dicit.Idcirco meipsum repręhẽdo.scriptus fuit liber iste in versibus hexametris.vnde & p modum poematis cõscriptus est.Vnde & p totum librũ hũc figuris & coloribus vtitur quibus Poetæ vti cõsueuerũt Poetę aũt vt vehementius moueant eandem sententiam per diuersa verba inducunt.Et ſm hmõi Iob ad maledicẽdũ diei suæ:ea inducit quibus solet nobis aliqua dies esse odiosa.Dignitas diei est claritas eius.Per hãc enim a nocte discernitur.Hanc autẽ dignitatem excludit cum dicit. Dies ista vertatur in tenebras.Et quantũ ad superficiem literę cũ friuola videtur & vana:quia iã præterierat dies natiuitatis & iam nõ erat:quod aũt præterijt immutabile est.Quõ ergo poterat sibi dies quæ prętererierat in tenebras conuerti?Sed sciendum ꝙ quędam p modum optãdi dicũtur ad exprimendum iudicium qd de re aliqua ha betur.Sic ergo dicit dies illa cõuertatur in tenebras:ac si diceret.Dies natiuitatis meę debuisset esse tenebrosus:vt congrueret tenebris miserię quã patior.Quia enim aspectus luminis delectabilis est:cõsuetum est in scripturis vt per tenebras tristitia significetur. Est autẽ dies clarus mul tipliciter.Primo ex dei sanctificatione qui eum celebrem instituit vt sabbatũ.Hanc claritatem remouet a prędicto die dicẽs.Non requirat eũ deus desuper.q.d.Non exigat deus ab hoib⁹ vt hunc diẽ celebrẽ agant:sicut aliqui dies exigũtur a deo ad celebrãdũ in memoria bñficiorꝫ.Vult ergo dicere ꝙ natiuitas sua non debet cõputari inter insignia dei beneficia cũ magis sit natus ad miseriã q̃ ad lætitiam.Secundo aliquis dies clarus dicitur ex bonorꝫ recor datione. Solent em̃ homines aliquos dies celebres agere in quib⁹ aliqua magna & iocũda acciderũt:sicut & Pharao diem natiuitatis suæ celebrauit.Hanc igitur claritatẽ excludit a dicta die dicens.Et nõ sit in recordatiõe hominum.Tertio dies clarus est ex corporali lumine.Quæ cla ritas aufertur ex subtractione radiorum solis illuminãtiũ terras:vt quando sol eclipsatur.Et quantum ad hoc dicit. Nõ illustret lumine.Vel ex oppositione nubium occultantium radios solis.Et quantum ad hoc dicit.Obscurent eum tenebræ.Quarto ex defectu visiuæ virtutis:dum em̃ quis moritur vel visu priuatur:sic ei aufert claritas diei. Et quãtum ad hoc dicit.vmbra mortis &c.Et inuoluatur amaritudine.Per hoc dat intelligere totum quod de obtenebratione dictũ est ad tenebras tristitię esse referendũ. Hunc enim morem obseruare videtur vt parabolicam lo cutionem ex aliquo sequenti exponat.Nihil ergo intẽdit dicere aliud nisi ꝙ dies natiuitatis suę non debet iudicari dies gaudij:sed meroris:cum per suam natiuitatem advitam tãtæ aduersitati subiectam deuenisset.Demum de no cte dicit Noctem illam &c.Ibi vide.

Cõcipit frequentius nocte q̃ dic.

Dies clarus multipliciter.

¶De contumelia. Capitulum. VI.

CONTVMELIA PONITVR

a Greg.in lib.moral.filia irę.Et ꝗuis oriat aliqñ etiã ex alijs vitijs:magis tñ directe & cõis ex ira.Et rõ est:qa finis irę est vindicta.Sed nulla vindicta magis ẽ in prõptu irato q̃ cõtumeliã inferre alteri.Aliqñ orit ex stultitia:ſm illud Prouer.xx.Oẽs stulti miscẽtur cõtumelijs.s.vel alijs eas inferẽdo vel cõtumeliã tibus se immiscẽdo.Sicut em̃ ira nõ audit pfecte rõnẽ:sed patit rõnis defectũ ſm Pħm:& iõ cõtumelias infert:eadẽ rõne stult⁹.Aliqñ orit ex supbia:ſm illud Prouer.xj.Vbi supbia ibi & cõtumelia.& hoc actiue & passiue:qa infert & recipit eas:& ħ est dispositiue.Et rõ ẽ:qa supbi ęstimãt alios inferiores se:ideo facilius ↄtẽnũt alios & alijs irascũtur:vñ

Finis irę est vindicta.

tur:vñ sequit contumelia.Potest aũt sic describi.Contumelia est expressio defectus alterius corã eo p verba ad ip sum dehonorãdũ.Vñ Isido.dicit in lib.Etymol.ꝙ contu meliosus est qui velox est & tumet verbis iniuriæ.Extẽso tñ noie qñq cõtumelia in factis iniuriæ dr.vñ glo.sup il lud Rom.j.cõtumeliosos dicit.Cõtumeliosi sunt q dictis vel factis iniurias & turpia alijs inferũt:vt si quis proijce ret lutũ vel sputũ in aliquẽ & hmõi.Est autẽ differẽtia inter ↄtumeliã,cõuitiũ,& improperiũ.Nã cõtumelia est cũ refert defectus culpæ alterius in vituperiũ eius:vt cũ vo catur qs fur,adulter,& hmõi.Cõuitiũ cum refert defectus culpæ vel pœnæ:vt cũ qs vocat sclauus,cæcus,mẽdic⁹, & hmõi.Improperiũ aũt importat defectũ minorationis cũ reducitur ad memoriã seruitiũ i necessitate collatum. Sępe tñ sumitur vnũ ꝓ altero:& noĩe contumelię vel etiã opprobrij quodlibet horum hic intelligitur.

Contumelia describit sic.

§.I. DE CONTVMELIA. PSAL.

lxviij.Propter inimicos meos eripe me.Tu scis improperiũ meũ:cõfusionẽ meã & reuerẽtiã meã.Loquit Ps.in p sona Christi:vt dicit glos.vñ petit liberationẽ a morte p resurrectionẽ ꝓpter inimicos:vt.s.cõuertant & pœniteãt de passione ei illata:in qua sustinuit improperiũ:cũ.s.Iudei dicerẽt.Blasphemauit & hmõi.ſm glo.qd pertinet ad cõtumeliã.Hiere.xx.Audiui cõtumelias eorꝫ in circũitu. Sustinuit cõfusionẽ.i.magnã pœnã ex illis cõtumelijs.ad Heb.xij.Sustinuit talẽ aduersus semetipm cõtradictionẽ. & ibi.Sustinuit crucẽ cõfusiõe cõtẽpta.Reuerentiã meã.s. ad deũ nõ recedẽdo a deo.s.p patiẽtiã.Sap.ij.Cõtumelia & tormẽto interrogem⁹ eũ & ꝓbemus patiẽtiã eius:& vi deamus reuerẽtiã eius.hæc oĩa tu pater scis.Potest etiam ſm glo.dici ꝙ hæc loquit christus in ꝑsona mẽbrorꝫ suorũ ꝓ quibus petit liberationem.Vbi tria notantur.

¶Primo oñdit cõtumeliã illatã:ibi. Improperiũ meum.

¶Scd'o innuit pœnã inde causatã:ibi.cõfusionẽ meam.

¶Tertio subdit cõgruẽtiã seruatã:ibi.& reuerẽtiã meam.

§.II. QVANTVM AD PRIMVM

ibi ponit improperiũ ꝓ cõtumelia:vt patet ex glos.Vbi ad sciẽdum qñ est pctm̃ & quale.Nota ꝙ contumelia põt inferri triplici intẽtione:& ſm hoc iudicandũ est de ipsa.

¶Primo animo.s.corrigendi.

¶Secundo animo.s.solatiandi.

¶Tertio animo.s.iniuriandi.

Cũ ergo cõtumelia ꝓfert aĩo corrigẽdi in se nõ est peccatũ:sed meritoriũ.Cui⁹ rõ est:qa sicut licet aliquẽ causa correctionis verberare vel in pecunia cõdẽnare:sic ẽt potest zelo correctiõis ↄtra aliquẽ verbũ cõuitij dicere. Qd patet exẽplo christi q dixit discipulis eũtibus in Emaus. O stulti & tardi corde ad credẽdũ.Luc.vl.Et exẽplo Pau li q dixit.O insensati Galathę:qs vos fascinauit euangelio non obedire?ad Gal.iij.Raro tñ ex magna necessitate & vtilitate & cũ moderatione hmõi obiurgationes sunt faciẽdæ.vt dicit Aug.& pręcipue a verbis cõtinẽtib⁹ tur pia abstinẽdũ:vt meretrix & hmõi quæ sine pctõ dici nõ pñt. Scd'o cũ profert cõtumelia seu cõuitiũ aĩo solatian di:tũc si talia nõ sunt in detrimẽtũ honoris alicuius est veniale pctm̃:vt vocãdo cæcũ,stultũ,& hmõi.Si vero ex le uitate vel ludo ꝓferret verbũ qd esset ↄ honorẽ alterius vel de quo æstimare posset ipm notabiliter irasci & odiũ incurrere vel aliud graue pctm̃:non excusaret a mortali: etiã si hoc nõ intẽderet:sicut cũ qs ludens cũ alio grauiter offenderet vsq ad mutilationẽ & hmõi nõ careret morta li culpa.Ludus em̃ noxius est in culpa.Q̃uis em̃ ad eutro poliam seu vrbanitatẽ ptineat dicere aliquod leue conui tiũ:nõ tñ vsq ad dehonorationẽ vel cõtristationẽ ei⁹ de quo dr:sed magis causa delectatiõis & iocivel leuitate lo quẽdi obseruatis debitis circũstãtijs:al's ibi esset peccatũ. Et ideo cauendũ est semp a cõuitijs & cõtumelijs. Tertio cũ ꝓfert aĩo iniuriãdi vel vlciscendi:aut dehonorandi.& sic est mortale ſm Tho.ij.ij.q.lxxij. art.ij. Ratio hui⁹ est: qa notabiliter lædit ꝓximũ:& sic facit ↄtra iustitiã & cha ritatẽ.Nõ em̃ qs amat min⁹ honorẽ suũ q̃ diuitias tẽpora les:sed plus.Sed auferẽs substãtiã peccat mortalr,vel etiã intẽdẽs auferre:ergo multo magis intẽdẽs auferre honorem.Verba em̃ p quę infert cõtumelia quãtũ ad suã essen tiã.i.inquãtũ sunt quidã soni audibiles:etsi nullum nocu

Contumelia fit aio corrigẽdi.

Aio solatiãdi.

Adde.l.nãlud⁹.ff.ad le.aquiliã

Aio iniuriãdi.

mentum inferant nisi forte grauando auditũ cum nimis alte quis loquit:tñ inquãtũ sunt signa repręsentãtia aliqd in notitiã aliorꝫ sic possunt multa dãna inferre:inter q̃ est ꝙ homo dãnificet quãtũ ad detrimẽtũ honoris & reuerẽtiæ sibi ab alijs exhibẽdæ:vñ & maior ↄtumelia est & grauius pctm̃:vt si aliqs dicat defectũ suum corã multis:& tñ etiã sibi dicẽdo põt esse contumelia inquãtũ ipse qui loquitur loquẽtis reuerẽtiã ↄgit. Probatur hoc idẽ.s.contumeliã esse mortale auctoritate.Nã Christus dicit Matt.v. Qui dixerit fratri suo fatue.quod.s.ptinet ad contumeliã: reus erit gehẽnæ:q̃ nõ debet nisi ꝓ mortali:& itelligit cũ hoc dicit intendẽs dehonorationẽ. Apostolus etiã Rom. j.dicit.Digni sunt morte.s.ęterna qui faciũt peccata enumerata ibi inter quæ ponit cõtumelia.& Clemens.Dãna tione sunt digni qui patribus legatione dei fungentibus contumeliam inferunt.ij.q.vij.c.qualis.

§.III. QVANTVM AD SECVN-

dũ notat pœna cõsequẽs ex improperio seu cõtumelia cũ dr.Cõfusionẽ meã.s.ex improperio mihi secutã.Cõfusio em̃ vt dicit Catholicõ.importat erubescẽtiã. Erubescẽtia aũt magna est pœna:vt dicit Aug.de pœ.di.vj.c.j.Debet aũt qlibet cauere sibi nõ inferre ꝓximo pœnã vel tristitiã.Vñ abstinere debet primo ab improperio seu ↄtumelia culpę improperando ei culpã p̃teritã sine cã rõnabili. Qd ꝓhibet Eccl'i.viij.Ne despicias hoiem auertentẽ se a pctõ.s.p pniam:nec iproperes ei.Memẽto qa oẽs i corruptiõe sum⁹.Sicut nec xps iproperauit Magdalenæ pœni tẽti pctã:sed texit remittẽdo:& pr recepit filiũ ꝓdigũ reuertẽtẽ.Et Ioãnes euãgelista illũ iuuenẽ q ex discipulis ef fectus erat princeps latronũ osculãs ei manũ qua homici dia perpetrauerat vt nõ cõfunderetur.Sed gaudere debes qa frater tuus mortuus erat & reuixit: sicut gaudẽt angeli de vno pctõre pœnitẽtiã agẽte.Memẽto qa & tu aliqñ in talia cecidisti vel talia adhuc & peiora agis vel saltẽ ea p petrare potuisti. Scd'o debet qs abstinere ab improperio indigẽtię.s.rememorãdo ei⁹ subuẽtionẽ sibi factã i necessitate ad cõfundẽdũ & dehonorandũ eũ.Vñ dr Eccl'i.xlj. Cũ dederis ne iproperes,sed imiteris deũ:vt dicit ibi glo. Qui dat oibus affluẽter & nõ improperat.Iaco.j.Et de im properante beneficiũ fctm̃ dicit.Eccl'i.xx.Datũ insipientis non erit tibi vtile. Nam oculi.eius septemplices sunt exigua dabit & improperabit multa. Insipiens est peccator & cõtumeliosus.Oculi eius intẽtio eius:& hi septẽpli ces.i.ad varia emolumẽta intẽdẽs: videlicet emolumẽtũ in desperãdũ:importune exigẽdo:multoties improperan do:dominiũ bonorꝫ tuorꝫ ambiendo:te sibi subijciendo: de eo inaniter gloriando:datum multo maius q̃ sit reputando.Et sic nõ erit tibi vtile.Debet etiam quis abstinere ab impoperio seu ↄuitio defectus naturę:videlicet nõ vo cãdo illegitimũ vel cæcũ vel hebetẽ vel stultũ & hmõi. Ecci.xxij.Est reuersio ad amicũ excepto ↄuitio & maledicto &c.Vñ & Fenenna q̃ multos habebat filios:qa expro brauit Annã & iproperabat seu cõuitiabat ei ꝙ dñs ↄclu sisset vuluã eius.i.ꝙ sterilis esset punita est:qa filios amisit.j.Reg.j.Cũ aũt p cõtumeliã qs faciat iniuriam ꝓximo notabilẽ:tenet ei satisfacere saltẽ petẽdo veniã.Sic enim Christus docuit dicẽs Mat.v.Si frater tuus habet aliquid aduersum te:qa.s.ei iniuriasti.vade recõciliari fratri tuo. s.petẽdo veniã.Notabile exẽplũ habet circa hoc in vitis patrũ.Cũ em̃ qdã contumeliã intulisset fratri suo qui dictus est frater Nicolaus de Iuuenatio:& nõ sibi recõcilias set venia petita:accidit ꝙ inde ad paucos dies infirmatus ille moreret.Post mortẽ vero apparuit ipi fratri Nicolao petẽs ab eo veniã de cõtumelia illata.Cui ille rñdit sciẽs illũ esse defunctũ.Veniã pete a Christo in cui⁹ iudicio & foro es ↄstitutus.Et ille.Christus mihi nõ vult dimittere nisi prius humiliat⁹ veniã a te petẽs obtinuero.Qd libẽter fecit:& sic a christo veniã ipetrauit.Debet aũt ↄtumeliatus oblata sibi satisfactione cõpetẽti ignoscere:al's gra uiter peccaret.Vñ dr dist.xc.si qs.ij.Si qs contristatus no luerit recõciliari fratri suo satisfaciẽte eo acerrimis maceretur inedijs.glos.ibi.excommunicationis.

Abstinere debemus a contumelia.

§.IIII. QVANTVM AD TERTI-

um.s.cõgruẽtiã seruatã notat cũ dr.Reuerẽtiã meã.quã.s. habui ad te deus pater in ipis improperijs.quia nõ recessi

cõtumelia ẽ repellẽda

Universidad del Rosario Archivo Histórico

a timore tuo & dilectione ꝓpter hmõi iniurias &cõtumelias:sed volũtarie &patiẽter sustinui.Vñ&subdit.Improperiũ expectauit cor meũ & miseriã.i.ad ista me nõ inuitus:sed voluntarius præparaui.vt dicit glo.Vt autẽ dicit Pe.in.j.canon.ij.Christus passus est ꝓ nobis vobis relinquẽs exẽplũ vt sequamini vestigia eius. patienter ferendo contumelias vt ipse fecit.Vnde Liberius papa. Non vos a promẽtis ꝓposito afflictionis amaritudo coerceat recedere cõsiderãtes quanta creator dñs pro vobis pertulerit:quibus ve contumeliis afficiendum tradiderit ꝓ vestra liberatione.vij.q.j.suggestum.Et notandum circa cõtumelias verborum & factorum ꝙ.

¶Aliquando oportet repellere.
¶Aliquando decet sufferre.
¶Aliquando debet quis repræhendere.

Primo cõtumelia est aliqñ repellẽda.s.puniẽdo ꝯtumeliantẽ:qñ.s.habet auctoritatẽ sup̃ eũ.Cõtumelia em̃ iussu principis & manu militis est repellẽda. Vñ Rom.xiij.dicit.Nõ sine causa gladiũ portat.Dei em̃ minister est vindex in irã in eũ q male facit.Præcipue aũt contumelias & ea q̃ sunt ĩ iniuriã dei vel eccl'iæ oportet punire.Vñ Chriso.dicit ꝙ ĩ iniuriis ꝓpriis eẽ patiẽtẽ laudabile est:in iniuriis dei impiũ.Et qa cõtumeliæ q̃ dicuntur cõtra rectores: præcipue p̃latos ecclesiæ præcipue vergũt in cõtumeliã dei:ideo puniendę.Et q̃uis qs debeat magis punire si potestatẽ habet cõtumelias alioꝝ q̃ ꝓprias:qa minus suspectus habeť ne moueať cupiditate priuati honoris:tñ & in eũ illatas p̃t punire inquãtũ vergũt in iniuriã ecclesiæ & detrimẽtũ boni cõis:vt dr̃.xxiij.q.iij.Guilisari⁹.cũ.§.seq. & glo.ibi. Scd'o aliqñ cõtumelia est sufferẽda:& hoc ratione euitãdę temeritatis.iuxta illud Prouer.xxvj.Ne respõdeas stulto iuxta stultitiã suam ne ei similis efficiaris. Tacere quippe & nõ rñdere cõtumelianti qñ quis hoc faceret:vt sic tacẽs magis ꝓuocaret illum ad iracũdiã pc̃m esset:sed tacere ne & ipse rñdẽs incurrat ꝯtumelias vel magis illũ ad iram accẽdat: debitũ est & virtuosum. Secũdo debet sufferri rõne incorrigibilitatis.cum em̃ cõtumeliãs est incorrigibilis:nec ĩ eũ habet auctoritatẽ sufferre debet & tacere.Sicut & xp̃s cũ cõtumeliareť nõ rñdit nec Herodi,nec Pilato, nec Scribis & Pharisæis contumeliantib⁹ eũ:quia obstinati erãt:vt habeť in euãgeliis.Tertio sufferẽda est cõtumelia rõne cõseruandæ virtutis.s.patientiæ. Sicut em̃ patiẽtia necessaria est nobis in his quæ fiũt contra nos:ita & in his q̃ cõtra nos dicũtur.Patientia ait apl's nobis necessaria est.Eccl'i.viij.Nõ litiges cũ hoĩe linguato:nec struas in ignẽ eius ligna:nec cũ potẽte ne te p̃ potẽtiã opprimat:nec cũ diuite ne te p̃ pecuniã vincat:nec cũ loquace ne te p̃ eloquẽtiam decipiat. Vñ & in Ps̃ dr̃.Qui inquirebant mala mihi locuti sunt vanitates.i.falsitates. Et subdiť.Ego aũt tanq̃ surdus nõ audiebã:& sicut mutus nõ aperiẽs os suũ.Nõ dicit ego surdus:sed tanq̃ surdus:qa in hoc est virt⁹ patiẽtiæ:vt audiẽs cõtumelias tanq̃ nõ audiret non murmuret in corde:nec ore contumeliis rñdeat.

Est sufferẽda aliquãdo cõtumelia.

Tertio debet aliqñ reprehẽdi cõtumelia in dicto vel facto qđ licet oib⁹.Vñ & Saluator cõtumeliatus f́cto cũ.s. percussus fuit in faciẽ percussorẽ reprehendit dicẽs. Quid me cedis? Nec ei aliam maxillã obtulit percutiendã.Ioã. xix.Et hoc duplici rõne s̃m Tho.vbi.s̃.Prima vt audacia contumeliantis comprimatur: s̃m illud Prouerbi.xxvj. Rñde stulto iuxta stultitiam suam,ne sibi sapiens videať. Non tñ cũ est in furore est arguendus:sed ipso sedato:nisi vtilitas cõmunis aliud exigat.Secũdo ne alioꝝ profectus impediať p̃ cõtumelias illatas. Vnde Greg.super Ezech. Quorum vita in exemplo est posita debent si possunt detrahentium sibi verba compescere:ne eoꝝ prædicationẽ non audiant qui audire poterant:& in prauis moribus remanentes bene viuere contemnant.

Est reprehẽdẽda.

§.V. DE SATISFACTIONE PRO ꝯtumeliis.

Nota qđ dicit Vmber.in expositiõe regulæ:ꝙ qlibet teneť ad satisfaciẽdũ illi quẽ læsit verbo rixãdo vl' cõtumeliãdo:& teneť ad satisfaciendũ cito.s.cũ põt.Sicut em̃ in restitutiõe qđ sine die certo debeť:omni die debeť: ita & hic. Vñ Apl's ad Ephe.iiij.dicit.Sol nõ occidat super iracũdiã vestrã.i.si cõtingat aliquẽ cõtumeliare ex ira anteq̃ transeat dies recõciliamini cũ eo. Sed quęret aliquis quę sit ista satisfactio ad quã teneť ille q verbo aliũ læsit: puta cõtumeliando vel irridendo & hmõi? Rñsio:triplex põt esse.Vna est p̃ verbũ,vt cũ quis de offensa veniam petit:sicut fecit Aug.scribẽs Hiero.dicens.Obsecro te per misericordiam Iesu christi si læsi te ignosce mihi.Secũda est p̃ corporis humiliationem. Sicut fecit samuel Dauid quem cõtumeliauerat.Diciť em̃.ij.Reg.xix.ꝙ samuel prostratus corã rege dixit ad eũ. Ne reputes mihi dñe iniquitatẽ:neq̃ memineris iniquitatũ serui tui.Tertia est p̃ obsequia.Sicut Iacob voluit muneribus placare Esau fratrẽ suum.Rom.xij.Si esurierit inimicus tuus ciba illum. Sed quæriť vtrũ teneať quilibet offendẽs verbo ad oẽs hmõi satisfactiones? Rñsio.Sicut lædens alium in rebus non tenetur ei nisi ad certã quãtitatẽ rei restituendæ s̃m quãtitatem dãni:vel in dubio ad arbitriũ boni viri.Ita & offensus verbo nõ teneť ad oẽs hmõi:sed s̃m quãtitatẽ offensæ:ꝙ si offensus perit plus põt sibi sufficere satisfactio ad arbitriũ boni viri:q̃uis laudabile sit pl⁹ debito facere ꝓ pace ꝓximoꝝ.Si tñ p̃latus esset q excessisset in verbis corrigendo subditum ex debito iustitiæ nõ debet petere veniam subdito:sed dño deo.Ne dum nimiũ seruatur humilitas regendi frangatur auctoritas.vt dicit Aug.in regula.Potest etiã prælatus remittere iniuriam factã subdito suo ipi iniuriãti in p̃sona vel verbis etiã contra volũtatẽ ipsius subditi iniuriati.arg.xij.q.j.nõ dicatis.in glo. Sed quęriť si aliquis offendat aliquẽ verbo in secreto:& offensus quærit satisfactionem sibi fieri in publico:nũquid ad hoc teneť offendẽs? vel econuerso.si offendat quis verbo in publico:& offendẽs vult satisfacere in occulto:nunqd satisfaciet? Rñsio ad primũ. Nõ tenetur nisi qđ fuit f́c̃m in occulto:fuisset publicatũ.sicut fur q latẽter accipit non tenetur publice restituere.Ad scd'm dico ꝙ nõ sufficit argumẽtũ in Paulo apl'o cui cõdẽnato ad carcerẽ non suffecit occulte liberari:sed publice petiit educi & dimitti.Itẽ si quis cõtumeliãdo dicit culpã alicui⁹:& offensus nõ vult recipere satisfactionẽ a lędẽte:nisi dicat se fuisse mẽtitum. Responsio si contumelians scit se dixisse verũ nõ tenetur, nec ille debet hoc ab eo exigere:sed si scit vel credit nõ eẽ verũ sed falsum vel incertum qa debet etiã cum dãno famæ suæ dicere se falsum dixisse vel incertũ aut dubiũ s̃m ꝙ habet in consciẽtia sua:põt cum hoc dicere aliqua alleuiãtia culpam suã:puta ꝙ audierat vel ex ira dixerat:vel tũc credebat:nũc aũt non credit illud esse verum si sic est. Non autem debet dicere se fuisse mentitũ si non fuit mẽtitus sed falsum dixit:qa si tunc credebat modo scit vl' credit contrarium.Hæc omnia Humber.

triplex satisfactio ꝯtumeliæ.

De eo q offẽdit ĩ secreto vtrũ teneať ad satisfactionẽ.

¶De rixa & bello multiplici. Capitulũ.VII.

RIXA FILIA EST IRAE

s̃m Greg.xxxj.lib.moral'.Et ex verbis Isido.in lib.Etymo.potest haberi diffinitio eius.Dicit em̃ ꝙ rixosus est quasi rictu canino dictus. Sẽper enim ad contradicendum est paratus iurgio delectať & ꝓuocat contẽdẽtem.Tñ vt dicit beatus Tho.ij.ij.q.xlj. ar.j.Rixa nõ nominat simpliciter contẽtionem:sed tria q̃ ponuntur in verbis Isido.eius inordinationem declarãt. Primo quidẽ prõptitudinẽ animi ad cõtendẽdũ:quod significat cũ dicit.Semp̃ ad contradicendũ paratus.s.siue alius bene siue male dicat aut faciat.Scd'o:qa ipsa cõtradictione delectať.vñ sequiť.& in iurgio delectať.Tertio:qa ipse alios ꝓuocat ad cõtradictionẽ.Et ideo subdit.prouocat cõtendentem.Est em̃ rixa quoddã bellum p̃ticulare inter aliquos.Vñ Iaco.iiij.Vñ bella & lites in vobis:nonne ex cõcupiscẽtiis quæ militãt in mẽbris vestris bella.i.rixę.& litigia? Nec est cõtra qđ dictũ est.s.ꝙ oriať rixa ex ira . Et Iacobus dicit oriri ex cõcupiscẽtiis.Nã vt dicit btũs.Tho. vbi.s̃.ar.ij.oẽs passiões irascibiles ex passionibus cõcupiscibilibus oriuntur.Et sic rixa q̃ oriť ex ira oriť ex cõcupiscentia vt ex prima radice.Dissipa gẽtes q̃ bella volunt.dicit Psalm̃.ad dñm Ps̃.lxvij.Bellũ vt dr̃ in Catholicon:dr̃ quasi bonũ per ãtiphrasim:sicut piscina q̃ caret pisce. Nõ em̃ est bonũ:sed malũ & multa mala oriũtur ex eo. Intãtũ aũt potest esse bonũ inquantũ nõ volũtarie appetitur:sed ex necessitate exercetur ad se defendẽdũ debito modo . Et ideo signãter Ps̃.nõ dicit.Dissipa gẽtes quæ bella gerunt Multa enim bella gesta sunt a sanctis viris dño iubẽte & prosperante.Vnde Ad Heb.xj.Sancti fortes facti sunt in bello:castra verterũt exteroꝝ.vt Iosue:de quo Eccl'i.xlvj. Fortis in bello

Rixa notat tria.

Fortis in bello Iesus naue &c.Sed dissipa ait q̃ bella volunt:quæ.s.bella delectabiliter suscipiunt ad nocendum aliis.Vbi nota ꝙ triplex est bellum.

¶Primum bellum internale & angustiosum.
¶Scd'm bellum particulare & rixosum.
¶Tertium bellum populare & periculosum.

Bellum internũ

§.I. DE PRIMO DICITVR ECcl's.iij.

Tẽpus belli & tp̃s pacis.Primo oportet bellare cõtra vitia:& postea sequiť pax in mẽte.Et Ps̃.cxxxix.Obũbrasti sup̃ caput meũ in die belli.i.in tp̃e quo bellaui cõtra vitia:vmbra tuæ gr̃ę vel merito & memoria tuæ obscurę passiõis ꝓtexisti me & dedisti refrigeriũ.Señ.Habeto pacẽ cũ hoib⁹:bellũ cũ vitiis.Hinc Grego.Sciens apostolus nobis iã nõ vltra bella eẽ carnaliter peragẽda:sed animæ certamina cõtra sp̃ũales aduersarios desudãda velut magister militię prȩceptũ militibus christi dat dicẽs. Induite vos armaturã dei:vt possitis stare aduersus insidias diaboli.xxiij.q.j.nisi bella.Qñ aũt inchoãdum sit illud bellũ ostẽdit Aug.in lib.xxj.de ciui.dei.c.xvj.dicens. Cũ aũt vẽtũ fuerit ad ætatẽ qua homo præceptũ capit:& subdi põt legis imperio:suscipiendũ est bellũ cõtra vitia & gerendum acriter ne ad dãnabilia pc̃ã perducant. Et si quidẽ nõdũ victoriaꝝ cõsuetudine roborata sunt facili⁹ vincũtur & cedũt.Sinaũt vincere & imperare cõsueuerũt. s.vitia laboriosa difficultate superantur,nec id veraciter & synceriter fit,nisi delectatiõe iustitiæ:hoc est autem in fide christi.Quõ bellãdũ sit docet idẽ Aug.in.xxij.de ciui. c.xxiiij.dicens.In prælioꝝ tẽtationib⁹ cõtra vitia periculisq̃ etiã iusti versanť in quibus nõ eis nos subdamus vigiliis:cõtinuis excubãtes:ne opinio verisimilis fallat,ne decipiat homo versutus,ne se tenebræ alicuius erroris effundant ne qđ bonũ est malũ:aut qđ malũ est bonũ esse credať,ne ab his quę agẽda sunt metus reuocet:ne in ea q̃ agẽda sunt cupido præcipitet:ne super iracundiam sol occidat,ne inimicitię ꝓuocẽt ad retributionẽ mali ꝓ malo: ne absorbeat inhonesta vel immoderata tristitia:ne in p̃cipiendis beneficiis ingerat mens ingrata torporẽ:ne maledicis rumorib⁹ ꝯsciẽtia bona fatigeť:ne temeraria suspitio nostra decipiat:ne aliena de nobis falsa nos frangat: ne regnet pc̃m in nostro mortali corpore ad obediẽdum desideriis eius,ne mẽbra nostra exhibeantur arma iniquitatis pc̃õ,ne oculus sequať cõcupiscẽtiã,ne vindicãdi cupiditas vincat,ne ĩ eo qđ male delectat,vel visio,vel cogitatio rememoreť:ne improbũ aut indecẽs ṽbũ libẽter audiať:ne fiat qđ nõ licet etiã si libet. Nec ĩ hoc bello laboꝝ periculorũq̃ plenissimo:vel de virib⁹ nostris speret faciẽda victoria:vel virib⁹ nostris facta tribuať: sed eius gr̃a de qua dicit Apl's.Gratias autẽ deo qui dat nobis victoriã p̃ Iesum Christũ dñm nostrum.Et alibi.In oib⁹ his superamus ꝓpter deũ q dilexit nos.Hęc oĩa ille.Quia ergo oĩa ista bella sunt periculosa ideo non appetenda:sed quãtũ in nobis est vitãda fugiẽdo occasiones tẽtationũ. Qui aũt non vitãt occasiones:sed ingerũt se eis illi quasi volũt bella & rixas vitioꝝ. De his dicit Ps̃.lxvij.Dissipa gẽtes quæ bella volũt.Et poniť dissipa ꝓ dissipabis s̃m morẽ ꝓpheticũ.i.destrues vt.s.vincãtur.Qui em̃ amat periculum incidet in illud.vt dicitur.Eccl'i.iij.

quomodo bellãdũ sit cõtra vitia.

§.II. SECVNDVM BELLVM EST

rixa de qua principaliter intendiť.Iaco.iiij.Belligeratis.s. faciẽdo rixas & nõ potestis adipisci.s.qđ cupitis.Varius est em̃ euentus belli.vt dr̃.ij.Reg.xj. Qui enim rixatur cũ altero intẽdit superare:& ipse superatur sepe & percutitur & ideo vitãda est.Vnde cum pastores Loth rixati sunt cũ pastorib⁹ Abraæ propter greges multos pecoꝝ quos habebant.Ad hanc tollẽdã dixit Abraam.Ne quæso sit iurgiũ inter me & te:& pastores meos & tuos:separemus nos abinuicem.Si tu ad sinistrã ieris &c.Geñ.xiij.De ipso autem bello rixæ tria videnda sunt.

¶Eius ortum.
¶Eius actum.
¶Eius nocumentum.

Bellum externũ & p̃ticulare oritur.

Oritur principaliter rixa ex ira.Vnde Proueb.xv.diciť. Vir iracũdus prouocat rixas.Hoc aũt sic declarat.b.Tho. ij.ij.q.xlj.ar.ij.Rixa importat quãdã cõtradictionem vsq̃ ad facta prouenientem dum vnus alterum lædere moliť. Dupliciter aũt vn⁹ aliũ lædere intẽdit.Vno modo quasi intẽdẽs absolute malũ eius:& talis læsio pertinet ad actũ odii cuius intẽtio est ad lędẽdũ inimicũ vel in manifesto vel in occulto.Vñ & aliqñ rixa ex odio oriť: ꝓpter qđ diciť Prouer.x.Odiũ suscitat rixas.Nõ tñ rixa est ꝓprius effectus odii:qa præter intẽtionẽ odiẽtis est ꝙ rixose & ĩ manifesto lædat.Alio modo aliqs intẽdit aliũ lędere eo sciẽte & repugnãte qđ importať noĩe rixę.Et hoc ꝓprie pertinet ad irã quę est appetitus vindictæ.Nõ aũt sufficit irato ꝙ latẽter noceat ei contra quẽ irascitur:sed vult ꝙ ipse sentiat:& ꝙ cõtra volũtatem suã aliquid patiatur in vindictã eius quod fecit.Procedit etiam aliqñ ex superbia & inani gloria:nõ tñ directe sed occasionaliter inquantũ aliquis ex hoc cõcitať ad rixã & iurgiũ:qa ad iniuriã sibi reputat ꝙ alius se ei pręferat:propter quod dicitur Prouer. xxviij.Qui se iactat & dilatat iurgia concitat.Iurgiũ autẽ idem videtur qđ rixa.Iactare se ex superbia vel inani gloria procedit. Quãtum ad scd'm.s.actum sciendum est s̃m beatũ Tho.vbi.s̃.ar.j.ꝙ sicut cõtẽtio importat quãdã cõtradictionẽ in verbis:ita rixa importat quandã contradictionem in factis.Vnde dicit glos.ad Gala.v.ꝙ rixæ sunt qñ ex ira inuicẽ se p̃cutiũt hoĩes.Et iõ rixa videtur quoddã priuatũ bellũ qđ inter priuatas p̃sonas agiť nõ ex aliqua publica auctoritate:sed magis ex inordinata volũtate.Et ideo rixa semp̃ importat pc̃m:sed rixa ꝓprie est ex p̃te eoꝝ q etiã iniuste inuadũt aliũ vel alios:vel etiam q se defendũt cũ iuste inuaduť:puta cum ministri rectoris volũt iuste cap̃e aliq̃s reos & illi se defendũt ne capianť: tunc rixa est in eis.In eis aũt qui se defendunt solo animõ repellẽdi iniuriã cũ debita moderatione nõ est ꝓprie rixa nec pc̃m.Quia vim vi repellere est de iure naturę.dist.j. ius naturale.Sil'r nõ est proprie rixa in his qui inuadunt alios vt capiãt ex officio suo q se defendunt.Vnde cũ serui Isaac foderũt puteũ & inuenerũt aquã ꝙ per illã rixati sunt.vt dr̃ Geñ.xxvj.nõ in seruis Iacob fuit rixa:sed ĩ incolis terræ q iniuste molestauerũt illos.Quãtũ ad tertiũ s.de nocumẽto huius vitii sciendũ ꝓ multipliciter nocet. Primo quidem:qa inducit ad mortẽ æternã cũ sit mortale pc̃m:qñ videlicet qs inuadit aliquẽ iniuste vt p̃cutiat eũ:vel etiã cũ defendit se iuste inuasum ab officiali vt capiať:vel ẽt cũ defendit se iniuste inuasum ex odio vel vindicandi animo:vel cum excessu notabili debitę moderationis:vt si inuadens p̃cutiat eũ manu:& ille gladio p̃cutit in oĩbus his mortale est s̃m Tho.vbi.s̃.Et ratio est: qa inferre nocumentum ꝓximo opere manuali nõ est absq̃ mortali:qa cõtra iustitiã & cõtra mandatũ illud.Nõ occides.In q̃ ꝓhibeť oĩs lęsio p̃sonalis iniuriosa s̃m Aug.de pœ.di.j.homicidii.Probať etiã hoc.s.rixã esse pc̃m mortale ex hoc ꝙ apl's ponit rixas inter opera carnis.de qb⁹ dicit ad Gal'.v.Qui talia agũt regnum dei nõ consequẽtur. Nõ aũt priuať qs regno dei nisi p̃ mortale. Veniale autẽ esset cum quis defendẽdo cum aliquo leui motu odii vel vindictę hoc agit:aut cũ excedit aliquantulum modũ defensiõis debitũ.Nocet quoq̃ rixa : qa p̃ eã generanť odia & discordię in mẽtibus rixãtiũ.Propter quod dr̃ Prouer. xvij.Qui meditatur discordias seminat rixas.i.qui intendit seminare inter aliquos discordias procurat ꝙ adinuicẽ rixenť:vt inde ĩ eorũ cordib⁹ p̃ rixas,discordię,& odia generenť.Vnũ em̃ pc̃m põt imperare actũ alterius peccati in suum finẽ ordinãdo.Nocet rixa corpori:quia frequẽter plus recipit q̃ alteri faciat mali. Punitur etiã pœna pecuniali vel corporali a iudice s̃m excessus quãtitatẽ:qa iura mãdãt ista puniri:vt patet.xxiij.q.fi.&.c.fi.vbi mãdãtur puniri vt homicidæ qui rixanť & qui in rixa fuerit occisus.Dissipa ergo deus gentes quę volunt ista bella rixarum vt recipiant quod merentur.

Rixa in se semp̃ pc̃m cõplectiť.

Nocumẽtum belli.

§.III. TERTIVM BELLVM DICItur

Bellum populare.

pp'lare:qđ ẽ valde p̃iculosum:qa innumera mala ĩde sequunť:cũ scilicet vn⁹ pp'lus seu ciuitas ĩsurgit ꝯtra aliã vel vna ps eiusdẽ ciuitatis ꝯ aliã ad nocẽdũ p̃dãdũ subiiciendũ expellẽdũ & occidẽdũ.Et cũ iniustũ est bellũ quicũq̃ ibi sciẽter & volũtarie cõcurrit mortal'r peccat vltra alia pc̃ã q̃ ibi cõmittunť:nã qcqd accipit ab alia patre rapina est:si vulnerat vel occidit homicida est.& alia mala ei imputanť.Est aũt bellũ iustũ cũ sit pro repetẽdis rebus

Universidad del Rosario Archivo Histórico

ablatis aut vlciscēdis iniurijs:qñ.s.ablatæ sunt res vel iniuriæ factæ ab aliqua ciuitate vel pplo & emendare nō vult ppter qd' bellū sumiꝛ.& iustū cū fit principis auctoritate.vt ar.xxiij.q.ij.iustū.&.xxiij.q.j.qd culpatur.Sed cū fit bellū ex ambitione & auaricia &odio: vel ad dilatandū dn̄iū suū:ad augēdas diuitias:ad deprimēdū & exterminādū alios ob odiū & inuidiā & hmōi est iniustū.Vn̄ Aug.Quid culpaꝛ in bello:an quia moriūtur hoīes aliqñ morituri vt dominenꝛ in pace victuri:hoc reprehendisse timidorum est nō religiosorum.Nocendi cupiditas:vlciscēdi crudelitas implacabilis animus, feritas rebellandi, libido dominandi.Hęc & his similia in bellis iure culpatur. xxiij.q.j.quid culpatur.Qd' vtiq; fit suggestione dæmonū q de hoim perditione lętātur corporali & spūali. Vn̄ & Aug.lib.j.de ciui.dei.c.xxv.refert q in magna planicie circa Romam visi sunt dij Romanorum qui dęmones erant quos colebant sub diuersis noibus,Iouis,Martis, & alijs innumeris adinuicem bellare:quod ideo fecerunt ipsi dęmones in aliqua specie apparentes:vt sic puocarēt ipsos Romanos ad bella tanq; honesta & licita:ex quo dij ipsi exercebant.

Quare de⁹ bella pmittat. Sed ppter quā causam deus bella pmittat:q semp ex malis elicit bona &maiora.ostendit Aug.in.j.de ciui.dei.c.ij.dicens.Si qd recte saperēt illi qui ab hostibus aspera & dura perpessi sunt illi diuinæ puidentiæ tribuere q̄ solet corruptos hoim mores bellis emendare atq; cōterere.Itēq; vitā mortaliū rectā atq; laudabilem talib⁹ afflictionibus exercere pbatāq; vel in meliora trāsferre:vel in his adhuc terris propter vsum aliorum detinere.Dicit aūt ipse Aug.in.v.de ciui.dei.c.xxij.q sicut deus vnus & ver⁹ regit & gubernat oīa humana vt placet:etsi ocultis causis nūq; tn̄ iniustis:sic etiā ipa tēpora bellorum in eius arbitrio est iustoq; iudicio & misericordia:vel atterere vel cōsolari genus humanū vt alia citius,alia tardius finiātur.

Bellum pyratarum. Et exēplificat de multis. Bellū pyratarum a Pōpeio.Bellū punicū tertiū a Scipione incredibili celeritate & tpis breuitate cōfecta sunt.*Bellum fugitiuorum gladiatorum.* Bellū fugitiuorum gladiatorum Italia horribiliter contrita & vastata:tertio anno consummatū est. Pycētes marsi & peligni gētes non exterę:sed Italicę post diuturnā & deuotissimā sub Romanis seruitutem caput i libertatē erigere tētauerūt:multis iam nationibus Romano imperio subiugatis.deletaq; Carthagine.In quo bello Italico Romanis sępissime victis & duobus consulib⁹ occisis & multis senatoribus:huic malo quintus annus finem dedit.Bellū secūdū punicū cū maximis detrimentis &calamitates reipublicæ p annos.xviij.Romanorum vires extenuauit:& pene cōsumpsit in duobus prelijs ferme septuaginta milia Romanorum interierūt.Bellum punicum primū p.xxiij.annos pactū est. Bellū mithridaticum.xl. *Bellum mithridaticū.* Bellū samniticū annis ferme quiquaginta:in quo bello Romani ita victi sunt:vt sub iugū etiā mitterenꝛ. Sed qa nō diligebāt gloriā ppter iustitiā:sed iustitiā ppter gloriā diligere videbanꝛ pacē factā fœdusq; ruperūt.Et.j.c. xxiij.Qd' nr̄a memoria recētissimo tpe deus mirabilr & misericorditer fecerit si a nobis tacebiꝛ erim⁹ ingrati. Cū Rhadagaisus rex Gothorum agmine ingēti &immani iā in vrbis vicinia ɔstitut⁹ Romanis ceruicib⁹ imineret: vno die tāta celeritate vict⁹ est:vt nec quidē vno iā dicā mortuo:sed nec vulnerato Romanorum ppl'i amplius q̄ cētum miliū psternerenꝛ:moxq; ipe capt⁹ necatus est.Hæc ille. Iste Rhadagaisus infidelis in mōtib⁹ fesulanis cū suis extinct⁹ est.vt declarat Thomas anglicus sup li.de ciui.dei in prin.

De bello ppl'i Israel. De pplo aūt dei.s.Israel dicit idē Aug.in.xvj.de ciui.c.fi.q a duobus mirabilibus ducibus.s.Moyse & Iesu naue:seu Iosue bella etiam prosperrime ac mirabiliter gesta sunt deo ɔtestāte:nō tā ppter merita Hebręi ppl'i q̄ ppter pc̄tā earum quæ debellanꝛ gētiū illas eis puenisse victorias.Post istos duos duces iudices fuerūt in terra promissionis:quorum tpib⁹ sicut se habebāt & peccata populi &misericordia dei:alternauerūt pspera &aduersa bellorum Et i.xvij.li.c.penul.dicit q diuiso illo pplo in duo regna vtraq; pars sicut iubebat diuina puidētia:vel sinebat varijs erigebaꝛ psperitatibus & aduersitatib⁹ premebatur: &sic affligebaꝛ nō solū exterius.verūetiā inter se ciuilib⁹ bellis vt certis existētib⁹ causis misericordia dei vel ira patesceret:donec ei⁹ indignatione crescēte vniuersa gēs illa a Chaldæis debellātib⁹ nō solum subuerteretur in sedib⁹ suis:sed etiā ex maxima sui parte transferretur in terram Assyriorum:& prius illa pars quę vocabaꝛ Israel in decē tribubus distincta.Quis aūt posset enarrare mala q̄ contingūt ex bellis.Nonne rapinę fiunt continuę & nō solū ab inimicis sed etiā ab amicis auferꝛ.O quot mulieres vituperanꝛ,adulteria,stupra,meretricia multa sequūtur capiuntur pueri tolluntur a parentibus & a iustis exercitijs remoti applicantur ad stipendia latrocinantium.Nōne. militię dediti sunt & maximi blasphematores dei & sanctorum.*Mala orta ex bello.* Os aperire nesciūt nisi maledicēdo deū &sanctos & turpiter iurādo p eos etiā nō irati.Quis in illa arte reperiꝛ nō vacans sodomiæ &omni generi immūdiciæ.Odia & rācores cōtinue pseuerāt ppter quæ &cōfessiones &cōiones &cultus diuinus negligūtur:grauamina collectarum multiplicantur:& nō valētes soluere incarceranꝛ:turbantur ad desperationē pducunꝛ.Stipēdiarij ēt vilissimi homines faciūt se dnos dnorum:etiā suorum a quib⁹ sunt ɔducti & p quib⁹ militāt:& si in aliquo cōtradicūt verberātur &vulneranꝛ ab eis.Sacrilegia ppetranꝛ:ecclesias spoliāt: sacra diripiunt:in ecclesijs ludūt & stabulanꝛ. Sacerdotes capiūt,agricolas,mercatores p̄dātur & redimere faciunt, incendia ponūt in segetib⁹,in domibus,in ecclesijs.Agri & vineæ inculti remanēt,arbores fructiferę incidunꝛ:domus ad habēdū ligna p igne destruunꝛ: greges & armēta capiunꝛ:viæ inuiæ efficiunꝛ.Sicq; artes & negociationes pereūt.Blasphemiæ,detractiōes,derisiones,pditiones p nihilo habenꝛ:ludi quātūcūq; phibiti crescūt,homicidia addunꝛ.Et sic ciuitates & castra ad solitudinem redigunꝛ. Ex quo ergo tot mala pueniūt,bn̄ inqt ps̄.lxvij.Dissipa gētes &c.q̄.s.nō necessitate:sed cupiditate accedūt ad hoc. Vn̄ & Cice.dicit in.iij.lib.de repu.nullū bellū suscipi debere ab optima ciuitate,nisi p fide & salute. Et vt exponit Aug.q hoc refert in.xxij.de ciui.dei.c.vi.de fide.i.fidelitate seruanda p salute.s.tēporali ad euadendū egestatē, vicula,exilia,mortem,& hmōi.Sed multo magis p fide conseruāda contra infideles iustissime bellaꝛ.vt habetur xxiij.q.viij.omni.&.c.hortatu. De bello aūt ad hoc q sit iustum tractatur.in.iij.parte.tit.iiij.

¶De homicidio. Capitulum. VIII.

DE HOMICIDIO QVIA

ex ira &rixis & bellis frequenter contingit fieri homicidia:mutilationes membrorum & percussiones:ideo de ipsis hic agendum. Omnia hæc cū iniuste fiūt sunt cōtra prceptū illud.Nō occides. Exo.xx.vt dicit Aug.de pœ.dist.j.homicidium.*Homicidium diffiniꝛ.* Homicidiū aūt sic diffiniri pōt:q homicidiū est hoīs occisio illegitime facta.Signāter aūt dicꝛ hoīs:qa occisio aīalis irrationalis sicut nec destructio plātarum seu arborum:quæ viuūt vita vegetatiua est homicidiū. Aug.in.j.de ciui.dei.q cū audiuimus.Nō occides:nō accipim⁹ hoc dictum de fructibus:qa nullus est eis sensus,nec de irrationalib⁹ animalibus:quia nulla nobis rōne socianꝛ,sed de hoībus. Rō huius est ſm Tho.ij.ij.q.lxiiij.ar.j.qa nullus peccat vtēdo re aliqua ad id ad qd' est ordinata.In rerum aūt ordine imperfectiora sunt ppter pfectiora,sicut in gñatione hoīs natura ab impfectis ad pfecta pcedit.Cū igiꝛ plātæ sint ppter aīalia:&oīa aīalia irrōnalia ppter hoīem:ideo vtēdo plātis ad vtilitatē aīaliū:& aīalib⁹ ad vtilitatē hoim:nō est ɔtra p̄ceptū nec pc̄tm̄.Inter alios aūt vsus maxime videꝛ necessariū istis vti in cibū:qd' fieri nō p̄t absq; mortificatione eorum.Qd' etiā est ex ordinatione diuina dicēte dn̄o. Geñ.ix.Oē qd' moueꝛ & viuit erit vobis in cibū.Nec est contra:qa Exo.xxij.statuiꝛ certa pœna occidēdi bouē vel ouē pximi:qa hoc est rōne dāṅificatiōis pximi:nō rōne occisionis.Addiꝛ etiā in diffinitione illegitime facta:qa si hō occidaꝛ ppter maleficiū a iudice suo:nō est homicidiū quod sit pc̄tm̄ vel cōtra præceptum de quo loquitur.

Homicidiū est cas⁹ epo reſuat⁹. Est aūt illud pc̄tm̄ vnus & p̄cipuus ex casib⁹ reseruatis diocesanis ſm oēs doctores.Et q̄uis etiā ipsi diocesani nō soleāt tales absoluere ppter horrorē & detestationem facti:sed cōiter mittūt ad curiā romanā absoluēdos a pœnitētiarijs:tū si volūt possunt absoluere etiā valētes ad curiā accedere:al's frustra poneret inter casus reseruatos epis homicidiū voluntarium si nūq; possent absoluere:sed poneretur inter casus papales:sed nec istud nec aliud quod sit præcise pc̄tm̄ absq; adiunctione sentētiæ reperitur iure papæ reseruatū:sed certæ sentētiæ & irregularitates q̄uis

laudabile

laudabile sit aliqñ multū enormia ad curiam mittere.De excōicatiōe aūt q̄ incurriꝛ ppter occisionē vel mutilationē vel pcussionē clericorum,nihil hic agiꝛ:qa diffuse habes in.iij.parte tit.xxiiij.c.j.De irregularitate q̄ ppter hmōi incurriꝛ seu contrahiꝛ habes in.iij.parte ti.xxviij.c.ij.

§.I. DE HOMICIDIS INQVIT

ps̄.Viri sanguinū & dolosi nō dimidiabūt dies suos.ps̄. liiij.Viri sanguinū.s.effusores dicūtur homicidæ:quia p homicidiū cōius & abūdātius effundiꝛ sanguis human⁹. Et addit dolosi:qa si fieret sine dolo.i.sine pc̄tō vt iudex facit nō rephēdereꝛ nec incideret in pœnā quę sequiꝛ: qa s.nō dimidiāt tales dies suos vt plurimū.Et hoc duplr:qa vel corpalr inquātū.s.occidunꝛ homicidæ vel ab amicis interfecti vel a iudice vt mādat lex.Et sic nō viuunt toto tpe vitæ suæ:sed eis subtrahiꝛ tps quo naturalr viuere potuissent.Spūaliter aūt intelligiꝛ:quia tā graue pc̄tm̄ est q vix reuertunꝛ ad pœnitētiā.Et sic nō dimidiāt dies suos: sed cōtinuent vsq; ad mortē inclusiue pc̄tā sua.Dimidiarent autem si pœniteret eos:quia dies illos malos interrūperent.In his ergo verbis tria possunt notari.

¶Primo homicidiū quod cōmittiꝛ.ibi.Viri sanguinū.

¶Secūdo vitiū quod adiūgitur.ibi.dolosi.

¶Tertio supplicium quod sequiꝛ.ibi.nō dimidiabunt.

Homicidiū dr duplr. Quātū ad pmū sciēdū q homicidiū pōt dici duplr.vno mō stricte p iniusta occisiōe hoīs:& sic est semp mortale pc̄tm̄ & ɔ pceptū.Nō occides.Alio mō large p q̄cūq; occisiōe hoīs:& sic pōt esse aliqñ sine pc̄tō.Vir sanguinū.i. occisor & effundēs sanguinē hūanū pōt esse qs q̄druplr.

¶Primo necessitate vel sui defensione.

¶Secūdo iusticiæ executione.

¶Tertio casus occursione.

¶Quarto hostili impugnatione.

homicida se defēdēdo. Et primo cū qs occidit aliū necessitate duct⁹ ineuitabili: qa.s.inuasus ab alio volentē occidere vel grauiter vulnerare se defendēdo occidit:seruato debito moderamine cū aliter nō possit euadere man⁹ ei⁹:nō est pprie homicida prout.s.homicidiū dicimus pc̄tm̄.Pro hmōi declaratione Tho.ij.ij.q.lxiiij.ar.vij.dicit q cū moralis actus accipiat spēm ab eo qd' est ſm intētionē qa ex fine:nō ab eo qd' ē pter intētionē. Iō ex actu alicui⁹ se defendētis duplex esse ctus sequi pōt.Vnus qdē ɔseruatio vitę ppriæ.Alius est occisio inuadētis.Actus igiꝛ q ex hoc intēdiꝛ qui est cōseruatio vitę pprię nō habet rōnē illiciti cū hoc sit naturale cuilibet q cōseruet se quātū pōt in esse.Vn̄ de iure naturę est vim vi repellere.di.j.ius naturale.sed tn̄ cū moderamine inculpatæ tutelę.Nā pōt actus aliquis ex bona intētiōe pueniēs illicit⁹ reddi si nō sit pportionatus fini.Vn̄ si aliquis ad seipm defendēdū vtatur maiori violētia q̄ oporteat erit illicitū:qa excedit moderamē inculpatæ tutelæ.Illicitū aūt est q homo intēdat occidere aliū vt se defendat:nō autē ei q habet publicā auctoritatē referēs hoc ad publicū bonū:sed seruato debito moderamine si ɔtingat aliū occidi nō imputaꝛ occidēti:qa plus teneꝛ qlibet puidere vitæ suę q̄ alienæ.Hæc Tho.Vn̄ si pōt aliter euadere:sed ob verecūdiā ne reputeꝛ pusillanimis vult resistere:vel etiā si in ipo actu intēdit vindicationē nō defensionē aut post fc̄tm̄ aggredietē eū debilē & non valētem eū lædere occidit:vel etiā notabiliter excedit modū i defensione:vt si aggressus pugnis ense repugnans occidat nō excusareꝛ ab homicidij crimine. Et idē est qñ spōte se ponit ad talē locum vel casum vnde existimat vel existimare potuit talē necessitatē sibi venturā.

homicida p ordinē iuris. Quātū ad secūdum cū iudex habet legitimā auctoritatē seu potestatē seruato ordine iudiciario reū condēnat ad mortē quam meruit ex zelo iusticiæ nō peccat:immo mereꝛ seruando qd' dn̄s mādat.Exo.xxij.Maleficos non patieris viuere.vnde est homicida:etsi sanguinē fundat,nec ipse nec lictor nec aliquis eorum q cooperantur ad mortē ei⁹:vt assessor, testis, accusator,associātes,& capientes & hmōi.hoc tn̄ clericis nō liceret:qa eis phibita est oīs effusio sanguinis.xxiij.q. ſi.per totum.Et huius ratio est ſm Tho.ij.ij.q.lxiiij.art.ij. qa omnis pars naturalr est ppter totū.Ordinaꝛ em̄ pars ad totū sicut imperfectū ad pfectū.vn̄ videmus q cū expedit præcidere aliquod mēbrū a toto corpore: puta putridū p ɔseruatiōe toti⁹ corpis ne inficiaꝛ laudabiliter & salubriter abscinditur.Quælibet autem persona particularis comparatur ad totam cōitatē sicut pars ad totum.Et ideo si aliquis homo reperiꝛ periculosus cōitati & corruptiuus ipsius ppter aliquod pc̄tm̄:laudabilr & salubriter occiditur:vt bonū cōe cōseruꝛ modicū em̄ fermētū totā massam corrūpit.Quāuis em̄ occidere hoīem ī sua dignitate manentē.i.bene viuētē sit ſm se malū & cōtra charitatē:tn̄ hoīem pc̄tōrē occidere ei q habet auctoritatē est bonum:sicut occidere bestiam.peior est enim malus homo bestia:& plus nocet.vt dicit ph̄s in.j.Polit.Et ad hoc facit qd' dicit Hiero.xxiij.q.v.qui malos.Qui malos percutit in eo q mali sunt:& habet ius interfectiōis.i.potestatem minister est dn̄i.&.q.ea.c.miles.&.c.principes.Si aūt iudex reū dignū morte ad mortē ɔdēnat nō seruato ordine iudiciario:vel ex amore pecuniæ:qa de hoc emolumētū percipit principaliter motus:vel ex liuore vindictæ:vel odij vel delectatione effundēdi sanguinē vel habēdi laudē peccaret mortalr:& qlibet cooperās ad hoc simili intētione.ar.xxiij.q.v.cū minister.

Homicida ex casu. Quantū ad tertiū.Nota q cū qs occidit aliū a casu.i.pręter oēm sui intētionē & volūtatē:sed dabat operā rei licitę:& adhibuit debitā diligētiā nō imputaꝛ ei ad pc̄tm̄:puta pulsat cāpanā debito mō soluiꝛ vel frāgiꝛ pulsatoriū:quasi de nouo aptatum occidit hoīem vtiq; nō imputaꝛ pulsanti nec p̄lato eccl'iæ ad pc̄tm̄.Vn̄ Augu.ad publicolā.Absit vt ea q̄ ppter bonū ac licitū habemus aut facimus siquidē p̄ter nostrā volūtatē quicq; mali acciderit nobis imputeꝛ.xxiij.q.v.de occidendis.Alioquin vt subdit idē in dicto.c.nō liceret habere ligones,gladios,funes &equos:quia his homo pōt vti ad sui occisionē. *Adde text. i.c. p̄sbyterum. de homici. &notaꝛ in.l.sed & si.§.vlt.ff.e.ti.&i.c.lator.* Hoc aūt.b.Tho.ij.ij.q.lxiiij.ar.viij.sic declarat ſm ph̄m.in.ij.Physicorum.Casus est causa agēs præter intētionē.& ideo ea q̄ casualia sunt simplr loquendo nō sunt intēta nec volūtaria:& qa oē pc̄tm̄ est volūtariū ſm Aug.cōsequēs est vt casualia inquātū hmōi non sint peccata.cōtingit tn̄ q id qd' nō est p se volitū & intētum actu p accidēs sit volitū & intentū ſm q causa p accidens dicitur remouens phibens.Vnde ille qui non remouet q̄ debet remouere ex quo sequitur homicidiū:erit ei quodā modo homicidiū volūtariū.Quod potest contingere dupliciter.Vno modo qa dat operā rei illicitæ.Alio modo qa etsi dat operā rei licitæ nō adhibet debitā solicitudinē vel diligētiā ad tollēdū homicidiū quod pōt sequi.Et in quolibet horum reputatur homicidium quo ad pc̄tm̄ & irregularitatē:puta ludit ad saxa:vel cū gladio:vel verberat mulierem pręgnātē:vel pcutit virū eius cū qua cōmittebat fornicationem vel adulteriū volentē eū detinere:aut cum projcit lapides ad expellendum bestias de agro:aut projcit tegulas de tecto ipm aptādo:& nō attēdit si aliqs trāseat,nec clamat,nec signū ad hmōi ponit:vel pater & mater vel nutrix ponit filiū paruulum iuxta se in lecto & dormiēdo calcat,vel mulier pręgnās saltat:aut magnum pondus portat: vel medicus ex notabili ignorātia vel negligentia infirmū male curat:qñ in aliquo prędictorum casuum sequiꝛ homicidiū:imputaꝛ ei ad mortale:& erit reseruatus casus epo.al's vt dictū est dādo operā rei licitæ & adhibēdo diligentiā non imputabiꝛ ei.

Homicida ex hostili ipugnatione. Quātū ad quartū.s.hostili impugnatione.cum quis in iusto bello occidit nō ex odio vel delectatione effundēdi sanguinē humanum:sed quia non potest aliter hostes suos subijcere seu inducere ad debitū iusticię.Dicit em̄ Tho.vbi.s̄.ar.vij.q licet ei qui habet publicam auctoritatem intendere occidere hoiem ad sui defensionem:referendo hoc ad publicū bonum:vt patet in milite pugnante contra hostes: & in ministro iudicis pugnāte contra latrones q̄uis peccarent hi si priuata libidine mouerentur.Vnde Aug.si homicidium est hoīem occidere:potest hoc aliqñ sine peccato accidere.nam & miles hostem:& iudex vel minister eius nocentem cui telum a manu fugit inuito:non mihi videtur peccare cū occidunt.xxiij.q.v.si homicidium. Idem dicit in lib.de ciui.dei q si in iusto bello occidatur non est homicidium.Ad idem.xxiij.q.j.quid culpatur.Et si in bello qd' pro iusta causa suscipiꝛ auctoritate principis terreni nō reputaꝛ pc̄tm̄ homicidiū ibi factū ab illis.Multo magis in bello qd' mādat dn̄s dominātiū deus:qui non pōt nisi iustā causam habere ad oēs:cū oēs sint mortis debitores si occidātur non erit pc̄tm̄.sicut occidit in bello Iosue contra habitantes terrā pmissionis.vt patet in lib. Iosue per totū.Similiter si aliquē in particulari quis occidat ex

Universidad del Rosario Archivo Histórico

mandato dei manifeste per occultum instinctum ei facto non peccabit nec erit ꝓprie homicida. Sicut Samuel occidit agag regē Amalech. Phinees coeuntem cum madianita publice. Abraā etiā paratus fuit ex hoc Isaac filiū occidere ex mandato dei. Gen̄. xxij. vn̄ Augu. in. j. de ciuit. dei. Nequaq̄ cōtra hoc præceptū fecerunt quo dicitur. Nō occides: quia deo autore bella gesserūt: aut personam gerentis publicæ potestatis ſm ius legis sceleratos morte punierunt. Et Abraam non solum non est inculpatus crudelitatis crimine sed laudatus: quia voluit filium obediēter occidere. vt habet. xxiij. q. v. non occides.

§. II. QVANTVM AD SECVN-

dū principale. Sciēdū q̄ cū occasioni adiūgit dolus. i. malicia seu voluntas directe vel indirecte ꝓpria auctoritate tūc est ꝓprie homicidiū pc̄tm̄ graue & contra præceptum. Vnde viro sanguinū. adiungit & dolosum. & talis est vir sanguinū & dolosus q non dimidiat dies suos. Oīs em̄ qui acceperit gladiū ait xp̄s Matth. xxvj. s. propria auctoritate vtens ad occidendum. gladio peribit temporali ſm iura. Et si istum euaderet: quia hic non puniretur gladio diuinæ iustitiæ peribit in alio si non pœniteret.

¶Nulli ergo licet occidere propria auctoritate.

¶Nec seipsum per aliquem casum.

¶Nec aliquem etiam impijssimum.

¶Nec virum iustum ob præmium.

¶Nec vnq̄ ad tollendum scandalum.

Quantum ad primū dicit Aug. in. j. de ciui. dei. Cum dn̄s dixit. Non occides. Intelligam⁹ vtiq̄ de hoīe dictum: nec te nec alterū. Nec enim q seipsum occidit alium q̄ hoīem occidit. Hoc aūt illicitum esse declarat. b. Tho. ij. ij. q. lxiiij. arti. v. triplici rōne.

Nemo occidat seipm̄. vide de hoc tex. in ti. de his q̄ sibi mor. ꝯsci. C.

Primo quia naturaliter q̄libet res seipsam amat. Et ad hoc pertinet q̄ quelibet res naturaliter seruat se in esse: & corrūpētib⁹ resistit quantū pōt. Et ideo q̄ aliquis seipsum occidat est cōtra naturalem inclinationem & cōtra charitatē qua quilibet debet seipm̄ diligere. Et ideo semp est mortale occidere seipm̄. Scd'o qa q̄libet pars illud quod est: est totius. qlibet aūt homo est pars cōitatis. & ita illud qd' est cōitatis. vn̄ in hoc q̄ seipsum interficit iniuriā facit cōmunitati. vt patet p ph̄m. v. Ethicor. Tertio quia vita est quoddam donum diuinitus homini attributum & eius potestati subiectum qui occidit & viuere facit: & ideo qui seipsum occidit vita se priuans in deū peccat. sicut qui alienum seruum interficit peccat in dn̄m cuius est seruus. Et sicut peccat ille qui vsurpat sibi iudiciū de re sibi nō commissa. Ad solum em̄ dominum deum pertinet iudicium mortis & vitæ. ſm illud Deutero. xxxij. Ego occidam & ego viuere faciam. Vnde nec iudici habēti publicā potestatē licet se occidere cōmittenti quodcūq̄ maleficiū: quia nullus est iudex suijpsius. licet tamen ei se committere iudicio aliorum. Vnde Aug. de ciui. dei. lib. j. c. xxvj. Hoc dicimus: hoc asserimus. hoc modis oībus approbamus, neminem spontaneam mortem sibi debere inferre. xxiij. q. v. si non licet. §. non occides. Et ponit omnes casus qui possent aliquem mouere ad hoc videlicet.

Casus potētes mouere ad se occidēdū.

Primo mō cā melioris vitæ seu fœlicitatis citius consequendæ: vt fecit quidā ph̄s q lecto libro de immortalitate aīæ platonis ob desideriū impatiēs ptingēdi ad hāc immortalitatē sentiēdam in ignē se ꝓiecit. vt refert Aug. v. de ciui. dei. Sed vt dicit Tho. vbi. s̄. Transitus hoīs de hac vita ad aliā fœliciorē nō subiacet libero arbitrio hoīs: sed ptāti diuinæ. Et iō nō licet ob fœliciorē vitā se occidere. Secūdo pōt qs moueri ad hoc euadēdū miserias vitę pn̄tis paupertatis confusionis infirmitatis & hmōi. sicut fecit Achitofel laq̄o se suspēdēs. ij. Reg. xvij. Et Saul q ī bello deuictus a philisteis ruit sup gladiū suū & nō plene mortu⁹ rogauit amalechitā seruū suū interficeret ne illuderet a Philistęis qd' & fecit. j. Reg. vlti. & Razias ne capet & illuderet a gētilib⁹ se occidit. vt habet. ij. Mach. xiiij. & cato vticēsis audita victoria Iulij cęsaris q̄si dedignat⁹ ei subijci se occidit vt refert Valeri⁹. & post eū Aug. i. j. de ci. dei. Sed & h̄ illicitū est & irrōnabile: qa vltimū malor vitę hui⁹ & maxime terribile est mors: vt patet p ph̄m. iiij. Eth̄. Et ita īferre sibi mortē ꝓpter euadēdas miserias huius vitæ est mai⁹ malū assumere ad vitādū min⁹: qd' est ꝯ rōnē. Tertio pōt quis moueri ꝓpter aliqd' pc̄tm̄ cōmissum: sicut fecit iudas scarioth qui pœnitētia ductus de ꝓditione Christi laqueo se suspendit. Mat. xxvj. Sed nec hoc licet. tum quia maxime nocet in hoc q̄ sibi adimit tp̄s pœnitentię necessarium. tū quia nō licet malefactorem occidere nisi per iudicium publicę potestatis. Quarto potest moueri mulier ne ab alio corrumpatur: sicut fecit quædam coniugata honestissima pro qua cū misisset diocletianus imperator vt ea abuteretur propter pulchritudinem dixit marito. Qui cū rn̄disset obuiari nō posse: illa nō accessit sed interfecit se: vt habet in histo. eccle. Nec hoc licet: quia non debet in se committere crimen maximum quod est sui occisio: vt vitet min⁹ crimen alienum. Non enim est crimen mulieris p violentiam violatæ si consensus non adsit. Sed est minus peccatum fornicatiōis vel adulterij q̄ occisio suijpsius. Et est periculosissimum: quia non restat ei tempus ad expiandum per pœnitentiam. Quinto moueri potest timore ne cōsentiat in aliquod pc̄tm̄: puta ne violētata mulier in actu consentiat delectationi. Vel etiā cū abscindit sibi virilia ne labatur in vitia carnalia. Sicut fecit Origenes vt posset per domos mulierū securi⁹ p̄dicare: vt dr̄ in histo. eccl'iastica qd' ꝓhibet tāq̄ homicidiū. dis. lv. si qs absciderit. Sed nec h̄ licet: qa nō sunt faciēda mala vt eueniāt bona ſm apl'm vel vt euitent mala p̄sertim minora & min⁹ certa. Incertū est em̄ an aliquis in futurū cōsentiat in pc̄tm̄. Potēs est em̄ deus eripere a quacūq̄ tribulatiōe seu tētatiōe supueniēte a pc̄tō liberare. Qd' aūt samsom seipm̄ cum hostib⁹ ruina domus oppresserit: excusat a pc̄tō: qa ex instinctu spūs sc̄ti fecit: q per eū miracula faciebat: vt dicit Aug. xxiij. q. v. si non licet. §. non occides. Et eandem rationem assignat in primo de ciui. dei. de qbusdā sanctis fœminis q̄ se occiderunt tp̄e persecutionis. quar memoria in ecclesia celebrat.

Samsō cum seipm̄ occiderit tn̄ excusata peccato.

Nico. de lyra videt sil'i rōne excusare allegās opinionem hebræorū Saulē vt. s. hoc faceret ne in ipso illuderet deus verus hebræor a Philistæis. Sed ꝯriū sentit Aug. xxvj. q. v. ner mirū. Et cōiter a doctoribus reprobatus & dānatus credit. De razia idē sentit Nico. Sed btūs Tho. ꝯtra vbi. s̄. Laudatur aūt in li. Mach. ꝓpter quādā spēm fortitudinis seu apparētiā: sed non fuit in eo vera fortitudo: sed mollicies non valens mala pœnalia sustinere. Secundo notandum q̄ nullus pōt aliquē occidere etiā malefactorē ꝓpria auctoritate absq̄ peccato mortali. Rō hui⁹ ſm Tho. ij. ij. q. lxiiij. ar. iij. quia occidere malefactorē licitum est inquantum ordinat ad salutē totius cōitatis: & ad illū solum ptinet cui cōmittit cura cōitatis cōseruādæ: sicut ad medicū pertinet præcidere mēbrū putridū qn̄ ei cōmissa fuerit cura totius corporis & non ad aliū medicum.

nō licet occidere ēt malefactorem.

Cura aūt boni cōis cōmissa est principibus & alijs habentibus publicam auctoritatē: & ideo eis solis licet occidere malefactores & nō alijs. Quāuis em̄ facere aliqd ad cōem vtilitatē qd' nulli nocet sit licitū cuilibet priuatę psonæ: nō tn̄ facere illud qd' alicui nocet licet facere. etsi vtile, alijs nisi ſm iudicium habentis publicam potestatem. vnde Aug. in li. v. de ciui. dei. ait. Qui sine aliqua publica administratione maleficum, furem, sacrilegum, adulterum, periurum, & quemlibet criminosum interfecerit: aut mēbris debilitauerit: velut homicida iudicabitur: & tanto acrius quāto non sibi a deo concessam potestatem abusiue vsurpare non timuit. xxiij. q. si. c. pen'. Sed q̄rit vtrū liceat marito occidere vxorē i adulterio dephēsam.

De adulteris dephēsis.

Et vr̄ q̄ sic. & qd' nō peccet in hoc qa nihil iiustū facit. nō ꝯ ꝓsonā: qa mortē meret. nec ꝯ publicā iustitiā: qa lex ciuilis pmittit viro occidere vxorē cū adultero, seu etiā occidere adulterū cū filia inuētum. ff. de adul. l. adulteriū. & hoc si sit vilis persona adulter. Rn̄. ad hmōi Pe. de pa. & Tho. i. iiij. di. xxxvij. q̄ extra iudiciū hoc facere semp ē pc̄tm̄ mortale: qa ꝯ iustitiā. p̄iudicat em̄ psonę & reip. Personę qdē. qa nō debet mori nisi ꝯfessa vl' cōuicta i loco iudicij de crimine reipublicę p̄iudicat: qa nō p publicū iudicē. Et q̄uis lex hoc pmittat: h̄ facit n̄ vt licitū ꝯcedēs: sed qa nō īfligit pœnā ꝓpter maximū incitamētū mariti vl' pr̄is. Illa tn̄ lex vt dicit Pe. hodie est correcta per autēticā Nouo iure. vbi dr̄ q̄ adultera debet retrudi ī monasteriū: & sic n̄ ē rea mortis. Sed & si p statuta ciuitatis eēt rea mortis hoc nō liceret: etiā si ipse marit⁹ vel pr̄ esset iudex qa hęc ex iudicio sūt faciēda nō ex furore sed cū maturitate & cōsilio factū est ī iudicio ꝓponēdū & sn̄ia mortis ꝓferēda. Et sicut nō licet p istū modū occidere vxorē vel filiā: ita nec adulterū nec in facto ipō nec post factum. Io. tn̄ neapo. in quodli. ex dicta. l. inducta, sentit ꝯriū: sed non est tenenda

de rebelli ciuitati suæ.

est tenenda talis opinio rōne iam dicta. Sed nūquid licet cuilibet occidere eū q rebellis est ciuitati suæ: & noxius reipert⁹ extra termīos iurisditiōis illi⁹ ciuitatis si ipā ciuitas ædictū publicū fecisset q̄ si qs eū vbicūq̄ occidat prēmiū recipiet pecunię vel alterius rei. Videt q̄ sic: qa h̄ agit nō ꝓpria aucte: sed publica: ex quo ciuitas dedit talē licentiā. In ꝯriū credo esse ſm rei veritatem. Nam ciuitas nō habet iurisditionē vel aliquā ptātem extra suum territor: & ad iniuriam sibi reputaret vna ciuitas si altera vellet punire subditū suū: seu in sua ciuitate existentē. hoc em̄ est mittere falcē in messem alienā: qd' ꝓhibet. vj. q. iij. scriptū. Vn̄ si occidēs ex tali licētia caperet in ciuitate illa aliena vbi illū occidit: & ipē vt homicida iuste puniret. Iniusta est ḡ talis lex & mortal'r peccat eā statuēs: quia allicit hoīes ad peccandū. Vbi aūt q noxius est multū cōitati & dignus morte ꝓpter potentiā & seq̄lā suā nō posset capi: vel ordinario iure ꝯdēnari: si dn̄s pricipalis vel iudex h̄ret absolutā ptātē quōcūq̄ puniendi si p̄termisso ordine iudiciario occidere faceret nō videt peccare nec homicida cēseri. ex quo cū meret mortē: & puniri non pōt aliter.

Vtrū liceat furē occidere vide ī. c. si pfodiēs de homi.

Sed nūquid furē licet occidere. Rn̄. fur nocturn⁹ si discerni nō poterat q̄ ad furandū & nō ad occidēdū venisset. nec al's poterat dephendi potuit occidi al's nō extra eo. si pfodiēs. & . ff. de furtis. l. furē. Furē v̄o diurnū nō licet occidere: nisi se telo tunc defendat: qa plus est tunc q̄ fur.

Latronē occidere.

Latronē etiam insidiantē in itineribus ſm leges cuilibet licet occidere. arg. xxiij. q. iij. fortitudo. Et nocturnū depopulatorē agrorum C. e. l. j. & . ij. Nullū ergo licet occidere ꝓpria aucte: nec ēt infidelē iudęū: paganū: vel hęreticū.

Innocētem occidere.

Notandum tertio q̄ multo min⁹ licet occidere innocētē dicēte dn̄o Exo. xxiij. Innocētē & iustū non occides. Rō est ſm Tho. vbi. s̄. art. vj. Quia cū occisio pc̄tōris intantū sit licita inquātū ordinatur ad bonū cōe: quia p ipm̄ corrumpit. Iustor aūt sit cōseruatiua boni cōis & ꝓmotiua: qa ipsi sūt pricipalior pars multitudinis q̄ cæteri sustētant: iō nō licet occidere eos nisi de spāli mandato dei. Nā cū deus habeat dn̄ium mortis & vitę ei⁹ em̄ ordinatiōe oēs moriunt iusti & peccatores. ideo q mādato dei occideret innocentē nō peccaret. Sic nec peccauit abraā filiū volēs immolare. Genes. xxij. & . xxiij. q. v. lex ęterna. Qd' autē iustus p mortē pertingat ad regnū miserias hui⁹ vitæ egrediēs: p accidēs ē opi occidentis. Ex bonitate em̄ dei h̄ euenit & sui bona dispositione: nō ex actu homicidę p se. Est ergo graui⁹ occidere innocentē q̄ pc̄tōrem quadruplici ratione. Primo qa magis agit contra charitatē nocens ei quē magis debet diligere. Scd'o qa magis iuiustitiā facit iniuriā faciendo ei q minus est dignus q̄ pc̄tōri. Tertio qa priuat cōmunitatē maiori bono. Quarto qa magis contēnit deū. Luc. x. Qui vos spernit me spernit. Eum aūt quē nouit iudex innocētem & tn̄ falsis testib⁹ vt reus mortis cōuincit in iudicio: vt Naboth. iij. Reg. xxj. debet diligenti⁹ testes examinare vt inueniat occasionē liberandi innoxiū: vt Daniel fecit: Dan̄. xiij. Et si nō pōt reuincere falsitatē: debet ad superiorem remittere iudicādum: vel ipse si absolutā habet potestatē liberare si nō potest habēs delegatā nō peccat ferens sn̄iam mortis cōtra eū ſm allegata & ꝓbata: qa ipse nō occidit innocentē: cū in iudicio ſm ꝓbata nocens appareat ſm quę vt publica psona habet iudicare: ſm Tho. vbi. s̄. Ad idē facit qd' habet. iij. q. vij. iudicet. Nicol'. de Lyra sup pentatheu. asserit cōtrariū. vide plene de h̄ in. iij. par. ti. ix.

an aliqs teneat liberare aliquē ab iniusta morte?

Quærit autē vtrū teneat quilibet liberare aliū ab iniusta morte si pōt? Rn̄. q̄ ex debito charitatis qlibet tenetur repellere iniuriā a proximo si pōt. vn̄ Amb. Qui nō repellit iniuriā a ꝓximo si potest: tā est ī vitio sicut ille q facit. xxiij. q. iij. nō īferēda. & . i. c. sequē. & . q. v. reos. Hęc est sn̄ia Ray. Guil. & Tho. ij. ij. q. lxxix. In h̄ aūt sicut ponit Guil. est diuersitas notāda: qa ille q habet publicā potestatē tenet defendere etiā cū armis si oportet: dū tamē præsumat q̄ possit. psonę vero priuatæ si possūt solo v̄bo vel facto sine periculo suarū personarū tenent cū moderamine tn̄ inculpatæ tutelæ vt addit Tho. Sed nō credo q̄ tales teneant se periculo exponere. Vtrū autē qs teneat dare pecuniā ne aliqs iniuste occidat? Glos. dist. lxxxiij. in pri. ponit duas opi. Vna est q̄ tenetur qlibet. Alia est q̄ tenētur solū prelati. Et subdit. Mihi videt distinguendū: qa si constat illū iniuste occidi qlibet tenet quātū sua possibilitas potest pecunialiter subuenire salua sua necessitate. Qd' si nescit an iuste vel iniuste: aut si necessitas istius nō potest nō tenet.

Homicidiū ꝓpter scādalū vitādū nō est cōmittendum.

Quarto nō licet cōmittere homicidium propter quodcūq̄ scandalū vel malū vitādū sui vel alteri⁹: quia sicut nō sunt faciēda mala vt eueniāt bona. (ſm apl'm ad Rom. iij.) ita nec etiā vt vitentur mala, ſm Tho. vbi. s̄. In quo delinquūt mulieres quę cū cōceperint per fornicationē: adulteriū vel incœstū & hmōi: creaturā conceptā ī vtero occidūt diuersis medicinis: vel ex vtero natū ne manifestetur scelus earū: & inde sequat infamia sua vel occisio sui vel aliorū: vel occupatio hęreditatis alienæ. Sed nihil hor excusat a mortali grauissimo. Et si ante baptismū occidat ipm̄ adhuc grauius: qa corpus & aīam occidit. Nō tn̄ reputat homicidiū cū in vtero est: nisi fuerit puerperium formatū. s. aīa rōnali. xxxij. q. ij. qd' vero nō formatū. Dicit aūt formari masculus spatio. xl. dier vel circa: & fœmina spatio. lxxx. Sed nec licet matrē ex infirmitate non valentē euadere mortē citius. eius mortē accelerare: vt ꝓles ī vtero nō moriat, nec prolē nondum natā occidere vt mater saluet: & oēs q cooperantur ad hmōi opera cōsulendo vel dādo operā ad hmōi vt medici aromatarij & alij sunt homicidę. ij. q. j. notū.

An mulier occidēdo se volētē opprimere peccet?

Sed quærit an mulieri licet occidere volentē se opprimere nō valentē aliter euadere manus eius? Rn̄. Rayneri⁹ in summa ponit circa hoc duplicē opinionē contrariā alterā alteri: & neutrā præfert. Sed videt dicendū q̄ nō licet intēdere aliquo modo occisionē volētis opprimere: sicut nec etiā inuadentē ad mortē p sui defensiōe. Sed si se defendēdo ne violet cōtingat illū occidi sibi imputet. Et si dicat q̄ occidēdo est causa mortis illi⁹: non solū corporis sed & aīæ: cū in actu volūtatis peccādi moriatur. Respōdeo q̄ ipse est sibi causa qui alteri iniuriatur. Illa aūt vtitur iure suo naturali: quo licet vim vi repellere. Et magis tenetur saluti suæ prouidere q̄ alterius. Nam exponit se periculo consentiēdi actui pc̄ti pmittendo se opprimi propter difficultatē renitētię volūtatis dū nō facit quod potest ad euadendum. Sed & si tueat quantum potest saluo eo vnde potest sequi mors illi renitēdo mente peccato nō ipsa peccaret. Sicut etsi quis inuasus ne se defendēdo contingat occidere permitteret se occidi nō peccaret: sed maioris virtutis esset. Si autē talis possit aliter euadere: vt clamando, fugiendo, & huiusmodi: nō excusaretur a mortali occidendo.

§. III. QVANTVM AD TERTIVM

principale. s. de punitione hui⁹ sceleris. hoc nota cū dr̄. Nō dimidiabūt dies suos: qa impius cito moriet & non reuertetur ad pœnitētiā ꝓpter magnitudinē sceleris vt expositū est in prin. §. ij. Qd' etsi nō semp eueniat ꝓpter immensitatē diuinæ misericordiæ: tn̄ frequēter accidit & hoc meret humana malitia. Virū sanguinum & dolosum. i. effundentē sanguinē cū dolo. i. voluntarie abominabit dn̄s. s. a gratia & gloria sua repellendo. Gen̄. ix. Quicūq̄ effuderit sanguinē humanū: fundet sanguis illius dixit Christ⁹. Propterea in figurā p̄cepit dn̄s in veteri lege q̄ non comederent carnē cū sanguine vel sanguinē: ad inducēdū eos vt horrerēt effusionē sanguinis humani. Ostēdit grauitas hui⁹ pc̄ti ex multiplici punitiōe Cain primi homicidę. prout habet. Gen̄. iiij. vbi dictū fuit ei patrato homicidio Abel fratris sui. Maledict⁹ eris &c.

Pœna homicidarum.

Est ergo prima punitio infamia. vn̄ dr̄. Maledictus eris. s. ab hoīb⁹. Hoīes em̄ summe homicidas odiunt & maledicunt. Et merito quia sunt destructores humani generis exterminantes hominem factū ad dei imaginem. Secūda punitio est inopia: & iō dr̄. cū operatus fueris terrā non dabit tibi fructus. i. paucos & cū magno labore. Tertia est maleuolentia. Et ideo dr̄: vagus & ꝓfugus eris. qa hoīb⁹ odiosus: qa quilibet timet cōuersari cū eo: ne sil'e quid faciat cū eo: vel etiam incōstātia notatur. Quarta est veniæ diffidentia. Vn̄ dixit ipse. Maior est iniquitas mea q̄ vt veniam merear. i. tātū est pc̄tm̄ meum q̄ non cadit sub tua misericordia. Quinta est dānatio ęterna. Vn̄ subdit. Ecce eijcies me hodie a facie tua. Apparuerat enim sibi angelus in forma humana sibi loquēs deū repręsentans. Sexta est mors misera: ideo addit. Oīs q inuenerit me occidet me. s. homo vl' bestia: vel dixit hoc appetens mortē ex multiplici miseria. Septima est infirmitas corporea cū dr̄. Posuit dn̄s signū in Cain. s. tremorē horribilem oīm mēbror. Et qa homo non debet occidi a priuata persona etiā si mereat mortē, ideo dixit dn̄s Cain.

Universidad del Rosario Archivo Histórico

Nequaq̄.Sed oīs qui occiderit.ibi punctus.& subintelligit Cain:grauiter punietur talis.Septuplum puniet.s.ipe Cain.i.in septima generatione:quia Lamech iā habens filios occidit Cain existente septima generatione ab Adam

Mors Cain.

hæc Nico.de Lyra.Cum eī Lamech esset cęcutiens & venationi ferarū vacaret,nō ꝑpter carnes:qa tūc nō erāt in vsu:sed ꝑpter pelles qb⁹ tunc hoīes vestiebātur: ducebat secum puerum qui indicabat sibi feras vt ad ip̄as sagittas iaceret.Vidēs ergo puer Cain latitantem inter fruteta ęstimauit ferā esse.& sic Lamech iaciens arcu occidit eum.vt dicit magister in historijs scholasticis.Graue igitur est nimis pc̄tm̄ homicidij qd' & punit nō solū lege diuina multipliciter vt dictū est.Matt.xxvj.Qui in gladio occiderit: oportet eū occidi.saltē diuinæ sniæ:sed etiā lege humana: canonica & ciuili.Et qa eccl'ia non vtit gladio materiali: sed spūali.ideo lex eius punit oēm homicidā & mutilātē: nisi in causa suæ defensionis moderata.pœna etiā irregularitatis etiā vbi non sit pc̄tm̄ ꝑpter horrorē facti.De hoc

Irregularitas ex homicidio.

tn̄ in.iij.par.tit.iiij.Qd' aūt dicit Tho.ij.ij.q.lxiij.Homicidiū cōmissum ob sui defensionē inducere irregularitatē: tēpore suo erat in opiniōe aliquoꝝ doctorum: sed postea emanauit Cle.declarās nō inducere irregularitatem.ex de homi.c.j.Et sic hodie tenet.Itē homicidium vel mutilatio vel enormis ꝑcussio facta clerico etiā in minorib⁹ ordinibus cōstituto inducit excōicationē cui⁹ absolutio sedi apostolicę reseruat.vt patet diffuse in.iij.par.ti.xxiiij.c.j.Itē in foro pniæ imponebatur pnia septennis.vt patet.xxij.q.j. prædicandum.tamen hodie est arbitraria sicut & pro alijs pc̄tis.Mitti aūt solēt ad curiā ad pœnitētiarios.maior aūt pœnitentia iniūgit ꝑ quibusdā homicidijs magis grauibus.Nā ſm Hosti.& gloss.ex de his qui fi.occi.c.j.ij.&.iij.

De pœnitētia parētū q eoꝝ filios peremerūt.

qn̄ parētes spōte filios occidūt vel opprimunt maior est eis pœnitētia q̄ ꝑ cōi homicidio iniūgēda.Et dicit Ray. q debet induci ad ingressum monasterij vbi peccata deploret:& hoc nisi haberet cōiugem non volentē ingredi vt ipse.vel nisi haberet filios paruulos quos nō posset dimittere,vel etiam sine his si nō posset ꝑpter fragilitatem carnis hoc agere:nō tamē potest ad hoc cogi.Si aūt casu & graui culpa præcedēte contigerit tale homicidiū tunc ſm Hosti.& glos.pœnitētia.v.vel.vij.annoꝝ est iponēda.ar. dist.l.si qua.& ex de pœ.&remis.c.q̄situm.Si aūt leuis culpa præcesserit:tunc pœnitētia triū annoꝝ est iniūgēda.ex de his qui fi.occi.de infantib⁹.Si aūt nulla culpa pręcessit de iure nō sunt puniēdi:tn̄ ꝑpter ambiguum duplicitatis est aliqua pœnitentia ad cautelā iniungēda.ar.xxiij.q.v. excōicatoꝝ interfectoribus.Et in his oībus si culpa occulta:pœnitētia iniungenda est occulta.Si manifesta & pœnitētia manifesta.Et vt dr̄.ij.q.v.cōsuluisti.monēdi sunt parētes ne teneros pueros infantes teneant secum in lecto. Grauior adhuc pnia imponit vxoricidæ:vt patet.xxxiij. q.ij.admonere.Est tn̄ & ipsa arbitraria in foro pœnitētię: præcipue qn̄ res est occulta.imponit aūt maior pœnitentia vxoricidæ q̄ matricidæ:nō qa grauius sit pc̄tm̄:sed ideo qa hoīes magis sunt inclinati ad vxoricidiū q̄ ad matricidiū:qa ad matricidiū parū vel nihil.&ideo oportuit poni magis retrahēs.i.maior pœna.Iure autem ciuili in quo est vsus gladij materialis punit homicida pœna mortis.Patricidæ aūt qa grauiter delinquūt:immo grauissime:ideo grauissime puniunt nō pœna decapitatiōis vt alij.sed ſm

Vide pœnā patricidarū in pmo libro Valerij.

Hosti.in iudicio talis cōuictus vel cōfessus virgis sanguineis verberatus in eculeo.i.sacco corij cocti insuti missus cum cane & gallo gallinaceo.i.capone & simia & vipera ī profundū maris iactat:vl' in fluuiū proximū iuxta situm regionis vt oīm elementoꝝ vsu carere incipiat.vel si mare vel fluuius nō fuerit ꝓximus tradat bestijs.C.eo.tit.l.j. In foro aūt pœnitētiæ arbitraria est pœna & occulte si occultum est imponēda.ar.ij.q.j.multi.Homicidę ergo recte

In cōfessione.

fit vt nō dimidiet dies suos.i.vt citius occidat:quia crudelior ē oī fera syluestri.Nā oē aīal diligit sibi simile.vt dr̄ Eccl'i.xiij.Quis vnq̄ vidit leonē vel vrsum occidentē leonem vel vrsum?Nūq̄,sed bene aīal alterius speciei.Homo aūt se ita ꝑmittit vīci ab ira & odio vt occidat aliū hominē fc̄tm̄ ad sil'itudinem dei.Sil'is est homicida diabolo.

Homicida est diabolo silis.

de quo dicit Christus Io.viij.Ille erat homicida ab initio: qa.s.occidit in aīa & in corpore primos parentes suo opere.Facit homicida cōtumeliā deo:qa occidit filiū suū cū oēs simus filij dei per creationem.Ps.Filij excelsi oēs.Et perfectius ꝑ fidē & baptismū.Ioā.j.Dedit eis potestatē filios dei fieri his q credunt in noīe eius.Insup & angelo q custodit hoīem facit iniuriā.Noluit dn̄s q Dauid etsi sanctus & deuotus ædificaret ei templum ex eo q sanguinem humanum effuderat.vt habet.j.Paralipo.xxviij.Et ideo summe abstinendū.Et qa ad iniuriam ꝑsonalē ꝑtinet verberatio,mutilatio,incarceratio,& contra illud ꝑceptum. Non occides,ideo breuiter hic de his.Pro cui⁹ declaratione dicit btūs Tho.ij.ij.q.lxv.q in bonis corporis tria ꝑ ordinē considerant.Primo integritas corporis cui detrimentū affertur ꝑ mutilationē vel occisionē.Scd'm est quies & delectatio sensus cui opponitur verberatio:& quodcumq̄ aliud dolore sensus afficiens.Tertium est motus & vsus membroꝝ q impeditur ꝑ ligationem vel incarceratione vel quācūq̄ violentā detentionē.Et ideo incarcerare aliquē est illicitū vel qualitercūq̄ detinere nisi fiat ſm ordinē iustitię aut in pœnā aut in cautelā alicui⁹ mali vitādi: & hoc licet tm̄ iudici.Verū detinere aliquē ad horā ad impediendum eum ab aliquo malo ꝑpetrādo cuilibet licet. sicut retinere hoīem ne se præcipitet:extrahere eum de domo ruitura per vim & hmōi.vel ne se vel aliū ꝑcutiat detinere.Sed simpl'r aliū intrudere vel desinere ad eū ꝑtinet q habet vniuersaliter de actibus hoīs exterioribus disponere & vita alterius.Hæc Tho.Vn̄ hmōi faciēs morte punit ſm legē.C.de priuato carcere.l.vita.Ex quo patet esse mortale pc̄tm̄.Et similiter verberare adultū ei qui non habet curā ei⁹ vt sunt parentes,magistri,& hmōi,ꝑtinet ad iniuriā vn̄ & mortale est:parētibus tn̄ maritis,magistris. q̄uis sit ꝑmissa moderata castigatio,nō tn̄ vsq̄ ad mutilationē mēbri:qa tūc esset mortale.Itē quātum ad mutilationem sciēdū q cū totius hoīs vita nō ordinetur ad aliquid ꝓpriū ipsi⁹ hoīs:sed ad ipsam potius oīa q̄ sunt hoīs ordinantur.Ideo priuare aliquē vita in nullo casu pertinet ad aliquē,nisi ad publicā potestatē cui cōmittit procuratio boni cōis.Sed ꝑcisio mēbri pōt ordinari ad ꝓpriā salutē vnius hoīs:& ideo in aliquo casu pōt ad eū ꝑtinere:puta si mēbrū sit putridū ꝓ cōseruatione vitæ licitę ipse infirmus:vel q habet curā eius cōmittit medico præcidēdū:& hoc qn̄ aliter saluti corporis ꝓuideri non pōt.Et qa saluti aīę in tētatione cōcupiscētiæ aliter ꝓuideri nō pōt q̄ per præcisionē:quia pc̄tm̄ subiacet voluntati:ideo nec ꝓpter conseruandam castitatem seu vincendas tētationes carnis licet virilia abscindere:quia mortale pc̄tm̄ est.

Abscindere sibi virilia ē peccatum.

TITVLVS. VIII. DE INVIDIA.

¶De ipsa inuidia,& de nocumētis eius. Cap.I.

INVIDIAM VNVM ESSE ex septē vitijs capitalib⁹ ponit Greg.xxxj.moral.& Tho.ij.ij.q.xxxvj.ar.iiij.Isido.aūt in lib. de summo bono.& Cassianus in lib.de institutis cænobioꝝ.nō ponunt inuidiā inter capitalia qd' forte ideo fecerūt ꝓpter hoc q īuidia manifeste nascit ex inani gloria.Sed vt dicit ibi btūs Tho.non est contra rationem vitij capitalis q ip̄m oriat ex altero qa vt dicit Greg.xxxj. moral.Capitalia vitia tāta sibi cōiūctione cōiūguntur:vt nō nisi vnū de altero ꝓferat.Sed hoc est cōtra rationē vitij capitalis q nō habeat aliquā rōnē ꝓducendi ex se multa genera pc̄toꝝ qd' nō habet inuidia:sed multa ex ea vitia ꝓcedunt.vt.j.patebit.Diffinit autē inuidia ſm Ioan.Damasce.ij.lib.q est tristitia de alienis bonis. Pro cuius declaratione dicit btūs Tho.ij.ij.q.xxxvj.arti.ij.q tristitia de alienis bonis pōt cōtingere quatuor modis.Primo modo

Inuidia diffinit.

inquātū quis dolet de bono alterius inquātū ex eo timetur nocumentum,vel sibijpsi vel alijs bonis,& talis tristitia non est inuidia:& pōt esse sine peccato.s.cū moderata est:nec ex hoc facit aliquod inconueniens.Vn̄ Greg.xxij.

Tristari de bono alterius.

moral.ait.Euenire plerūq̄ solet vt nō amissa charitate & inimici nos ruina lętificet.Et rursus eius gloria sine inuidię culpa cōtristet cū & ruente eo quosdam bene erigi credimus & proficiēte illo plerosq̄ iniuste opprimi formidamus.Hęc ille.Sicut ex submersione Pharaonis cum exercitu suo in mari rubro populus Israel multum gauisus est & festinauit cantans canticū.Cātemus dn̄o.& pulsans tympanū cū maria eo q mortuus est inimicus q volebat eos in seruitutē reducere.Exo.xv.Et econtrario Marathias cū suis contristatus est valde de exaltatione & ꝓsperitate regis Antiochi

gis Antiochi:qa quærebat populū Iudęoꝝ trāsferre ad ritus gētiliū deo vero relicto.j.Macha.ij.Secūdo modo pōt aliqs cōtristari de bono alteri⁹ nō ex eo q ille habeat illd' bonū:sed qa sibi deest illud bonū.& hic proprie est zelus ſm Ph̄m.ij.Rheto.Dicit etiā æmulatio.Et si iste zelus sit circa bona honesta laudabilis ē ſm illd'.j.Coꝝ.xiiij.Emulamini spiritualia.Sic faciebat apl's cū dicebat.ij.Coꝝ.xj. Emulor vos dei æmulatione.q.d.Inuideo qbusdā ex vobis:sed inuidia quæ est ſm deū.Considerabat in aliquib⁹ eoꝝ esse aliquas ꝑfectas cōditiones q̄ nō ita forte apparēter erant in eo:vel ex humilitate in se nō reputabat esse licet simpliciter esset ꝑfectior illis:& in illis ęmulabatur cupiens proficere.ista ergo nō est proprie inuidia nisi large dicta.Et sic intelligit dictū Hieronymi ad Adletham de institutione filiæ.Habeat socias cum quib⁹ discat:quibus inuideat:quaꝝ laudibus mordeat.Sumit hic inuidia pro zelo seu ęmulatione quo qs debet incitari ad ꝓficiēdū cū meliorib⁹.Si aūt de tpalibus sit tristitia talis pōt esse sine pc̄tō:vt si ſm primū motū tristat q nō habet sibi necessaria quæ ali⁹ habet cū pc̄tō.Vn̄ qn̄ ꝑ talē defectū incidit in impatientiam vel murmurationē vel nimis mēte deijcit

Tristari de bono alterius.

& ꝑtinebit ad accidiā.Tertio modo tristat qs de bono alterius inquātū ille cui accidit illud bonū est eo indignus: quæ quidē tristitia non pōt oriri ex bonis honestis ex quibus aliqs iustus efficit:nisi forte cōtristaret quis videndo magnos pc̄tōres a deo visitari magnis donis & virtutib⁹ quasi iudicādo eos indignos:sicut cōtristat⁹ & indignat⁹ est frater suus maior de susceptione fratris ꝓdigi magnifica.Lucę.xv.Sed hoc esset cōtristari contra deū & iniustū reputare:vel inuidētia fraternæ gratiæ q̄ est blasphemia ī spiritūsc̄tm̄.Sed contristari de diuitijs & alijs bonis temporalibus quę possunt bonis & malis ꝓuenire Hāc tristitiā vocat Ph̄s.ij.Rheto.neemesim:& dicit ipsā ad bonos mores pertinere.Sed hoc ideo dicit quia cōsiderabat ipsa bona tpalia ſm se prout possunt magna videri nō respicientib⁹ ad ęterna.Sed ſm doctrinā fidei tēporalia bona quæ proueniunt indignis ex iusta dei ordinatione disponunt: vel ad eoꝝ correptionē: vel ad eoꝝ dānationē:sicut diues sepultus in inferno.Luc.xvj.& hmōi bona q̄si nihil sunt in cōparatione ad bona futura quę seruant bonis.Et ideo hmōi tristitia prohibetur in scriptura sacra.ſm illud Ps. xxxvj.Noli æmulari in malignātib⁹ neq̄ zelaueris faciētes iniq.&c.Cito eī trāsit eoꝝ ꝓsperitas:qm̄ tāq̄ fœnū velociter arescēt:subdit.Et ideo nō æstimāda. Quarto contristat qs de bono alteri⁹ inquātū alter excedit ipsum in bonis:& h̄ ꝓprie est inuidia.& istud semp prauū ſm ph̄m in.ij.Rheto.qa dolet de quo est gaudendū.s.de bono ꝓximi.Vnde apl's.j.Coꝝ.xiij.ait.Charitas nō æmulatur.i.nō inuidet:sed gaudet de bonis alterius.Nec obstat si dicatur q obiectū tristitiæ est malū.Nō eī tristat qs nisi de malo:sed inuidia est de bono alterius:ergo inuidia nō est tristitia.Rn̄det Tho.vbi.s.arti.j.q obiectū tristitiæ est vtiq̄ malū ꝓpriū:sed cōtingit aliqn̄ q bonum alienum apprehendatur vt malum proprium.Et ſm hoc de bono alieno pōt esse tristitia.Inuidus eī bonū alterius de quo inuidet æstimat vt malū ꝓpriū inquātū est diminutiuum ꝓprię glorię & excellētię.Videt eī sibi q ex hoc q aliquis excedit eū in bonis vel equiparat ipse nō sit in tāta reputatione apud homines:sicut si sol⁹ ille illa bona haberet supra omnes & inde tristatur.Bona igit habita causant delectationē:amissa causant tristitiā & dolorem.Ab alijs possessa nō excessiue nimis vltra se causant occasionaliter inuidiā & æmulationem:quia apprehenduntur vt propria mala vt dictū est.Et dicitur inuidus quasi nō videns:quia.s.bonum alterius sine tristitia videre non potest.

Inuid⁹ vn̄ dr̄.

§.I. DE INVIDIA LOQVENS

ꝓpheta ait Ps.lxviij.Zel⁹ domus tuę comedit me.Loquitur Ps.in ꝑsona Christi ad patrē.& a Ioāne euāge.inducit in testimoniū cū Christus eiecit de tēplo cū flagello de funiculis emētes & vēdētes.Io.ij.ad hūc intellectū videlicet O pater.zelus.i.intensus amor quē habui ad honorē tēpli tui me quasi cōsumēdo afflixit.& ideo cū flagello expuli de templo eos q irreuerenter se habebant.Sed alio modo potest exponi sic.O pater zelus.i.inuidia:domus tuæ.i.sacerdotū qui habent curā domus tuæ.i.tēpli comedit me.i. cōsumpsit ꝑ mortē.Ex inuidia eī sacerdotum qa ipse honorabat a populo & audiebatur magis q̄ ipsi tradiderūt Pilato occidendū.Sciebat eī inquit euāgelista q ꝑ inuidiam tradidissent eū.Matth.xxvij.Quod figurate ostēdit Iacob cum ait.Fera pessima deuorauit filiū meum Ioseph qui figurabat Christum:quē fratres ex inuidia vendētes putabant ad nihilū deduxisse:sed inde peruenit ad maximam gloriam.Tria ergo de hac inuidia videnda sunt.

¶Primum a quo malo oriatur.

¶Secundum quantum in peccato aggrauatur.

¶Tertium quid ex hoc vitio consequatur.

§.II. QVANTVM AD PRIMVM

Inuidia cōmunius habet ortum ex vana gl'ia.Vn̄ apl's ad Gal.vj.Non efficiamini inanis gl'iæ cupidi,inuicē ꝓuocātes inuicem inuidētes.Prius ponit inanē gloriā:deinde

Inuida vn̄ oriatur.

inuidiā qa causa debet ꝓcedere suū effectū:& posita causa sequit effectus posita inani gloria in hoīe sequit inuidia: qa cū videt vane gloriosus aliquē sibi æquari vel supare in aliq̄ bono vn̄ qrit gloriā:videt sibi q nō ita sit in gloria & reputatione hoīm ex q̄ alius habet bonū sil'e vel maius sicut ipse.& ita ex hoc tristat de bono illius.Vn̄ Greg. xxxj.moral.ait.Prima nāq̄ supbię soboles inanis gl'ia est q dū oppressam mētē corruperit,inuidiā mox gignit:qa dū vani noīs potētiā appetit:ne qs hāc alius adipisci valeat tabescit.Et ph's in.ij.Rheto.q inuidebūt tales quibus sunt aliq siles.vel ſm gen⁹ aut ſm cognitionē:aut ſm staturā:aut ſm habitū:aut ſm opinionē.Et iterū dicit q illi qbus modicū deficit,& amatores honoris,& qui sapiētes reputant sunt inuidi.s.vel ſm inclinationē vel ſm deliberationē ꝓut sunt boni & mali.Iob.v.Paruulū occidit iuidia.i.pusillanimem.occidit aūt spūaliter.Pro hoꝝ declaratiōe dicit.b.Tho.ij.ij.q.xxxvj.ar.j.q cū iuidia sit de gloria alterius inquātū apprǽhendit vt diminutiua gloriæ ꝓprię quā qs appetit.cōsequēs est vt ad illos habeat inuidia:qb⁹ hō se vel æquare vel preferre appetit in gl'ia:hoc nō est respectu multū a se distantiū.Nullus eī nisi insan⁹ studet se æquare vel ꝓferre in gl'ia his q sunt multo maiores eo:puta hō plebeius regi:vel rex plebeio quē multum excedit.Et ideo his q multum distant vel loco vel tpe vel statu homo nō inuidet sed his q sunt ꝓpinqui quib⁹ se nitit æquare vel preferre.Nā cū illa excedūt accidit hoc contra nostrā volūtatē:qa ęstimat inde sibi minui gl'ia sua.& ideo causat tristitia.Sil'r aūt dr̄ esse causa amoris:& ꝑ consequēs delectationē causat inquātū cōcordat volūtati.Et sic discipuli Ioannis bap.inuidebāt aliquantulū Christo

De inuidia discipulorū Ioannis erga Christum.

eo q haberet maiorē concursum & famā q̄ magister eoꝝ Ioānes.vn̄ zelātes ꝓ ipso Ioanne dixerunt ei semel.Is cui testimonium ꝓhibuisti plures discipulos facit.Ioā.iij.Sed Ioannes declarauit q vere maior ipso erat:qa verus Messias.Sil'r audientes decem de duobus fratribus indignati sunt.Mat.xx.Amatores honoris & dignitatis sunt inuidi s.ad eos quib⁹ possunt in honore & dignitate æquari vel præferri.nā si multū excedat nō inuidet.Nō eī inuidet ciuis si nō habet dignitatē regiā ad quam nō est aptus.neq̄ simplex sacerdos si nō est papa,sed si modicū deficiat:videtur sibi q ad hoc possit ꝑtingere.& sic ad hoc conatur vt sit ciuis de prioribus vel alijs officijs ciuitatis:sicut plures sunt.& sacerdos q sit pleban⁹ vel canonicus vel eps.Etsi frustrat eius conatus ꝓpter excessum gl'iæ alterius:qa alij habēt qd' ipse nō habet tristat de bono alteri⁹.Et sic Saul

Inuidia Saul cōtra Dauid.

qn̄ Dauid deuicto & occiso Goliath puellę obuiātes & festinātes de victoria eius canebāt in eius laudem.Percussit Saul mille:& Dauid decem milia.Audiens hęc Saul inuidit Dauid eo q magis laudabatur q̄ ipse.Vnde dolens de hoc dixit.Mihi dederūt mille & filio Isai.i.Dauid decem milia.j.Regū.xviij.Pusillanimes ergo sunt inuidi:qa oīa

Pusillanimes sunt inuidi.

reputāt magna:& quicquid boni alicui accidat reputāt se in magno superatos esse & inde cōtristātur inuidendo.Et sic mulieres qa cōiter sunt pusillanimes inanis gloriæ cupidę:quia reputant magna quę parua & vilia sunt:vt pulchritudinē,ornatū,tripudiatum,fœcūditatē & hmōi:ideo de facili inuidet vna alteri.Sicut & Rachel inuidit sorori Lyæ:quia fœcūda erat.Gen.xxx.Qui reputantur sapiētes vel virtuosi aliqn̄ inuidēt si impfecti sūt.& hoc nō est ex sapiētia vel ꝟtute in se:sed inquantū ex eis resultat honor & gloria habenti in cōspectu alioꝝ.Nullus eī inuideret homini sapienti & perfecto si ignotus esset hoībus;sed cū

Universidad del Rosario | Archivo Histórico

manifestaꝛ ei⁹ sapiētia & virtus:qa inde ex multa exalta-
tione illius videtꝛ inuido minui fama sua & honor & inde
cōtristaꝛ.Bona em̄ spūalia ex hoc ꝙ plurib⁹ cōicantur nō
minuunꝛ:sicut patet de sciētia & virtutib⁹: sed bona tp̄a-
lia cōicata vtiq̄ minuūtur sicut patet ī diuitiis.Nā ex hoc
ꝙ vnus q habet cētū florenos alius nō pōt eos habere nisi
sibi subtrahanꝛ:& ita gloria mūdi circa aliquid cum vnus
habet:alius nō habet vel nō ita magnā.Si qs aūt totā sciē
tiam suā cōicat discipulo nihil ex ea ipse amittit:sed ma-
gis ꝓficit,& ex hoc Scribȩ & Phariseȩi inuidebāt Christo.
qa ex doctrina sua & virtute magis in honore & fama erat
q̄ ipi.ꝑpterea dixit.Zelus domus tuæ comedit me.i.inui
dia Sribaꝝ & Pharisæoꝝ & sacerdotum comedit me.

§.III. SECVNDO DE GRAVITA

Inuidia est mortale peccatum. te hui⁹ pc̄ti.ꝙ graue sit ostēdiꝛ ex hoc qđ dicit Iob.v.Par-
uulū occidit iuidia.Occidit aūt spūalr̄ priuādo aīam gr̄a:
sed nullū pc̄m̄ tollit gratiā ab aīa nisi mortale.Vnde in-
uidia est mortale ex genere suo qn̄ est ꝟm deliberationem
rōnis.hui⁹ rō est ꝟm Tho.ij.ij.q.xxxvj.arti.iij. quia genus
pc̄ti consideraꝛ ex obiecto.i.ex materia circa quā est.Inui-
dia aūt ꝟm rōnem sui obiecti contrariaꝛ charitati ꝑ quam
est vita spūalis aīȩ ꝟm illud.j.Io.iij.Nos scim⁹ qm̄ trāslati
sumus de morte ad vitā qm̄ diligimus fratres.Vtriusq̄ em̄
Inuidia ɔtrariatur charitati. obiectū inuidiæ.s.& charitatis est bonū ꝓximi:sed ꝟm cō
trarium motū:nā charitas gaudet de bono ꝓximi:& de eo
dem inuidia tristaꝛ.& sic patet ꝙ ex genere suo est morta-
le.Ad hoc facit qđ ait Aug.in lib.de igne purga.ponit in-
ter mortalia cōnumerās ipsam cū adulterio,homicidio &
hmōi.xxv.dist.§.al's ea. Itē ex cōcil'.Cartagin̄.dr̄.Clericus
inuidens fratrū ꝓfectib⁹ donec est in vitio non ꝓmouea
tur.dist.xlvj.clericus.iij.sed nullus ꝓhibetur a ꝓmotione
nisi ꝑpter mortale:ergo &c.Sed sicut in aliis pc̄tis quæ ex
genere suo sunt mortalia inueniunꝛ aliqui impfecti mo-
tus in sensualitate existētes & nō puenīetes ad consensum
Primi motus iuidiȩ. rōnis q sunt pc̄tā venialia.Sicut in genere homicidii pri-
mi mot⁹ irȩ:& in gn̄e adulterii primi motus cōcupiscētiæ.
Ita & in genere inuidiȩ primi motus tristitiæ de bono alte
rius nō sunt nisi venialia.Qui motus etiā aliqn̄ reperiunꝛ
in viris pfectis & in paruulis.Vn̄ Aug.in lib.cōfes. Vidi
ego & expert⁹ sum zelātē puerū.i.inuidētē nondū loque-
baꝛ & intuebaꝛ pallidus amaro aspectu collectaneū suū.
Non solū aūt est mortale inuidia:sed & valde graue.Di-
cit em̄ Grego.de ipsa in.v.moral'.Quāuis ꝑ omne vitium
qđ ppetraꝛ humano cordi antiqui hostis virus infundiꝛ.
In hac tn̄ nequitia tota sua viscera serpēs cōcutit & impri-
mendæ malitiæ pestem vomit.Ipsa em̄ inuidia.

¶Primo deo contrariatur.
¶Scđo diabolo assimilatur.
¶Tertio proximo iniuriatur.

Inuidia deo contrariaꝛ. Quantū ad primū sciendū ꝟm Diony.Bonū est suipsius
diffusiuū & cōicatiuū:& quāto maius bonum tāto magis
cōicatiuū.Hinc est ꝙ deus q est summe bon⁹ permaxime
& copiosissime cōicauit bonitatē suā innumerabiles crea-
turas formādo & cuilibet certū gradū bonitatis tribuēdo.
Vnde Plato.A deo omnis inuidia relegata est.i.exclusa:
quinimo adeo bon⁹ ē & oīpotēs:vt dicit Aug.in Enchiri.
ꝙ nullū malū sineret esse in suo vniuerso nisi ex illo elice
ret mai⁹ bonū.Inuidus ecōtrario nō est cōicatiuus:sed sibi
soli vellet oīa.& ꝙ alii nō participarēt secum bona,vt so-
lus exaltareꝛ.& ex bonis alioꝝ elicit mala.s.tristitiā cordis
sui.Vn̄ Prouer.xiiij.Putredo ossiū īuidia:qa videlicet po
tētias aīȩ q̄ ossa dicunꝛ ei⁹ marcescere facit & eiicit præ tri
stitia vel etiā ossa dicunꝛ ꝟtutes:vt misericordia,charitas
neemesis,benignitas & hmōi q̄ destruunꝛ ꝑ inuidiā.Vn̄
Greg.in.v.moral'.Cū deuictū cor liuoris putredo corrupe
rit ipa quoq̄ exteriora indicāt q̄ grauiter aīum vesania in
stigat.Color qppe pallore afficiꝛ:oculi deprimunꝛ:mens
accendiꝛ,mēbra frigescūt,in cogitationib⁹ scabies:in dē-
tib⁹ stridor.Hinc & Socrates.Vtinā inuidi in oīb⁹ ciuita-
tibus oculos & aures haberēt vt de oīm fœlicitate torque
rentur.Sed ecōtrario dicit virtuosus de sapiētia loquens.
Sine fictiōe didici & sine inuidia cōmunico:& honestatē
illius nō abscondo.Sap.vij.Itē neq̄ cū inuidia tabescente
consortiū habebo qm̄ talis homo nō erit particeps sapiē
tiæ.Sap.vj.Scđo inuidia facit hominē similem diabolo.
dr̄ em̄ de eo Sap.ij.Inuidia diaboli mors introiuit in orbē
terraꝝ.Imitantur eum q sunt ex parte ipsius.Videns enim
diabolus hominē creatū ad possidendam supernā fœlici-
tatē:quā ipse nōdum adeptā sed mox adipiscendā amise-
rat superbia sua inuidēs tāto ei⁹ bono & gloriȩ:& ideo oī
suȩ sagacitate malitiæ ꝓcurauit vt illa priuareꝛ tentās eū
& inducēs ad inobediētiā diuini præcepti:& sic quotidie
inuidiā suggerēdo conatur fraternā charitatem dissipare.
Vn̄ Ioā.papa.Conaꝛ versutus hostis ab initio ruinæ suæ
ecclesiȩ vnitatē rescindere:charitatē vulnerare:& bonorū
operū dulcedinē felle inuidiȩ inficere: & omnibus modis
quibus potest humanū genus euertere & ꝑturbare. Dolet
em̄ satis & erubescit charitatē quā ipse nequiuit habere.i.
cōseruare in cœlis hoīes constātes ex lutea materia possi-
dere in terris.xvj.q.ij.visis.Et tāta est malitia inuidiȩ eius
vt cū ex tentationib⁹ qbus nos infestat augeatur ei pœna
accidentalis inferni:tamē potius eligit sibi illā augeri tē-
tādo nos:vt ruere faciat q̄ illa carere desistēdo a tentatio-
nibus.Sic inuidus vult potius aliquo bono carere cū aliis
q̄ ipsum habere cōmuniter cum aliis.Ad quod facit qđ di
cit Horatius.Inuidia Siculi non inuenere tyranni Maius
tormētum.vbi tangitur quædā historia.Cum em̄ in curia Exēplū de inuido & auaro.
cuiusdā dn̄i tp̄alis in Sicilia essent duo inter cæteros mili
tes vel familiares vn⁹ valde inuidus:alter valde auarus.
qđ notoriū erat. Quadā die volens dn̄s habere solatium
cū suis baronibus fecit illos duos vocari ad se:& corā etiā
aliis curialib⁹ & dixit:ꝙ cū essent sibi multū grati in obse
quiis suis disponebat eos remunerare.Et propterea para-
tus erat dare vni eoꝝ qđ sibi peteret.& exinde duplū alte
ri eoꝝ.Tacebant ambo & nullus volebat esse prim⁹.Nā
cogitabat auarus si sum primus recipiā minus q̄ si essem
scđs:cū duplū sit ei promissū q̄ primo postulāti.Cogita-
bat inuidus si primus respondeo ipse socius me⁹ plus me
recipiet:nūq̄ hoc pateretꝛ animus meus. Potius volo di-
mittere petitionē meā & consecutionē alicui⁹ boni.Cūq̄
inter se disceptarēt & alter alterum prȩponeret in petēdo:
demū voluit dn̄s ꝙ inuidus esset prim⁹ in petēdo. Cœpit
iste cogitare intra se qd petere possum vt iste socius meus
nō excedat me in donis.Si peto vnā vestem vel equū iste
duos habebit:si mille florenos iste duo milia.si vnū castrū
iste vnā ciuitatē obtinebit.Sustinere hoc non possum ali-
quo modo:poti⁹ volo eligere aliquod malū pati vt ipse ī
duplo habeat q̄ obtinere bonū in quo ipse me superet.Di
xit ergo.Dn̄e mi ego peto vt vnus oculus mihi eruatur vt
sic socio duo extrahanꝛ:quid inde factū sit nō dr̄:sed bene
fuisset inuido factum vt vno oculo sibi euulso socius eua
sisset illesus:ex quo tā diabolica cōditio fuit in eo. Tertio
inuidia iniuriaꝛ ꝓximo & aīo & opere.Animo:qa nō pōt
pati videre illū bona habere de oī ꝓsperitate ei⁹ tristaꝛ &
dolet. Tn̄ dicitꝛ Eccl'i.xiiij.Oculus inuidi nequā.Vn̄ inui-
dus figuraꝛ per Heli sacerdotem.de quo scribitꝛ.j.Regū.iij.
ꝙ lucernā dn̄i videre nō poterat donec extingueretur.Sic
inuidus lumē.i.ꝓsperitatē tēporalē vel spūalē nō pōt cla
ra mente videre nisi extinctā.i.nisi subtractā:tunc gaudet
de malo talis ꝑsonæ.Sil'is est inuidia vespertilioni quod
aīal nō pōt videre lumē diei:sed amat tenebras noctis.Sic
inuidi ꝓspera hoīm videre nō possunt:sed tm̄ aduersa de
quibus gaudēt vbi dolere deberēt.Nocet etiam proximo
cum pōt diuersis modis detrahēdo vel aliter nocēdo.Inui
dia inquit Hug.de sancto Victo.aufert mihi proximū:ira
meipm̄.Et Cyprianus de inuido ait.Huic vultus minax:
toruus aspectus,pallor in facie,in labiis tremor,stridor in
dētib⁹,verba rabida effrȩnata:cōuitia & man⁹ ad violen
tiam prōpta.Et vt dicit Basilius.Sicut rubigo ferrum,sic
inuidia aīam in qua nasciꝛ corrūpit.& sicut rubigo ferro
adhærēs vix recedit:ita inuidia cum difficultate aīam di-
mittit inuasam.Sic & Saul inuidus vexat⁹ a diabolo: etsi
qn̄q̄ interpolabaꝛ vexatio:tn̄ nō totaliter liberabaꝛ. vn̄
Cypria.Iste zelus.s.inuidia nō habet modum permanens
iugiter sine fine:& cū alia vitia & scelera finiāꝛ quātū ille
cui inuideꝛ ꝓfecerit maiori successu:tāto inuid⁹ in maius
incēdium liuoris ignib⁹ inardescit.Ita sunt male dispositi
inuidi:vt de lumine obscurētur:& de sanitate alioꝝ infir
menꝛ:de alioꝝ vita morianꝛ.Tales em̄ de facili ꝓditiōes
tractāt.Vn̄ Prouer.xxiij.dr̄.Nō comedas cū hoīe inuido:
& ne desideres cibos ei⁹ qm̄ in similitudinē harioli & con
iectoris æstimat qđ ignorat.Comede & bibe dicet tibi &
mens eius non est tecum. Et conclusiue tanta est grauitas
huius

hui⁹ peccati ꝙ inuidia Pharisæorū & Scribarū & sacerdo
tum fecit Christū crucifigere quod fuit grauissimū pecca
tū.Vnde dixit.Zelus domus tuæ comedit me: & figurata
est per ignem qui cōsumpsit oues & pueros Iob.j.c.

§. IIII. TERTIO DE MALIS

q̄ sequunꝛ ex inuidia.Notādū primō ꝙ inuidia ꝑpterea
Inuidia dr̄ vitiū capitale. ponitꝛ vitiū capitale:qa caput est multoꝝ pc̄tōꝝ & pcipue
eorū q̄ dicunꝛ filiæ ei⁹.Pro cui⁹ declaratione dicit Tho.ij.
ij.q.xxxvj.ar.iiij.ꝙ sicut accidia est tristitia de bono specia
li diuino:ita īuidia est tristitia de bono ꝓximi . Accidia
aūt ꝑpterea ponitꝛ esse vitiū capitale qa ex accidia hō im
pellitꝛ ad aliqua faciēda vl'vt fugiat tristitiā:vl'vt tristitiȩ
satisfaciat.Et eadē rōne īuidia ponitꝛ vitiū capitale:cuius
filiæ ꝟm Gre.i.xxxj.moral'.sūt qnq̄.s.Odiū:detractio:su-
surratio:exultatio ī aduersis ꝓximi:afflictio ī ꝓsperis ei⁹.
Sufficientia filiarū inuidiȩ. Rō assignatiōis hui⁹ est ꝟm Tho.vbi.s.qa in conatu inui
diæ est aliqd tāq̄ pricipiū:aliqd tāq̄ mediū:aliqd tāq̄ ter
min⁹ seu finis:Principiū qdē est vt qs diminuat gloriā al
teri⁹ vel in occulto:& sic est susurratio:vel manifeste & sic
est detractio.Mediū aūt est qa aliqs intēdēs minuere glo-
riā alteri⁹.aut potest:& sic est exultatio in aduersis aut nō
pōt:& sic est afflictio in ꝓsperis.Termin⁹ aūt inuidiȩ est ī
ipso odio.Sicut em̄ bonū delectās causat amorē:ita & ma
lū cōtristās qđ est in inuido causat odiū.Et no.ꝟm Tho.
vbi.s.ꝙ afflictio in ꝓsperis aliqn̄ est ipsa inuidia:aliqn̄ nō
est ipsa sed filia ei⁹.In quātū qs tristaꝛ de ꝓsperis alicuius
ꝟm ꝙ habent quādā gloriā sic talis tristitia est inuidia. In
quātū ꝟo ꝓspera eueniūt alicui cōtra conatū inuidētis q
nititꝛ impedire ꝓsperitatē illi⁹ sic talis tristitia est filia iui
diȩ,Exultatio ꝟo in aduersis nō est directe idē qđ īuidia:
sed sequitꝛ ex ea.Nā ex tristitia de bono ꝓximi q̄ est iuidia
sequitꝛ exultatio de malo ei⁹.Sed vt dr̄ Prouerb.xvij.Qui
in ruina lȩtaꝛ alteri⁹ nō erit impunit⁹.Hoc eē magnū ma
lū Iob cauebat se ab eo dicēs.Si exultaui ad ruinā ei⁹ qui
oderat me ꝙ inuenisset eū malū .supple acccidat mihi ma
lū.Vn̄ Amb.cū videret semel quēdā lȩtari & ridere de casu
alterius in terrā dixit.Qui stat videat ne cadat.Quo dicto
subito ridēs cecidit ipē.Et mirū est ꝙ cū gaudiū & delecta
tio sit ex cōiūctione cōuenietis cū cōuenieti:& naturalr̄ in
uidus sit bon⁹ & bonū oīa appetāt:de bono ꝓximi gaude
re deberet & de malo dolere.Sed ꝑpterea ꝯriū accidit:qa
inuidia cōuertit naturā quodāmodo in malitiā:& ideo de
malo ꝓximi gaudet vt malitia plenus totus.Sic Saul pes
simus fact⁹ ex inuidia ꝑsequebaꝛ Dauid q gener eius erat
& tot bona ei fecerat:& cū nō posset cape eū & occidere vt
cupiebat:cōtristabaꝛ nimis de oī ei⁹ ꝓsperitate:sed nō sic
Dauid erga eū qnimmo audita morte ei⁹ ieiunauit & fle-
uit amare vt patet.ij.Re.j.Multa & alia mala oriunꝛ qn̄q̄
Iudiciū temerariū ex inuidia. ex inuidia:vt iudicia temeraria.vn̄ Hiero.O inuidia pri-
mū tui mordax.qdā ꝓh nefas noīe christiani relicta trabe
in oculis ꝓpriis in alieno festucā quȩrūt.s. male iudicātes
de paruis defectib⁹ aliorū.Hȩc operaꝛ oēm crudelitatem:
nec amico nec fratri pcit vt patet in primis fratrib⁹ Cain
& Abel.Nā cū ꝑpēdit Cai Abel fratrē suū esse deo magis
acceptū:ita inuidia in eū exarsit ꝙ eū occidit:hoc aūt fuit
qa vt dr̄ Gen̄.iiij.Respexit de⁹ ad munera Abel:& ad mu
nera Cai n̄ respexit:qđ ita pcepit:vt dicit magr̄ i historia
schol'.qa descēdit ignis de cœlo & icēdit sacrificiū Abel qđ
dn̄o de aīalib⁹ meliorib⁹ obtulerat:nō aūt descēdit sup sa
crificiū Cain qđ de frugib⁹ terræ offerebat:sed corosis &
minus bonis vt auarus:& ideo nō acceptauit de⁹.Vn̄ alia
lr̄a habet.Inflāmauit dn̄s sup munera Abel &c.i.flammā
ignis īmisit:& nō sup munera Cain.& ex hoc īuidit & occi
dit:sed acriter punit⁹ est.Fratres ioseph īuidebāt ei nec po
Ioseph inuidia vēdit⁹. terāt qcq̄ ei pacifice loq:ex eo ꝙ a pr̄e plus amareꝛ cūctis
filiis ꝑpter bonitatē suā & sapiētiā.& ꝑpter iuidiā volue
rūt occidere nisi cōtradixisset Rubē.Demū eo absente eū
vēdiderūt in seruū Hismaelitis euntib⁹ in Egyptū.Gene.
xxxvij.Amā Agagites inuidens gloriæ Mardochei q̄siuit
Inuidia Aman. ab Asuero rege deleri totū genus Iudæorū:& ipsum Mar-
docheū in ligno ꝑparato suspēdi:sed mediāte regina He-
ster versa est sn̄ia cōtra eū:vt illo die ipse suspenderetꝛ in li
gno ab eo parato:& oē gen⁹ suū & inimici Iudæorū occisi
sunt illo die:vt habetꝛ in lib.Hester.vij.In lib.dial'.iij.nar
rat Grego.de duob⁹ germanis deo in eremo seruientibus
Eutitio & Florētio.Eutiti⁹ vt magis indusiri⁹ & lr̄atus as
sumpt⁹ fuit in abbatē a monachis cuiusdā abbatiæ. Cūq̄
Florētius miræ simplicitatis vir sol⁹ in cella remāsisset ro
gauit dn̄m vt sibi aliquā societatē cōcederet qđ & factū est
Nā vrsum ab orōne surgēs īuenit ad cellā venisse suā quē
vt sociū sibi a deo datū suscepit:& eū vt domesticū aīal tra
ctabat:& in custodiā aliquarū ouicularū suarū ad pasturā
mittebat assignās sibi horā qn̄ ad cellā reuerti deberet.s.
hora comestionis:vt.s.cū eo comederet. Fama aūt huius
miraculi euolante ꝑ patriā illā: monachi abbatis Eutitii
germani hui⁹ vidētes Eutitiū talia miracula nō facere: &
inuidētes vna die aliq ex eis dormientē vrsum occiderūt:
Qđ demū Florenti⁹ ꝑpendens multū doluit.& cū germa-
nus ei⁹ abbas Eutiti⁹ iuisset ad cōsolādū eū dixit vel enū
tiādo vel imprecādo ꝙ adhuc videret illos punitos:qđ &
factū est.Nā oēs illi qui occiderūt vrsum ex inuidia effecti
sunt leprosi & prȩ dolore mēbra sibi discerpebāt.Sic & sa-
cerdotesq ex inuidia occiderūt Christū post exterminiū
maximū suæ ciuitatis & gētis amissa oī gloria sua dispersi
sunt ꝑ orbē de qb⁹ dictū est.Zelus domus tuæ comedit me

§. V. REMEDIA ERGO ADHI-

benda sūt cōtra tā horrēdā pestē.Quorū primū est vt amo Remediū primū cōtra inuidiam.
rē suū qs a terrena gloria & reb⁹ trāseuntibus subtrahat:&
ipm ad cœlestia erigat.Nā remota causa remoueꝛ effect⁹.
Cū igiꝛ gloria tp̄alis sit occasio inuidiæ vt dictū est remo
to affectu ei⁹ inordinato:& inuidia remouebiꝛ.Vn̄ Greg.
Qui fructibus inuidiæ carere desiderat illā hȩreditatē ap-
petat quā numerus possidētiū nō angustat.Vn̄ vir iustus
quia nil in terra appetit alienis ꝓfectibus inuidere nescit.
Scđm est consideratio creaturæ vniuersalis.Oīs creatura Scđm
cōicat seipsam modo suo:sol oīb⁹ præbet lumē suū:& lu
na & stellȩ terra cōicat fruct⁹ suos oībus aīalib⁹ & nihil si
bi retinet.Mēbra in corpore humano seinuicē iuuant:nec
inuidet pes oculo:qa nobilior est eo & eminentiorē locū
tenet.s.i capite.Sed vt dicit apl's.j.Coꝝ.xij.& experiētia do
cet si patiaꝛ vnū mēbrū cōpatiunꝛ oīa mēbra nō lȩtanꝛ &
ecōtrario de exaltatione vni⁹ mēbri oīa gaudent.Si em̄ ca
put honoraꝛ vel decoraꝛ diademate vel florib⁹ vel alio or
natu:oīa alia mēbra lȩtanꝛ angeli etiā gaudēt super vno
pc̄tōre pn̄iam agēte.Lu.xv.qa inde illi prȩmiū ꝓcuraꝛ sic
ecōtrario cōtristanꝛ de ruina alicui⁹ modo suo iuxta illud
Esa.xxxiij.Angeli pacis amare flebūt.Et exēplū in legen-
da Ioānis euāge.quō resuscitatus ab eo retulit se angelos
illorū discipulorū Ioānis quos pœnituerat mūdū relic sse
vidisse dolētes & lugētes de ruina illorū.Tertiū remediū Tertiū:
s.ad tollēdum aliis occasionē inuidiæ est occultare bona
sua q̄ nō sunt necessaria vl' etiā alioꝝ corā illis q sunt icli
nati ad h̄ vitiū vel alio mō ꝓuidere:sicut Christ⁹ dixit di
scipulis qb⁹ ōndit se ī mōte trāsfiguratū.Nemini dixeritis
visionē hāc:Mat.xvij.ne.s.cū essent impfecti socii eorū ex
h̄ mouerenꝛ ad inuidiā:qa habuerāt illā visionē & nō ipsi
Legiꝛ em̄ in vitis patrū ꝙ cū qdā antiquat⁹ i eremo.vnde
& magnæ famȩ hr̄et duas cellas adueniente de nouo q̄dā
prȩ valde noīato ad habitādū in illa eremo ille pr̄ cōmo-
dauit sibi cellā vnā ex suis donec sibi aliter ꝓuideret:& ibi
morāte multi cœperūt ad ipm venire ꝓ cōsiliis:etiā ex his
q ibāt pri⁹ ad aliū patrē prȩfatū.Qđ cernēs inuidia mot⁹
dixit discip'o vt iret ad eū & diceret ꝙ sibi restitueret cellā
qa volebat ea vti.Accessit ille & cū īuenisset eū infirmū
dixit ꝙ pr̄ suus mittebat ad visitādū eū & nil dixit de repe
titiōe cellȩ.Regratiat⁹ est ille ei:& reuersus ad patrē suū di
xit ꝙ erat infirm⁹:vn̄ patiēter ferret quousq̄ meli⁹ se ha-
beret.Inde ad paucos dies stimulāte inuidia misit iterum
ad licētiādū eū de cella.Et discipul⁹ ꝟba mutauit dicēs se
missum ad visitādū.demū vidēs ꝙ nō recedebat: accessit
cū baculo expulsurus eū.Sed discipul⁹ ꝑuenit dicēs ꝙ ab
bas su⁹ veniebat ad visitādū eū ex charitate nimia ꝑpter
qđ placeret ei occurrere qđ & fecit:& occurrēs ꝓiecit se ad
pedes eius gr̄as agēs de cōmodata cella.& ille in se reuer-
sus cōpunct⁹ est & sedata īuidiæ passiōe dilexit eū.Interro Mendacium q̄uis dicatur vt bonū sequaꝛ tn̄ ē pc̄tm̄.
gauit aūt discipulū seorsum si fecerat ambasiatas sibi cō-
missas.Et cū intellexisset prudētiā discipuli ꝙ nō eas fecis
set ad tollēdū scādalū ꝓiecit se ad pedes ei⁹ dicēs velle in
posterū eū esse patrē.Hic tamen si mēdacia dixit nō bene
fecit nec imitandus in hoc:sed de pietate intētionis.

¶De afflictione in prosperis filia inuidiæ. Ca. II.

Universidad del Rosario | Archivo Histórico

AFFLICTIO IN PROSPE-

ris ponit̃ a Greg. filia inuidię q̄ in hoc differt a matre ſua.ſ. inuidia: q̄a cũ inuidia doleat & triſtet̃ de bonis ꝓximi appetit & q̄rit diminutionẽ eorũ Sed cũ h̄ nõ euenit: ſed poti⁹ ꝯriũ.i. ꝓſperitas inde magis triſtat̃. & ex hoc ponit̃ filia inuidię ſm Tho. vt dictũ eſt. ſ̄. Dicit aũt Salomõ Eccl's.iiij. Cõtẽplat⁹ ſum oẽs labores hoĩm & induſtrias & animaduerti patere inuidiæ ꝓximi: & in hoc vanitas. Sup q̄bus verbis dicit Io. Dñici ſuper Eccl's. ponit inuidiam eſſe cauſam vel occaſionem.

¶Primo erroris & falſitatis.
¶Scd'o affectionis cupiditatis.
¶Tertio defectionis bonitatis.

§.I. QVANTVM AD PRIMVM

Inuidia ẽ cauſa erroris:

Oẽs errores hoĩm ꝓceſſerũt ex primo errore primorũ parentũ quẽ ſeminauit diabolus ex inuidia. Vnde dr̃ Sap.ij. Deus creauit hoĩem inexterminabilem. qui.ſ. nõ potuiſſet errore decipi vel corpore deficere ſi obediſſet. Inuidia aũt diaboli mors.ſ. aĩę & corporis: introiuit ĩ orbẽ terrarũ. Nã ex inuidia ſua vt hoĩem deijceret: errorẽ & falſitatẽ propoſuit dicẽs. Nequaq̄ moriemini. Ecce falſitas. Scit em̃ deus & c.q.d. ex inuidia de⁹ hoc ꝓhibuit ne efficiamini ei ſil'es in ſcientia. Ecce error. Sicq̄ exinde errores in mũdo multiplicati ſunt primo int̃ ph̃os. vt oſtẽdit Lactã. in li.iij. inſtitu. Vn⁹ ph̃s ex inuidia volẽs extinguere nomẽ & ſcientiã alteri⁹ aliã opinionẽ inueniebat oppoſitã ſentẽtię alteri⁹ quã & ſi animo nõ ſentiret tñ pſuaſionib⁹ aliq̄b⁹ probare nitebat̃. Hinc aliqui dicũt Ariſtotelẽ motũ fuiſſe ad cõburendũ libros Platonis ſui magiſtri quos potuit: & poſtea impugnare eũ in libris ſuis cõtra ea q̄ forte nunq̄ dixit: & ſic de alijs ph̃is. Poſtea & inter doctores Chriſtianos hoc malũ inuidię inuẽtũ eſt. Vñ & Haymo in lib. de chriſtianorũ rerum memoria de Origine ait. Plurimũ admirari nõ ſufficio: ꝙ vir tã illuſtris & tã aperte rebellãs & obuiãs hęreticis deuolut⁹ ſit in tã notiſſimã hæreſim ꝙ ſeraphim in Eſaia ſpm̃ ſanctũ eſſe dixerit. Et ĩ alio loco de pœnitẽtia diaboli ſcripſerit: & de abſolutione reproborũ poſt mille annos & alijs multis q̄ ſanæ fidei aduerſant̃: cũ abſtinẽtiſſimę vitę & caſtiſſimæ fuerit: & tã p̄clare doctrinæ & lucidi ſermonis. Ego ſane ſalua fide patrũ dixerĩ vt hæc vel nõ ſcripſerit: ſed ab hęreticis ad obfuſcandum nomẽ eius & famã ab hęreticis maligne cõficta ſunt: & noĩe ei⁹ intitulata. Hæc ille. Hiero. etiã ꝓpter famã ei⁹ celebrẽ ex trãſlatione optima ſcripturarũ multi ex inuidia detrahebãt & calũniabant̃: vt patet in ꝓlogo Galeato. Vñ dic ipſe ad hmõi. q̄d liuore torq̄ris? q̄d ꝯ me iperitorũ aĩos ꝯcitas &c. Greg. etiã magn⁹ habuit æmulos ſuos q̄ poſt mortẽ man⁹ poſuerũt ad cõburẽdũ libros ſuos: ſed obſtitit Petr⁹ p̄claro miraculo. Frequẽter etiã multi doctrinã bti Tho. approbatã impugnãt vtrũ ex inuidia vel zelo veritatis ipſi viderint.

Ariſtoteles ex inuidia cõbuſſit libros platõis ꝓceptoris ſui.

§. II. SECVNDO AFFLICTIO

afflictõ augendę cupiditatis.

iſta ẽ occaſio augẽdæ cupiditatis. Nã inuid⁹ vidẽs ꝓſperitatẽ ꝓximi affligit̃ tãq̄ hoc ſibi noceat cũ reuera nihil noceat. Vñ Tulli⁹ de Tuſcu. q̄õni. ait. inuidẽtia eſt ægritudo ſuſcepta ꝓpter alterius res ſcd'as.ſ. q̄ nihil noceãt inuidẽti: tñ q̄a ſibi videt̃ ꝙ noceãt & diminuãt ſui gloriã & reputationẽ: ideo appetit eũ illis bonis priuari: & ſi non eueniat hoc magis triſtat̃: ac etiã vt illũ excedat inſiſtit cupiditati honorũ & diuitiarũ. Sic Babylonij vidẽtes ꝙ tres iuuenes Hebræi.ſ. Ananias Azarias & Miſael erant magni principes in curia regis Nabuchodonoſor inuidentes gl'iæ eorũ inſtigauerũt regẽ ad ſtatuã aureã faciendã: & vt adoraret̃ pręcipiẽdũ ſub pœna ignis: vt p hũc modũ mitterẽt̃ ĩ fornacẽ nõ adorãdo ꝓut factũ eſt. Sed de⁹ miraculoſe in igne ſeruauit illęſos: vt habet̃ Dañ.iij. Sil'r in curia regis Darij principes ei⁹ moti inuidia ꝯtra Danielẽ: q̄a cũctis erat honoratior & maior corã rege: inſtigauerũt eũ ad ſtatuẽdum ꝙ nullus peteret aliq̄d ab aliquo etiã deo infra ſeptẽ dies al's mitteret̃ in lacũ leonũ: vt ſic Daniel orãs ad deũ in lacũ leonũ mitteret̃: q̄d & factũ eſt: ſed etiã dñs conſeruauit eũ illęſum: vt habet̃ Dañ.vj. Vidẽs inuidus ꝓximũ abundare & hoc ipſe querit p fas & nefas. Si em̃ videt eũ indui ſcarleto: & ipſe q̄ prius erat cõtentus griſeo vel nigro vult ĩdui ſcarleto ne ille honorabilior eo videat̃. & ſi nõ habet

Tres hebręorũ iuuenes ꝓpter ĩuidiam occiſi ſunt.

pecuniã ſufficientẽ conat̃ acq̄rere per fraudes: vſuras: ludos & hmõi. Si mulier videt aliã portare margaritas inuidet. & tantũ moleſtat virũ ꝙ etiã ſi deberet vſuras exercere inducit eũ ad ꝓcurãdũ ſibi ſil'ia ne inferior illa videatur. Sicq̄ multũ creſcit cupiditas ꝓpter iſtam triſtitiã de alieno bono. Hinc & Sene. in ep'a.lj. ad Lucil'. Nemo ſe auarũ intelligit: nemo cupidũ. Cęci cũ ducẽ quærant: nos ſine duce erram⁹ & dicim⁹ nõ ego ambitioſus ſum: ſed nemo poteſt aliter Romę viuere. Nõ ego ſumptuoſus ſũ ſed vrbs iſta magnas impẽſas exigit. & ſequit̃ q̄d nos decepimus? Nõ eſt extrinſecũ malũ noſtrũ intra nos eſt: in viſcerib⁹ nr̃is ipſis ſedet & ideo difficulter ad ſanitatẽ venim⁹: q̄a nos ægrotare neſcim⁹. Hęc ille. Et ſic vita nr̃a nõ videt̃ humana: ſed ſimiarũ q̄ vnũquęq̄ effigiare conant̃. Refert Lactã. lib.v. ꝙ Archimenides Siculus inuidẽs deo q̄a tam pulchrũ cœlũ tã pulchro ordine fecerat: conat⁹ eſt eũ imitari ĩ terra. Fecit igit̃ ex ere cõcauo ſil'itudinẽ mũdi & figurã cœli ĩ quo ſolẽ & lunã cõpoſui: & inęquales mot⁹ cœleſtib⁹ ſil'es cõuerſionib⁹ ſingulis quaſi dieb⁹ efficerẽt errãtiũ etiã ſtellarũ & fixarũ curſus diſpares & regulatos cõpoſuit. Sed nunq̄d iſte potuit facere cœlũ incorruptibile aut per ſuã naturã mobile? Non ſed ereum fuit: nec potuit eũ cœlũ ſuũ a morte corporali ſui perſecutoris eripere.

§. III. TERTIO INVIDIA SEV

cõditiones ĩuidi exprimũtur.

afflictio iſta in ꝓſperis ꝓximi eſt defect⁹ oĩs bonę cõditionis & virtutis. vñ & malis plena. Vñ Ouid'. eius peſſimas cõditiones exprimẽs in.ij. Metamorpho. dicit primo ꝙ ei⁹ domus eſt ĩ imis: q̄a.ſ. in inferno manet. Vnde Gre. in lib. dial'. Antiquus hoſtis vnde bonos cernit niteſcere ad gloriam inde peruerſos in inuidiam rapit ad pœnã. Scd'o domus eius eſt in vallib⁹ nigris q̄a.ſ. abſq̄ puritate. Omne em̃ peccatũ ponit ſe inuidus ad perpetrandũ: ſicut fratres Ioſeph ex inuidia eũ vendiderũt & occidere prius quęſierunt. Tertio caret ſole: quia.ſ. veritatẽ non agnoſcit ſicut in figurã de Heli ſummo ſacerdote dicit̃ ꝙ lucernam dñi videre nõ poterat: ſicut inuidi ſacerdotes Iudæorũ nõ potuerũt videre.i. intelligere lucernã dñi.i. legẽ q̄ de Meſſia plene loquebat̃. Lucerna eſt lex ing̃t ſapiẽs: Quarto non habet ventũ: q̄a nõ habet ſucceſſus fœlices & nunq̄ finit̃. Cyprianus. Mala cętera finẽ habẽt: inuidia nõ habet terminũ vt notat Petr⁹ Comeſtor. Cũ Herodes Agrippa Romę exiſtẽs ĩcarcerat⁹ fuit a Tyberio Cęſare: ipſo mortuo Cai⁹ ei ſuccedẽs in iperio eduxit eũ: & ſublimauit in regẽ dãs ei duas tetrarchias ꝓpter q̄d Herodes filius magni Herodis qui cũ vxore ſua Herodia multũ cõpaſſi ſũt incarcerato: & laborauerũt ad liberationẽ eius & poſtea inuidere cœperũt: & cũ q̄ſiſſent ei p̄ferri exilio Lugdunũ deportati ſunt. Quinto hæc dom⁹ inuidię ſemp eſt frigida: q̄a ſemp caret igne charitatis de quo dñs ait. Ignẽ veni mittere in terrã: cum oppoſita ſit charitati. Sexto abundat caligine: q̄a perſuadet ſibi mala.i. ſemp peius habere q̄ ꝓxim⁹ etiã ſi fœlicior ſit ꝓximo videt̃ ſibi min⁹ habet̃. vñ Ouid'. Fertilior ſeges eſt alienis ſemp in aruis.ſ. reputatur ex inuidia. Septimo pallor ſedet in ore.ſ. inuidi: q̄a ſemp detrahit bonis operib⁹ diminuẽdo vel negãdo vel deprauãdo: ſicut Datã & Abyron detrahebãt Moyſi ĩuidẽtes ei de pricipatu. Nume.vj. Octauo eſt macies in ĩuido: q̄a eſt mater auaritię & parcitatis. Nõ em̃ vult alijs cõicare bonũ q̄d habet ſciẽtię vel ĩduſtriæ ne ali⁹ æquet̃ ſibi. Vñ & Chryſ. dicit ꝙ ab hac ægritudine plura ſunt vitia: ab hac pecuniarũ cõcupiſcentia & principat⁹ amor & vana gl'ia nunq̄ recta acies habetur. Nono rubigine dẽtes.ſ. habet ĩfectos: q̄a eſt ĩfamatrix corrodẽdo vitã alienã. Nõ em̃ ſolũ diminuit bona aliorũ & negat: vt dictũ eſt.ſ̄. ſed etiã falſa imponit calũniãdo: ſicut rana maris de q̄ Auicẽ. ait. Cano.iiij. ꝙ eſt maligna inuadẽs aĩalia & ex longinquo currit ad ea vt mordeat: & ſi nõ põt mordere inſufflat v̄ſus ea vt noceat. de quo põt exponi illud Apo.xvj. Vidi de ore draconis: & de ore beſtię tres ſpũs ĩmũdos exiſſe ad modũ ranarũ. Decimo pectora felle virẽt. q̄a.ſ. ſemp cogitat malũ & iudicat praua de illo cui iuidet. De hac Gre. in moral'. Dũ electi ꝓficiũt reprobi ĩ rabiẽ furoris excitãtur & bona naſcẽtia quę nolũt imitari pſequũtur.ſ. ex inuidia. Vndecimo lingua eſt ſuffuſa veneno: q̄a.ſ. ſemp murmurat: vel de deo vel de p̄lato ꝙ dat alijs plus q̄ ſibi tãq̄ ptialis: hęc eſt beſtia q̄ habet tres ordines dẽtiũ: vt dr̃ Daniel'.vij. q̄a.ſ. de deo de p̄latis: & de parẽtibus

Inuidia finẽ nõ habet.

Inuidus marceſcit.

Inuidia eſt venenata.

& de parẽtibus murmurat. Duodecimo nunq̄ ridet.ſ. niſi de malo alieno: ſed vt dr̃ Ro.xij. Gaudere cũ gaudẽtibus: flere cũ flẽtibus.ſ. facit charitas. Tredecimo nunq̄ ẽ quieta vt Cain inuidus qui exijt a deo vagus & ꝓfug⁹. Quartodecimo tabeſcit vidẽdo gloriã aliorũ. Decimoquito cõedit carnes vipereas: q̄a ſolũ malis aliorũ ſatiat̃ & paſcit̃

Inuid⁹ nucq̄ ridet.

¶De odio multiplici & de nocumentis & varijs modis eius. Capitulum. III.

ODIVM EST PRIMA filia ĩuidię & orit̃ frequẽter ex ira: pp q̄d dicit Aug. in regula Lites etiã nũq̄ habeatis aut q̄ celerrime finiatis ne ira creſcat ĩ odiũ.i. ab ira ꝓcedat poſtea odiũ. Nihil em̃ ꝓhibet aliquid vnũ oriri ex diuerſis cauſis ſm diuerſas rõnes: directi⁹ tñ orit̃ ex inuidia. Et rõ eſt ſm Th.ij.ij.q.xxxiiij.ar.vj. q̄a ex ĩuidia ipm bonũ ꝓximi reddit̃ cõtriſtabile: & p ꝯñs odibile: ſed ex ira orit̃ odiũ ſm quoddã augmẽtũ. Nã p irã appetim⁹ malũ ꝓximi ſm quandã menſurã: ꝓut.ſ. habet rõnẽ vindictę poſtea p cõtinuitatẽ irę ꝑuenit̃ ad h̄ ꝙ malũ ꝓximi abſolute deſideret q̄d ptinet ad rõnẽ odij: & ſic patet ꝙ cauſat̃ odiũ formal'r ex ipſa ĩuidia ex ira aũt diſpoſitiue. Q̄d aũt oriat̃ odiũ ex inuidia ſic declarat. b. Tho. vbi.ſ̄. Odiũ ꝓximi eſt vltimũ in ꝓgreſſu peccati: eo q̄d opponit̃ dilectiõi qua natural'r ꝓxim⁹ diligit̃. Q̄d aũt aliq̄s recedat ab eo q̄d eſt naturale cõtingit ex h̄ ꝙ intẽdit vitare aliq̄d q̄d eſt natural'r fugiẽdũ: natural'r aũt oĩe aĩal fugit triſtitiã: ſicut & appetit delectationẽ: ſicut patet per ph̃m in.vij. & .x. Ethi. Et iõ ſicut ex delectatione cauſat̃ amor: ita ex triſtitia cauſat̃ odium. Sicut em̃ mouemur ad diligendũ ea quæ nos delectãt: ita & mouemur ad odiendũ ea q̄ nos cõtriſtãt inquantũ accipiũt rationẽ mali. Vñ cũ inuidia ſit triſtitia de bono proximi: ſequit̃ ꝙ bonũ ꝓximi reddat̃ nobis odioſum: & ĩde eſt ꝙ odiũ oritur ex ĩuidia: & ſicut ex amore ſequit̃ delectatio: cũ.ſ. poſſidetur bonũ amatũ: & delectatio ipſa cauſat amorẽ: q̄a vis appetitiua reflectit̃ ſup actus ſuos: ita ex inuidiæ triſtitia cauſat̃ odiũ: & ex odio ad pſonã aliquã cauſat̃ inuidia. Et q̄uis odiũ opponat̃ directe dilectioni quæ eſt prima & maxima virtutũ: nõ tñ odiũ eſt vitiũ capitale vel maximũ pctõrũ niſi odiũ dei. Ratio huius ſm Tho.ij.ij.q.xxxiiij.ar.iiij. q̄a illud dr̃ vitiũ capitale ex q̄ vt frequẽtius alia oriũtur vt dictũ eſt.ſ̄. Vitiũ aũt eſt ꝯ naturã hoĩs inquãtũ eſt aĩal rõnale. In his aũt q̄ cõtra naturã fiũt paulatim & nõ ſubito illud q̄d eſt naturę corrũpit̃. Vñ oportet ꝙ prĩo recedat̃ ab eo q̄d eſt min⁹ ſm naturã: & vltimo ab eo ꝙ eſt maxĩe ſm naturã: q̄a illud q̄d eſt primũ ĩ cõſtitutiõe eſt vltimũ ĩ reſolutiõe. Id aũt q̄d eſt maxime & primo naturale hoĩ eſt ꝙ diligat bonũ & pręcipue bonũ diuinũ & bonũ ꝓximi: & ideo odiũ q̄d huic dilectioni opponit̃ nõ eſt primũ in dilectiõe virtutis q̄ fit p vitia ſed vltimũ: & iõ odiũ nõ eſt vitiũ capitale. Q̄d em̃ virtus vniuſcuiuſq̄ rei cõſiſtit in h̄ ꝙ ſit bñ diſpoſita ſm naturã ſuã: ideo ĩ virtutib⁹ oportet eſſe primũ & pricipale q̄d eſt primũ & pricipale ĩ ordine naturali. In ordine aũt naturali primũ in affectionib⁹ ſeu paſſionib⁹ eſt amor. Et ſic in virtutib⁹ pria & principalis eſt dilectio iuxta illud.j.Co.xiij. Maior horũ ẽ charitas. Et eadẽ rõne odiũ ñ põt eſſe primũ ĩ vitijs & q̄uis odiũ mali q̄d ꝯriat̃ bono naturali ſit primũ inter paſſiones aĩæ ſicut & amor naturalis boni tñ odiũ boni cõnaturalis nõ põt eẽ primũ: ſed habet rõnẽ vltimi: q̄a atteſtat̃ corruptioni naturæ iã factæ ſicut & amor extranei boni. Et odiũ q̄dẽ q̄d eſt paſſio pura nõ eſt pctm̃: ſed odiũ dei vl' ꝓximi ſẽp eſt pctm̃. Et põt deſcribi ꝙ odiũ eſt quo appetit malũ alicui⁹ in malũ ei⁹: q̄d ꝓ tãto dr̃: q̄a q̄ appetit malũ ꝓximo pp aliquã bonã cãm: vt puta infirmitatẽ vel mortẽ ne noceat bonis: vel vt cõuertat̃ ad deũ & hmõi iſtud ꝓprie nõ ẽ odiũ: q̄a nõ ĩtẽdit p̄ciſe malũ illi⁹. Differt aũt ab ira: q̄a irat⁹ appetit ad malũ alicui⁹ ſub rõne bõi.ſ. ſub ratione vindictæ: vt puniat̃ is ꝯ quẽ eſt irat⁹ ex defectu cõmiſſo: ſed odiens ſolũ intẽdit in malũ exoſi.

Odiũ orit̃ ex inuidia

Odium deſcribitur.

Odium differt ab ira.

§.I. DE ODIO INQVIT PSAL.LO

Pſalm⁹ cviij.

quẽs in pſona chriſti ad p̄rem de Iudæis odiẽtib⁹ eũ & pſequẽtib⁹. Poſuerũt aduerſum me mala ꝓ bonis: & odiũ ꝓ dilectiõe mea ꝯſtitue ſup eũ pctõrẽ & diabol⁹ ſtet a dextris ei⁹. Cũ iudicat̃ exeat cõdẽnat⁹. Vbi tria de odio notant̃

¶Primo ꝙ parit peſſimã retributionẽ: ibi. Poſuerunt.
¶Scd'o ꝙ eijcit optimã dilectionẽ: ibi. & odiũ pro &c.
¶Tertio ꝙ recipit maximã punitionẽ: ibi. cõſtitue &c.

§.II. QVANTVM AD PRIMVM

odiẽs aliũ: & ſi ille multa bona fecerit ei: tñ oĩm oblit⁹ facit multa mala ꝯ illũ q̄d peſſimũ eſt. Vñ Aug. ſup. Pſ̄. ait Sex differẽtiæ ſunt.ſ. retributionũ. reddere bona ꝓ malis nõ reddere mala ꝓ malis. hęc bonorũ ſũt: ſed pri⁹ meli⁹ nõ reddere bona ꝓ bonis & reddere mala ꝓ bõis. hęc duo malorũ ſunt: & poſteri⁹ deteri⁹. reddere bona ꝓ bonis & mala ꝓ malis: hæc duo mediocriũ ſũt: & pri⁹ ꝓpinquũ bõis q̄d chriſt⁹ ñ arguit: ſed pl⁹ oportere dicit: q̄a Etnici h̄ faciũt poſteri⁹ ꝓpinquũ malis cõuenit tñ & bonis. Vñ etiã lex modũ vltiõis ſtatuit dicẽs: oculũ ꝓ oculo: q̄ ſi dici põt ĩiuſtorũ iuſtitia eſt: nõ q̄a iniq̄ eſt vltio quã lex ſtatuit: ſed q̄a vitioſa libido vlciſcẽdi: magiſq̄ ad iudicem ptinet hoc inter hoĩes diſcernere q̄ bonũ hoĩem ſibi expetere. Hic em̃ malũ ꝓ malo redderet. Iudex v̄o nõ odio: ſed delectatiõe iuſtitię iuſtũ ꝓ iiuſto: q̄d eſt bonũ ꝓ malo: q̄d etiã de⁹ iuſt⁹ iudex fecit. hęc ille. xxiij.q.iij. ſex differẽtiæ ſũt peſſime ḡ agit q̄ reddit malũ ꝓ bono: ad q̄d inducit odiũ q̄d vtiq̄ Iudęi erga chriſtũ egerũt. Nã cũ multa bona & ĩnumera bñficia eis cõtulerit. mĩta mala ei reddiderũt: v̄ba opprobrioſa & cõtumelioſa poſuerũt aduerſus eũ ꝓ bonis v̄bis ſuæ doctrinæ vocando eũ ſeductorẽ: dęmoniacũ & hmõi: v̄bera duriſſima flagellorũ poſuerũt aduerſus eũ ꝓ bonis miraculorũ ĩ eis factis. Refectionẽ felleam ꝓ refectione ſuaui. Demũ malũ mortis poſuerũt aduerſus eum ꝓ bono vitæ eis dato. Totum hoc egit odiũ eorũ. Vnde ipſe ait de eis. Odio habuerunt me gratis: ie eſt ſine cauſa.

Odium facit peſſimã retributionem

§.III. QVANTVM AD TERTIVM

notat̃ punitio odij triplex.ſ. tpalis: ſpũalis: & infernalis. Tpalis ibi. Cõſtitue ſup eũ pctõrẽ.i. cõſtitues ſup illũ populũ pctõrem.ſ. ad domandũ & affligendũ, q̄d factũ eſt p Tytũ & veſpaſianũ qui ppl'm illũ rebellãtẽ multipl'r afflixerũt & ſubiugauerũt. Sic accidit odiẽtib⁹ ꝙ in punitionẽ pctĩ eorũ de⁹ ſubijcit eos pctõrib⁹ qui affligãt eos. Vñ de illis pctõribus odiẽtib⁹ deũ & bonos ait ꝓph̃a. Dñati ſunt eorũ qui oderũt eos. Punitio ſpũalis notat̃ ibi. diabolus ſtet a dextris ei⁹. Dextera ſpũalis hoĩs eſt opus de genere bonorũ vt eleemoſynæ: ieiunia & hmõi. Sed ſtat diabolus a dextera odiẽtis: q̄a tollit ſibi fructũ oĩs boni opis. Nã vt ait ap'ls.j.Corinth.xiij. Si diſtribuero oẽs facultates meas in cibos pauperũ: & tradidero corpus meũ ita ardeam: ſuſtinẽdo etiã martyriũ, nihil mihi ꝓdeſt.ſ. ad meritũ ſine charitate hoc faciẽdo: ſed vt ait Aug. Tolle charitatẽ odiũ tenet. Nil ita ꝯriũ charitati vt odiũ. Impoſſibile eſt charitatẽ dei ineſſe vbi eſt odiũ: ꝓpter q̄d diabolus a dextris eius ſtare dr̃.ſ. ad auferẽdũ ſibi fructum. Punitio infernalis notat̃ ibi cũ dr̃. Cũ iudicat̃.ſ. in morte a deo: exeat cõdẽnatus ad pœnas ęternas: ſicut patet exẽplũ ĩ parabola ſerui debitoris decẽ miliũ talẽtorũ q̄ ex eo ꝙ noluit cõſeruo dimittere centũ denarios: & ſignat retentionẽ odij ex iniuria recepta tradidit eũ tortorib⁹.i. dæmonibus quouſq̄ redderet vniuerſum debitũ. Matt.xvj. q̄d exponit̃ de odio propter quod quis moriens cũ eo condẽnatur ad pœnã inferni.

punitio odij eſt triplex.

§.IIII. QVANVVM AD SECVN-

dũ q̄d vltimo poſitũ eſt q̄a ꝓlixi⁹ tractãdũ eſt Notãdũ ꝙ odiũ ẽ ꝯriũ charitati cũ charitas ſit maxima virtutũ: q̄a vt ait ap'ls.j.Corinth.xiij. Maior horũ charitas. Et Au. in ſer. Charitas fons eſt & origo oĩm bonorũ: munimẽ egregiũ: via q̄ ducit ad cœlũ: & ideo oſtendit̃ grauitas hui⁹ pctĩ de quo dicit. Odiũ ꝓ dilectione mea. Sed ſciẽdũ ꝙ triplex eſt odiũ

¶Primum ſui & diſcernendum.
¶Secundum dei & horrendum.
¶Tertium proximi & fugiendum.

¶Odiũ ſui põt eſſe bonũ & malũ: & ideo ſecernẽdũ vt malum deſerat̃ & bonum teneat̃. In hoĩe ſunt duæ partes.ſ. intellectiua & ſenſitiua. Intellectiua ſeu rõ quæ ſemp hortatur ad optima appetit virtuoſa & odit vitia & pctã. Et quia iſta eſt pars principalis in hoĩe: ideo qui v̄tuoſe viuit. v̄e diligit ſeipm̃: & v̄tuoſe odit ſe.ſ. ſm partẽ ſenſitiuã q̄ ẽ ĩferior pars in hoĩe: & nõ appetit niſi placẽtia carni etiam ſi ſint vitioſa Vnde chriſtus Io.xij. Qui odit animã ſuam ĩ

Odium ſui aliq̄ñ eſt malũ & aliq̄ñ bonum

Universidad del Rosario | Archivo Histórico

hocmūdo: ī vitā ęternā custodit eā. Odire autē aiam suā ī
hocmūdo ē odire & detestari vitia & delectabilia ſm mū
dū & carne vbi est pctm̄: & talis nō ꝓprie loquēdo odit: sed
vere diligit se: qa ī vitā ęternā custodit aiam suā rōnalē vt
īret ī eā. Sed odiū sui qd' est dānabile cōsistit ī cōmittēdo
aliqd' criminale vl' pmanēdo ī eo: qa p h̄ occidit aiam suā
priuādo eā grā & glīa: & exponēdo eā igni æterno vn̄ bn̄
dr̄ ī Ps̄.x. Qui diligit iniqtatē odit aiam suā: & tale odiū n̄
est aliqd' pctm̄ spāle: sed gn̄ale qd' reperit ī q̄libet mortali
Sicut aūt odire ī sevitia & q̄ īpediūt salutē est licitū & sctm̄
odiū ſm illud Ps̄.cxviij. Iniqtatem odio habui: sed nō pro
prie odiū est. Ita & odire vitia aliorū & qd' ī eis est īpediēs
ꝓpriā salutē laudabile est & ꝟtuosū vn̄ ī Ps̄.cxxxviij. Per
fecto odio oderā illos. s. pctōres. s. detestādo vitia eoꝝ. Et
sic etiā intelligit illud. Qui nō odit patrē & matrē nō ē me
dign⁹. Lu.xiiij. Odiēdū est ī parētib⁹ vl' alijs qbuscūqꝫ qd'
ī eis est īpediēs salutē nostrā vel ipsorū vt affectio carnalis
& hmōi. Et Leo papa. Odio habeant pctā & nō hoīes corri
gātur tumidi: tolerent infirmi. dist.lxxxvj.c.odio. Scd'm
odium est odiū dei de quo dr̄ Ioā.xv. a christo de iudæis.
Viderūt & oderūt me & patrē meū: est speciale pctm̄ distin
ctū ab odio proximi. Sed quō deus odio habeat declarat
b.Tho.ij.ij.q.xxxiiij.arti.j.dicēs. Odiū est qdā mot⁹ appe
titiuę potentię q̄ nō mouet nisi ab aliquo apprehēso. De⁹
aūt dupliciter apprehendi seu cognosci pōt ab hoīe. Vno
mō ſm seipm̄: puta cū p essentiā videt. Alio mō p effect⁹
suos videri pōt: cū. s. inuisibilia dei p ea q̄ facta sunt intel
lecta cōspiciunt. De⁹ aūt p essentiā suā est ipa bonitas quā
null⁹ odio habere pōt: qa de rōne bōi est ꝙ amet. Et ideo
impossibile est ꝙ aliqs videns deū p essentiā odio habeat
vn̄ & Diony. dicit in li. de diui. noīb⁹. c. iiij. ꝙ oīb⁹ amabi
le & diligibile est primū bonū & pulchrū. Est aūt de⁹ ipsa
bonitas & pulchritudo. Inquātū aūt deus cognoscit p effe
ctus suos. Sciendū ꝙ aliq effect⁹ dei sunt q nō pn̄t vllo mō
ꝯriari voluntati humanę vt esse viuere intelligere q̄libet
eorū est appetibile & amabile oīb⁹. Vn̄ ſm ꝙ de⁹ apprehē
dit vt autor horū effectuū videlicet inquātū ē creator bn̄fa
ctor: ꝟitas & hmōi: sic nō pōt odio hrī. vn̄ dr̄. ij Esdre.iiij. ꝙ
oīa inuocāt veritatē: & benignant ī operib⁹ ei⁹. & Diony.
dicit ꝙ deus cōuertit oīa ad seipsum: inquantū. s. est oībus
principium essendi: quia oīa inquantū sunt tendūt in dei
silitudinē q est ipm esse. Sunt aūt quidā alij effectus dei q
repugnant inordinatę volūtati humanę sicuti īflictio pœ
næ: coertio peccatorū per legem diuinā quę repugnat vo
luntati humanę deprauatæ per peccatū: Et ſm hanc consi (*Odio de⁹ hr̄.*)
deratione pōt deus odio haberi ab aliquib⁹ tripliciter.
¶Primo inquantum prohibitor peccatorū.
¶Secundo inquantū inflictor aduersorum.
¶Tertio iuquantum impeditor cupitorum.
Ex hoc em̄ ꝙ de⁹ ꝓhibet aliqua mala q̄ aliqui vellēt face
re sed cōsciētia remordet & nō sinit ita libere agere sine sti
mulo remordēte: vel etiā qa alij nō assētiūt in malis volū
tati eorū ducti ex ꝓhibitione dei: ideo odiūt deū q talia ꝓ
hibuit. Alij autē odiunt deū ꝓpter aduersa quæ sustinēt a
deo: & de nūero horū sunt dānati de qb⁹ in Ps̄. dr̄. Supbia
eoꝝ q te oderūt ascēdit sēp. Nō tn̄ qcūqꝫ odit pœnas odit
deū. Nā multi odiūt pœnas qui tn̄ nō odiūt deū: sed patiē
ter tolerāt eas ex reuerētia diuina. Sed prorūpere in odiū
ipsi⁹ dei puniētis tāqꝫ iniuste puniat: qd' faciūt dānati hoc
est odire diuinā iustitiā. Alij ꝟo odiunt cū nō ꝓspere succe
dit eis qd' volunt: qd' tn̄ p tinet ad magnū beneficiū dei:
vn̄ dr̄. ij Ma.vj. Nō sinere pctōrib⁹ ex snīa agere. i. ſm desi
deriū eorū sed statim vltiones adhibere magni bn̄ficij in
diciū est: Est autē odiū dei maximū pctōꝝ: qa opponit di
lectioni dei qd' est optimū hoīs. Optimo em̄ opponit pes
simū ſm pħm in .viij. Ethi. Hoc magis apte declarat Tho. (*Odium dei ē maximum pctm̄.*)
ij.ij.q.xxxiiij.ar.ij.dicēs. Defect⁹ pcti cōsistit in auersione a
deo hmōi autē auersio rōne pcti nō haberet nisi volūtaria
esset: vn̄ pctm̄ cōsistit in volūtaria auersiōe a deo: sed hæc
volūtaria auersio p se iportat. i. odiū dei: ī alijs autē pctis
participatiue & q̄si p aliud. Sicut em̄ voluntas p se ihęret
ei qd' amat: ita & p se refugit id qd' odit. Vn̄ qn̄ aliqs odit
deū auertit a deo ſm se volūtas eius: sed in alijs pctis: pu
ta cū fornicator nō auertit a deo ſm se: sed ſm illud iquā
tum. s. appetit inordinatā delectationē q̄ habet ānexā auer
sionē a deo. Semp autē id qd' est p se est potius eo qd' ē p
aliud vn̄ odiū dei est grauius inter alia pctā: & ptinet illud
ad pctm̄ in spm̄sctm̄ ꝓut est spāle gen⁹ pcti: ideo aūt nō cō
putat inter spēs ei⁹: qa reperit in qualibet spē ei⁹. Est etiā
istud pctm̄ grauius infidelitate. Rō em̄ pcti infidelitatis est
ex odio dei circa cui⁹ ꝟitatē est fides: & iō sicut cā est poti
or effectu: ita odiū dei maius pctm̄ est ꝙ infidelitas. Odiū
tertiū qd' est ꝓximi sp ē pctm̄ & spālē pctm̄ distictū ab alijs
& mortale: qn̄ est ſm deliberationē rōnis. Qd' aūt sit pctm̄
ostēdit p scripturę testificationē: p rōnē: & p sui ꝯsecutionē
Quantū ad primū dicit. j. Io. ij. Qui odit fratrem suum (*Odium ꝓximi semp ē peccatū*)
in tenebris est. Tenebrę aūt spūales sunt peccata & Leuit.
xix. pręcepit dn̄s. Ne oderis fratrē tuū in corde tuo: sed fa
cere ꝯ pceptū est pctm̄ mortale. Et. j. Io. iij. dicit. Qui odit
fratrē suū homicida est. s. aīę suę: sed nō occidit aīa nisi per
mortale: qa mortale gratiā extinguit q̄ est vita spūalis aīę
Clemēs etiā dicit. Homicidioꝝ tria genera beatus Petrus
apl's esse dicebat eorū parilē fore pœnā. Nā q occidit & q
odit & qui detrahit pariter homicida est de pœ. di. j. homici
diorū. Qd' aūt dr̄ pœnā eoꝝ parilē esse intelligit in gn̄e ꝙ
quodlibet horū facit hoīem dignū pœna ęterna qa morta
le Ostenditur scd'o odiū ꝓximi esse pctm̄ per rōnē quā po
nit bea. Tho. ij. ij. q. xxxiiij. ar. iij. Odiū em̄ amori opponit:
vn̄ tantū habet odiū de rōne mali quātū amor de rōne bo
ni. Amor aūt debet ꝓximo ſm id qd' habet a deo. s. natu
rā & gratiā: nō aūt debet ei amor ſm illud qd' habet a sei
pso vel diabolo. s. culpā iustitię & defectū: & ideo licet o
dire ī ꝓximo qd' ptinet ad pctm̄. & omne illud qd' ptinet
ad defectū iustitię diuinę: hoc aūt ipm odim⁹ ī ꝓximo cul
pā & defectū iustitię ptinet ad ipsi⁹ amorē. Nā eiusdē rō
nis est velle alicui bonū & odire malū ei⁹. Vn̄ apl's ad Ro.
xij. Odiētes malū adhęrētes bono: & sic licite pōt odio ha
beri inimic⁹. Nā inimic⁹ alicui⁹ dr̄ qui fecit ei aliquā lęsio
nē: vel quęrit facere ꝯ rationem. Talis aūt grauiter peccat
contra charitatē & iustitiā agens: vnde in hoc malus est &
hāc malitiā & culpā inimici pōt & debet qs odire & dete
stari. Sed ipsā naturā fratris & gratiā etiā inimici non pōt
qs odire sine pctō: qa odit qd' fecit de⁹. s. naturā & gratiā q̄
bona sunt. Vnde de dn̄o dicit Sapiēs Sap. xj. Nihil odisti
eorū quę fecisti. & hoc ꝓprie dr̄ odiū ꝓximi qd' sine pctō
esse nō pōt & mortale cū est cōpletū odiū. Tertio probat
esse peccatū per consecutionē. Sequit em̄ ad odium cassa
tio venię suę remissionis habitę & habēdę pctōꝝ. Vn̄ Au
gu. Qui diuini bn̄ficij oblit⁹ suas vult vindicare iiurias.
scilicet ꝓpter odiū cōceptū nō solū de futuris peccatis ve
niā nō merebit: sed etiā quę sibi dimissa fuisse gaudebat
ei imputabūt ad pœnā. de pœni. distin. iiij. c. q diuini. qa. s.
dānabit ꝓpter odiū sequēs ac si nō fuisset sibi dimissū ali
quod peccatū. Exemplū in parabola de debitore. x. miliū
talētorū. Mat. xviij. Et vt dicit bea. Tho. vbi. s. art. iiij. Cū
grauitas peccati cōmissi in ꝓximū attendat ex parte deor
dinationis volūtatis peccātis: & ex parte nocumēti illati
proximo: ꝙuis ex parte nocumenti in ꝓximū multa alia
peccata sint grauiora odio: quia maius nocumentū fit ei
per illa vt homicidiū: adulteriū: & hmōi: tamen ex parte
inordinationis volūtatis odium est valde graue mortale:
quia per ipsum deordinatur voluntas quę est potissimū
in homine: & radix oīs peccati: nā exteriores inordinatio
nes non essent peccata nisi ex inordinatione volūtatis fie
rent. Et notandū ſm Duran. ordinis minorū in summa. ꝙ
triplici ex causa quis habet odio ꝓximū. (*proximus ꝓpter tria oditur*)
¶Primo ꝓpter displicentiā veritatis.
¶Scd'o ꝓpter displicentiā bonitatis.
¶Tertio ꝓpter displicentiā recepte pœnalitatis.
Quantū ad primū aliqui sunt ita peruersi ꝙ odio habēt
diligētes se & amāt odiētes se. i. vere nocēt sibi vt inducen
tes ad mala: & econtrario retrahentes a malis per admoni
tionē odiūt: qd' falso dictū est de Dauid. ij. Reg. xix. Diligis
odiētes te & odio habes diligentes te. Et tales odiūt ꝓpter
displicētiā veritatis quā eis dicūt. Vnde Terētius in An
dria ait veritas odiū parit. de numero horum fuit Achab
rex Israel qui dicebat de Michea propheta. Ego odi eum
quia nō prophetat mihi bonū: sed tm̄ malum. iij. Reg. xxij.
Quia em̄ dicebat sibi veritatē repręhēdēs eum & prenun
cians quę incurreret cū ppl'o ꝓpter pctā sua & nō adulaba
tur regi vt pseudo ꝓphetę q prenūciabāt sibi ꝓspera adu
lando ei: ideo ipm Micheā odiebat. Huius rōnē quasi assi
gnans saluator ait Io. iij. Ois qui male agit odit lucē. s. ꝟi
tatis vt non arguant opa ei⁹. De talib⁹ dr̄ Amos. v. Odio
habuerunt

habuerūt in porta corripiētē. i. sapiētē. Sapientes seu iudi
ces antiquitus stabant in porta ad iudicandū qui debent
oibus dicere veritatē. Aliqui odiūt ꝓximos ꝓpter displi (*Ioseph ꝓpt sui bonitatē odio habebatur a fratribus.*)
cētiā bonitatis: qa eo ipso ꝙ mali sunt bonos videre vl' bo
na de eis audire nō possūt qd' ꝓcedit ex inuidia: vl' qa bo
nitas eorū malitiā eoꝝ ostēdit: sicut de Ioseph dicit Geñ.
xxxvij. ꝙ oderāt eū fratres sui: nec poterāt ei qcqꝫ pacifice
loq: qd' erat ꝓpter singularē bonitatē ei⁹. Vnusqsqꝫ em̄ ait
Hiero. morib⁹ suis fauet. Sicut em̄ ouis delectabiliter cō
uersat cū oue: & lupus cum lupo: ita & malus delectatur &
amat malos similes sibi: & bonos ꝯrios morib⁹ suis odit.
Alij odiunt ꝓpter displicētiā cōceptā ex aliqua iniuria re
cepta sicut Absalō odiebat Amō fratrē suū ꝓpter oppssio
nē sororis suę Thamar: simulauitqꝫ displicētiā quousqꝫ vī
dicaret iniuriam fratre occiso. ij. Reg. xiij. Sic Esau oderat
Iacob fratrē suū & minabat occidere: qa abstulerat ius pri
mogenituræ & paternā bn̄dictionē. Geñ. xxvij. qd' tn̄ iuste
Iacob fecerat cū a dn̄o sibi datū fuisset. Est aūt pctm̄ istud
multū generale & pmaximū & mirabil'r multiplicatū. Nā
vix hoies odiū semel cōceptū volūt dimittere quasi licitū
eis videat: nec aduertunt ꝙ dum in odio manent: non tm̄
vnū pctm̄ mortale cōmittūt: sed toties quoties iniuriā re
ceptā ad memoriā reuocātes actual'r optant illis mala q̄s
odiunt. Qd' aūt dictū est antiquis. Odio habebis inimicū
tuum. Mat. v. Non erat illa snīa in lege dei: sed falsa glos.
quā faciebāt legisdoctores sup illud. Diliges amicū tuum
sicut teipsum. Leuit. xix. Ex hoc arguebāt a ꝯrio sensu dicē
tes. Ex q̄ amic⁹ diligi pcipit: ꝰ per ꝯriū inimic⁹ odiri man
datur. Sed tale argumētū est validū qn̄ cōtrariū nō habe
tur in lege: sed expresse mandabat dn̄s ꝯriū in ipsa lege: sta
tuens ꝙ si quis trāsiēs p viā videret iumentū inimici sub
sarcina in terrā lapsum nō pertrāsiret sed iuuaret ad suble
uādum ipm: vn̄ talē falsam expositionē reprobās ait. Ego
autē dico vobis. diligite inimicos vestros. Mat. v.

§.V. PRODVCIT AVTEM ODI
um tres fructus pessimos.

¶Primo cordis obdurationem.
¶Scd'o crudelitatis actionem.
¶Tertio dānificationis malignationem.

Odiū indurat cor terribiliter vt merito de odiēte possit
illud verificari qd' dr̄ de diabolo Iob. xlj. Cor ei⁹ īdurabit
quasi lapis. Vn̄ odiū sīl'e est quo fuit occisus Traianus im (*Cor traiani ipatoris post ei⁹ mortē ī uētum fuit adeo obduratū vt lapis cēseret.*)
perator. Legit em̄ de ipso ꝙ ipso mortuo exēteratū est cor
pus ei⁹ vt medici possint videre cām mortis ei⁹: & inuētū
est cor ei⁹ durū quasi lapis qd' ex illo veneno ꝓcesserat. Cō
ditiones aūt duri cordis ponit Berñ. in lib. de cōsidera. di.
Cor durū est qd' cōtritione nō scindit: pietate nō emollit
precib⁹ nō flectit: minis non cedit: flagellis obdurat. Cor
durū (ait Sapiēs) male habebit in nouissimo. Hæc oia im
pleri videtur in odiēte: nā cor eius nō pōt habere cōtritio
nē: vn̄ nec ī cōfessione absolutionē: nec veniā nec cōionē
Expsse em̄ dr̄ de pœ. di. v. falsas. ꝙ talis q tenet odiū in cor
de admitti n̄ debet ad pniam. s. vt absoluat a cōfessore. Et
quāto magis pmanet in odio tāto magis indurat. Pieta
te nō emollit talis: qa & si videat inimicū ī aduersitate nō
cōpatit: sed appetit ei maiora mala vsqꝫ ad cōsumptionē.
Sic Iudęi odiētes christū nō fuerūt moti pietate ad ipsum
cū viderēt eū terribiliter flagellatū: qd' fecit pilat⁹ ad fle
ctendū eos ad pietatē erga eū: sed oīno voluerūt eū cruci
figi vt satiarentur de pœnis accerbissimis ei⁹ & opprobrijs
Nec flectit pcib⁹ odiēs: nā si amici & vicini: religiosi & pla
ti deprecent tales vt odia dimittāt & inimicitias nō acqe
scūt qnimmo nec pcib⁹ ei⁹ ad quē odiū habēt etiā iniuste:
flectunt pcib⁹. Sicut nec Iudęi pcib⁹ Stephani orātis ꝓ se
lapidātib⁹ quē iniuste oderāt ꝓpter virtutes suas & sapiē
tiā & miracula. Nō cedit minis odiēs: qa & si fiāt ei cōmi
nationes a pdicatorib⁹ multorū malorū q̄ deus pro odio
suo īferet: & pcipue dānatiōis ęternæ nō videt curare: sed
nec minas dei. dicit em̄ Aug. Dicit dn̄s. dimitte & dimittet
tibi. Ego dimisi pri⁹. s. pctā tua & offensas mihi p te factas
dimitte & tu postea. Nā si nō dimiseris reuocabo. s. te ad dā
nationem: & quicqd dimiserā replicabo tibi. de pœ. di. iiij.
c. dicit dn̄s. Flagellis obdurat. Nā incurrit in dāna & infir
mitates: mortē familiæ sentit: & tamē odiū tenet: vn̄ & ī no
uissimo male habebit: qa ī morte cū odio trāsiēs a dęmoni
bus cruciandus ad inferna descendet. Scd's pessimus fru
ctus odij est crudelitas. Nulli placere sinit odium nec ami (*Odium nec ami nec fratri pepcit.*)
co nec consanguineo. Cain ex odio ita crudelis factus est
vt nō parceret germano Abel innocēti. Egyptij qa oderāt co
Hebræos vt habet Exo. j. affligebāt eos multis modis &
opprobrijs adeo crudeles effecti ad eos vt mandaret Pha
rao oēs mares cū nascebātur submergi in flumine. Quid
crudelius esse poterat? Iratus Herodes ex odio qd' cōcepit
ad regem Iudęorū recēter natū. s. christum vt occideret eū
occidit oēs pueros etiā filios proprios & a bimatu & infra ī
finib⁹ Betleē reptos. Tāta est crudelitas & stultitia odien
tis vt occidat seipsum gladio odij: ex eo ꝙ aliquis aliquā
tulum scidit vestē eius. Ois em̄ iniuria quę fieri pōt est cir
ca corpus: qa & res tpales ordinātur ad corpus. Corp⁹ autē
est vestis aīę quā occidit gladio odij ipm suscipiens. Lā (*Lōgin⁹ fuit miles qui trāsuerberauit lācea lat⁹ christi*)
cea Longini militis nō fuit ita crudelis sicut est odiū: quia
illa trāsuerberauit corp⁹ mortuū: odiū aīam viuētē: & ali
quādo etiā corpus. Hinc & Boe. de pħica cōsola. ait. Apud
sapiētes nullus locus odio prorsus relinquitur. Nā bonos
quis nisi stultissimus oderit. Malos ꝟo odisse rōne caret.
Nā sicut corporis languor: ita vitiositas quasi quidā mor
bus est animarū: cū tn̄ ægros corpe minime odio: sed mise
ratiōe dignos arbitremur. Et seneca. Ridiculū est odio no
centis innocentiam perdere. Idē in alia epl'a. Si magnani
mus fueris nunqꝫ dices tibi iniuriam fieri. de inimico di
ces. Non nocuit mihi sed animū nocēdi habuit & cū illū ī
tua ptāte videris vindictā putabis te vindicare potuisse.
Terti⁹ fruct⁹ odij est dānū. Nā odiēs quærit in exoso. vij. (*Odium multipliciter dānificat.*)
gn̄a dānorū vel simul vel separatim: & in quolibet ē mor
tale. In substātia appetēs ꝙ ipsam amittat vel diminuat:
& ad hoc operat si pōt per se vel p alios. In fama: qa detra
hit sibi & bona audita de eo puertit dicēs malā intētionē
habere. In patria: qa q̄rit quō expellat de ciuitate vel saltē
hoc desiderat. In familia: qa appetit infirmitates vel mor
tem filiorū vl' dānationē & iniurias ei⁹. In libertate: qa ap
petit ꝙ incarceret propter debita: vel al's etiā ꝙ seruituti
subijciat. In corpe qa cupit illū infirmari vl' mori vn̄ & im
precat ei multas maledictiones: & si ipse nō velit p se occi
dere: optat tn̄ vt ali⁹ vel deus hoc faciat in vindictā sui. In
aīa: qa vellet aiam ei⁹ ad inferna descēdere. Quodlibet ho
rū qs appetēs ꝓximo ex odio mortal'r peccat. Ecōtrario
dimittēdo iniurias & odium de corde multiplex fructus & (*Remittere iiurias est multū vtile.*)
optim⁹ sequit. s. remissio pctōrū. Augu. in sermo. Ego ad
dilectionē inimicorū vos moneo: qm̄ ad sanandū vulnera
pctōrū nullū medicamētū efficacius esse cognosco. Vnus
qsqꝫ debitor est & habet debitorē. debitor ē dei: & debitorē
habet ꝓximū suū. Hāc regulā deus statuit cū debitore suo
quā ipse serues cū tuo. Si non ignoscis debitori tuo. i. ei q
te offendit portando. s. odiū ad eum: nec deus tibi ignoscet
debita tua. i. pctā. Si autem ignoscis & deus tibi remittet
debita tua. vt dr̄ Mat. vj. s. si de pctīs sis contritus. Secun
dus fructus est adoptio filiorū: qa efficit fili⁹ dei per imita
tionē: ſm illud Mat. v. Diligite inimicos vestros: bn̄facite
his qui oderūt vos. Orate pro persequētibus & calūnian
tibus vos vt sitis filij patris vestri. s. dei. s. per imitationē
quib⁹ tandē hereditas gloriæ dat. Deus em̄ nullū odit ſm
illud. Diligis oīa & nihil odisti eorū q̄ fecisti. vn̄ Ps̄. Quo
modo miserebit pr̄ filiorū misertus est dn̄s Pater autem
ignoscit non odit malos filios: bn̄facit inimicis suis. i. ꝑ
manētibus in pctō. Nā solē suū oriri facit sup bonos & ma
los: & pluit sup iustos & iniustos. & nō solū materialē solē
sed & spūalē: qa lumē intelligētiæ dat & bonis & malis: &
pluuiā grę infundit sup iustos augmētando eā: & iniustos
iustificādo eos vt pater ī Saulo. Cū em̄ esset ī ipo actu ꝑ
secutionis christi circūfulsit eū lux de cœlo: & cōuers⁹ gra
tiā dei recepit. Act. ix. Orauit & ipse de⁹ incarnatus ꝓ cru
cifixorib⁹ suis: nō odiuit aut se vindicauit. Esaiæ. liij. Pro
trāsgressorib⁹ orauit ne perirent. Tertio fructus est cōuer (*conuertit īimicos.*)
sio inimicorū. Vnde apl's ad Ro. xij. Si esurierit inimicus
tuus ciba illū: si sitit potū da illi. Hoc em̄ faciens congeres
carbones ignis sup caput ei⁹. i. talia bn̄ficia facta īpimicis
ex quib⁹ manifeste ipi possunt videre dilectionem tui ad
eos nō odiū ꝓpter iniuriā factā: erūt vt carbones ignis ex
citātes in caput. i. in mētē ei⁹ dilectionem: & p ꝯn̄s recogni
tionē suæ offensæ. Sic etiā oratio protomartyris Stepha
ni pro Saulo inimico eius maximo qui seruabat vestimē
ta lapidantiū eū & ꝓ alijs impetrauit conuersionem eius.
Vnde Aug. in sermone. Si Stephanus ꝓ Saulo non oras

Universidad del Rosario | Archivo Histórico

Stephanus orauit pro paulo vt conuerteretur.

set:Ecclesia Paulum nō habuisset. Legit de sancto Ioanne Eleemosynario qui erat patriarcha Alexandrinus.q cū semel quidā nepos eius recepisset magnā iniuriā a quodā ciue qui erat debitor eccl'ię suę in certa quātitate pecuniæ:& multū conquereretur ipse nepos de iniuria sibi facta apud ip̄m suū auūculū patriarchā:& cū vindictā ex odio expeteret:dixit ei patriarcha cōsolādo ip̄m. Patiēter expecta fili mi:qa cito faciem⁹ talē vindictā q tota Alexādria mirabitur.Qui exhilarat⁹ diē expectabat vltionis faciendę. Vna igit dierū patriarcha vocare fecit eū qui iniuriā fecerat:& suū nepotē corā se & astātib⁹ multis ciuib⁹ dixit pr̄iarcha. Ecce talis tu fecisti talē iniuriā huic nepoti meo nō bn̄ fecisti lędēdo ꝓximū tuū.Nolo trāseat inulta talis iiuria vt exēplo meo astātes & alij postea hoc audientes discāt suas vindicare iniurias & odijs satisfacere.Quātum debes ecclesiæ meæ?Rn̄dit ille tantū.Mandat patriarcha notario suo dicens.Dele de libro rōnū tale debitū:qm̄ in satisfactionē iniurię factę nepoti meo & ob vindictā vn̄ & mihi:ego tibi illud debitū ex toto remitto & absoluo:& amodo tibi caueas in futurū ab offensis ꝓximi tui ne deus irascat tibi Ex qua re tota Alexādria mirata est vt prędixerat.De sc̄tō Ioāne Gual'.etiā legit q cū esset miles & inimicitias mortales haberet cū quodā:quia occiderat auūculū suū. Vna dierū cū esset armis accinct⁹ & inuenisset inimicū suū solū & inermē aggressus est eū vt interficeret. Qđ ille intuens se nō posse euadere ꝓstrauit se rogās eū ob amorē ei⁹ qui tali die pro nobis oīb⁹ passus erat sibi ignosceret:erat em̄ feria sexta.Ad cui⁹ p̄ces subito emollitū est cor ei⁹:amoto oīni odio dixit.Ob amorē crucifixi nō possū tibi nō indulgere cū ipse ꝓ nobis inimicis suis mortem gustauerit hac die.Valde secur⁹ & fac bonū:ego tibi iniuriā tātā ex corde remitto. Post qđ cum accessisset ad ecclesiā sancti Mimiatis prope Florentiā in mōticulo:vbi nunc morant fratres mōtis Oliuarū:oranti ipsi ad imaginē crucifixi:ipsa imago inclinauit sibi caput quasi gratias agens de iniuria remissa inimico ꝓpter eū. Et adhuc ostēdit ibi talis imago. Et ita conuersus est ille Io.Gual'.ad deum q dimisso sęculo ordinē instituit specialē.s.vallis vmbrosę:& miraculis multis claruit canonizatus ab ecclesia.

§.VI. VTRVM ODIENS PROXImū possit cōicari?

Verbi grā. Pone q aliqs sustinuit magnā iniuriā vel dānū ab aliquo ꝓpter qđ denegat sibi salutationē:nūqd sibi pōt licētiari ad cōionē?Rn̄. s̄m Durā. ordi.mino.Ex illatione iniurię quatuor solēt oriri in hoīe

Ex illatione iniurię quatuor oriuntur

¶Primū est odiū siue rancor in corde.
¶Scd'm est effectus odij in opere.
¶Tertiū est signū rancoris in ore.
¶Quartum est actio iniurię.

Primū tenet dimittere:immo poti⁹ nunq; debuit admittere:qa nec debet dolere de ꝓsperitate inimici:nec gaudere de malo suo:nec malū sibi optare:nisi eēt inimic⁹ eccl'ię vt hæretic⁹ vel tyrān⁹ ꝑsequēs rēpublicā sicut public⁹ latro:tūc em̄ dolere deberet de ꝓspitate sua in tpalib⁹:qa ꝓ quāto pl⁹ ꝓsperaretur : tāto plus eccl'ia vel respu.lęderet. Vn̄ Greg.xxxiij.moral'.di.Sicut noxiū solet esse si vnitas desit bonis.ita piculosū solet esse si nō desit malis. Peruersos quippe vnitas corroborat dū cōcordat.Vn̄ Paul⁹ vnitatē fregit factā a Pharisæis & Saducæis ad ipsum occidendum. Licet aūt quis non debeat dolere de prosperitate inimici in temporalib⁹:nō tamē tenet gaudere de bono suo tpali:sed debet gaudere de cōuersione sua ꝓfectu spūali & virtutib⁹.Sed si gaudet de bono vel dolet de malo inimici:hoc est signū pfectionis:nisi ille esset inimic⁹ eccl'ię vel reip.Si aūt dolet de bono tpali:vel gaudet de malo ei⁹:vl' optat sibi malū:aut talis dolor vel gaudiū rōni placet aut displicet.Si placet ita q est s̄m rōnē deliberatā &ꝑsistit in eo nō pœnitēs de hoc non debet cōicari:nisi forte modicū malū optet sibi p qđ se recognoscat. Vel nisi optet malū nō sub rōne mali:sed qa credit sibi illud expedire vel reipu.sicut Helias occidit duos quinquagenarios cū suis.iiij. Reg.j.Vel propter bonū per se vt peccatū minueret quod viuēdo augmētasset:vel ꝓpter bonū reipub.vt viuētib⁹ vtilis metus incuteret ad vitandum idolatriā.vt Aug.dicit.xxiij.q.iiij.§.sed vt obijcitur.Vel etiā cū timet verisimiliter ne ex prosperitate sua ille sibi iniuste noceat:& ꝓpter ea dolet de ipsa s̄m Tho.Si aūt dolor& gaudiū rōni displicet:q̃uis sensualitati placeat.s.de prosperitate inimici vel aduersitate eius:tūc pōt excōicari.Scd'o ex illatione iniuriæ oritur effectus odij in ope:& hoc cōsistit in duob⁹.s.ex subtractione boni & illatione mali.Si in subtractione boni:aut ergo subtrahit illicite bonū spūale aut tēporale.Si spūale:puta qa excludit illū ab oratiōe generali:eū.s.orat pro oībus fidelib⁹ itēdit illū excludere:aut qa nō vult corā eo p̄dicare tunc peccat grauiter:nec debet cōicari q̃diu habet hāc voluntatē.Si subtrahit bonū tēporale:aut necessariū:aut nō necessariū.Si necessariū:sic peccat mortaliter:vt si inimicū non pascit ī articulo mortis:tūc em̄ habet locū qđ dicit Am.disti.lxxxvj.si nō pauisti occidisti. Si nō necessariū nō peccat nisi venial'r:qđ itelligo cū eo ille īdiget &si nō absolute.Si effect⁹ odij cōsistit ī illatiōe mali:aut ergo quis infert inimico malū ꝯ ordinem iuris:aut s̄m ordinē iuris.Si ꝯ ordinē iuris sic peccat mortal'r: quia mihi vindictā & ego retribuā ait dn̄s.ar.de pœ.di.iiij.q diuini.vbi dicit Aug.Qui diuini officij oblit⁹ suas vult vindicare iniurias:nō solū de futuris pc̄tis veniā nō merebitur &c.Si s̄m ordinē iuris sit:tūc pōt cōicari:odio tn̄ a corde remoto vt qn̄ hoc facit ex sn̄ia iudicis vel ex pmissiōe iuris.Ex sn̄ia iudicis vt si malefactor ad mādatū iudicis satisfacere læso nō vult:etiā læsus pōt ip̄m de mādato iudicis appetere bello.Et qcqd rapit ab hoste vel adiutorib⁹ suis totū suū est quousq; sit sibi plene satisfactū de oīni dāno dato & expensis:vltra hoc aūt nō debet aliud accipere nisi pp immanitatē vitij ille meruerit oībus bonis spoliari:vt ꝓpter hæresim vel cōsimile vitiū:sic'r cōicari pōt qn̄ facit hoc ex pmissiōe iuris.Licet em̄ regulariter verū sit q nemo pōt seip̄m vindicare vel sibi de suis ius dicere:tamē ius hoc pmittit ī casib⁹ ciuilib⁹:vt vim vi repellere cū moderamine inculpatæ tutelę:vel etiam socios defendere & hmōi.xxiij.q.iij.fortitudo.Tertio ex illatione iniurię orit signū rancoris ī ore:&sic distingue:aut iniuriator exhibet condignā satisfactionē:aut non:Si exhibet s̄m quantitatem culpæ supple& possibilitatē suā:sic tenet ad amicitiā recipe &ei loqui.Vnde Augu.Memento cito ignoscere si quis in te peccauerit & a te veniā postulauerit.Si aūt non exhibet nō tenet ei loqui:qn̄.s.satisfacere aut omnino nō vult aut semiplene.Et hoc intellige verum nisi forte actio iniuriarum abolita sit dissimulatione vel remissione.Actio em̄ iniuriarū abolet remissiōe vel dissimulatione. Remissione:s qn̄ lęsus remittit iniuriā.xxxiij.q.iiij.sic illic.Dissimulatiōe remittit:vt si luserit vel riserit vl' comederit cū eo post iniuriā factā.insti.de iniurijs.§.fi.Quarto ex illatione iniuriæ oritur actio iniuriarū.Hanc nullus tenet dimittere:imo qn̄q; læsus dimittere nō pōt:vt si iiuria illata est monacho vel seruo vel filiofamilias vel vxori.Nā si monacho illata est cōpetit actio iniuriarū monasterio non monacho:nisi forte monach⁹ seu ali⁹ religiosus esset lōge absēs a monasterio:&de licētia abbatis seu alius alterius sui supioris:tunc em̄ posset agere de actiōe iniuriarū. ff.de iniurijs.l.si vnus.Et si monachus remittit iniuriā nihilomin⁹ monasteriū agere pōt.Sed si abbas vel ali⁹ supior remittit iniuriā monach⁹ agere nō pōt.Secus si ī eccl'ia sæculari q nō pōt remittere iiuriā clerico factā.Itē si iiuria seruo est facta:dn̄s remittere pōt,nō seru⁹.Itē iiuriā factā filiofamilias pr̄ remittere pōt & agere ꝓ iiuria ipsa,nō fili⁹ nisi q iniuriatus fuerit putaret eū patrēfamilias.ff.de iniurijs.l.j.§.j.&.§.si adeo.Itē si vxori facta est iniuria:viro cōpetit agere ꝓ iniuria &nō ecōtrario.Nō ergo est necessarium volēti cōicari vt dimittat actionē iiuriarū lædēti:sed odiū Itē nota q q remittit actionem iniuriarū in articulo mortis in manu presbyteri si hoc facit causa mortis pōt postea agere ꝯ iniuriātē si cōualescat:sec⁹ aūt si simpl'r remisit.ff. ad sil'i.l.fi. Itē nota s̄m Hosti.q actio iniuriarū ab initio abolet dissimulatiōe.i.si is q iniuriā accepit nō nascitur nec mouet sed si exinde mot⁹ fuerit &iiuriā stati ad aīm reuocauerit &iniuriantē citari fecerit non tollit dissimulatione:nec p salutationē:nec p osculū pacis datū ī eccl'ia:nisi expsse remittat vel pacificetur.Hæc oīa Durā.vbi.s̄.

Odium ī opere

Adde tex. vulgar .l.l. vt vi.ff. de iusti. & iure.

Actio iniuriarū.

vide qn̄ iniuria sit remittēda vl' nō p Ange. ī tractatu maleficiorum & māsueriū ī titulo de pœnis.

¶De detractione & grauitate eius. Capitulum.IIII.

DETRACTIO EST SECVNda filia īuidiæ s̄m Gre.in moral'.Diffinit aūt detractio q est denigratio alienæ famæ p verba occulta. Ex qua diffinitione s̄m.be.Tho.ij.ij.q.lxxiij. ar.j.ostendit

Detractio dif finit sic

ar.j.ostendit duplex differētia inter ip̄am&cōtumeliā.Et prima est quantū ad modū ꝓponēdi vba:qa.s.cōtumeliosus manifeste ꝓfert vba cōtra aliquē:detractor aūt occulte.Sicut aūt factis fit nocumētū ꝓximo manifeste:&qn̄q; occulte:manifeste quidē p rapinā vel alias violētias manifestas occulte vt p furtū vel dolosam percussionē.Ita & verbis:manifeste quidē:vt cōtumeliādo.i.dicēdo ꝓximo verba iniuriosa in faciē ei⁹:& occulte vt p detractionē.Et ideo dicit in diffinitiōe p vba occulta:nō qdē simpl'r: sed occulta ei cui detrahit:qa ī absentia ei⁹:q̃uis em̄ postea ei notū fieret a referētib⁹:tn̄ tūc occulū fuit ei qn̄ ille detraxit. Scd'a differētia est quātū ad finē intētū seu nocumētū illatū:qa cōtumeliosus ex facto suo derogat honori,detractor autē famę.Nā ex hoc ipso q aliqs ꝓfert manifeste verba cōtumeliosa cōtra aliquē videt ip̄m paruipēdere& ex hoc dehonorat cōtumeliat⁹:vn̄ cōtumelia detrimētū affert honori.Sed cū qs vba contra aliū profert in occulto videt ip̄m magis vereri q̃ paruipēdere:vn̄ nō directe infert detrimētū honori sed:facit quātū in ipso est proferēs verba cōtra aliquē occulte eos q audiūt malā opinionem habere de eo cōtra quē loquit hoc em̄ intendere videt:& ad h̄ intēdit detrahēs vt vbis ei⁹ credat.Vn̄ dr̄ in diffinitiōe q est denigratio.i.offuscatio seu diminutio famæ alterius .In hoc aūt cōueniūt cōtumelia &detractio:qa per vtrūq; profert malū de ꝓximo.Et qa per pc̄ta venialia nō denigrat fama hoīs:iō tales defect⁹ occulte referre de aliquo nō est ꝓprie detractio:nisi qs hoc itēderet. vn̄ cū dr̄ ī diffinitione q detractio est denigratio famę intelligit ex intentione facta:vt.s.qs eo aīo loquat malū de alio vt diminuat famā ei⁹.Et sic soluūtur multæ quæstiōes. Vn̄ & si quis ordinarie accusat vel denunciat crimē alteri⁹ in iudicio q̃uis ex h̄ denigret fama accusati vl' denūtiati: si hoc nō intēdit:sed vt ꝓuideat bono cōi &saluti ꝓximi:qđ ꝓ mouet p punitionē criminū&correctionē hoim nō detrahit talis sed meret.Sec⁹ si itēderet ifamiā illi⁹ qa tūc mortaliter peccaret:sed ad famæ restitutionē tenet.Itē si qs loquitur ꝯ aliquem q̃uis nō sequat denigratio famę illi⁹:qa.s. verba nā credunt:tn̄ ex q̄ h̄ intēdit & ad h̄ opat detractor est.Itē si quis ex loq̃citate vel leuitate refert crimina aliorum occulta nō intēdēs famę derogare:non formaliter sed materialiter dr̄ detractor:vn̄ nec pc̄tm̄ est mortale nisi & verbū qđ de alio profert ex loquacitate eēt adeo graue q notabiliter lędat famā ꝓximi:& præcipue in his q ptinēt ad honestatē vitæ s̄m Tho.vbi.s̄.vt referēdo de aliquo q sit adulter:fornicator:vsurarius:p̄dator &hmōi:sec⁹ dicēdo aliquē esse iracūdū:supbū:contētiosum:prȩsumptuosum leuē& hmōi.Itē referēdo mala criminalia aliorum ex quadā loquacitate q̄ notoria sunt:nō pertinet ad detractionē:qa nō denigrat famā illorū cū iam denigrata sit:si tn̄ hac intētione ageret:mortaliter peccaret.Detractio igit propie & stricte sumpta semp est mortale s̄m Tho.vbi.s̄.arti.ij.

Differt a contumelia detractio.

Conueniūt aliqn̄ detractio & contumelia.

§. I. DE DETRACTIONE LO-

quēs Ps̄.ait.Induant q detrahūt mihi pudore& operiant sicut diploide cōfusione sua.Ps̄.cviij.Quāuis ꝓpheta ibi loquatur in ꝑsona christi ad patrē de Iudæis qui detrahebant multis modis dicētes eū esse trāsgressorē legis: blasphemū:maleficū &hmōi.vnde dr̄ Io.vij.Murmur mult⁹ erat de eo in turba:alij dicebant quia bon⁹ est: alij nequaq; sed seducit turbas:& hi detrahebant.Sed oēs tales induti sunt pudore:quia manifestissime apparuit de sanctitate sua:immo & deitate.Et operti sunt confusione duplici. s. tpali&ęternali ñ pœnitētes de pc̄tō illo.Et ideo dicit sicut diploide:quę est vestis duplex:&signat duplicē cōfusionē Pōt etiā versus iste verificari de quolibet detractore&ponit prȩsens impatiui modi ꝓ futuro indicatiui: vt frequēter fit in psalmis.Induātur.i.induent.i.circūdabūtur vndiq; pudore:cū.s.manifestat falsitas eorū:vel i restōne famę:& operiētur duplici cōfusione si non pœnitēt.s. tpali &æternali.Sed sciendū primo q detractio variat septēpliciter:aggrauat terribiliter:&purgat difficiliter. Quātū ad primū dr̄ Eccl'es.x.Si mordeat serpens in silētio nil eo min⁹ habet q occulte detrahit.Serpēs comedit terram . Sic em̄ dictū fuit primo serpēti in quo locut⁹ est diabolus mulieri.Terrā comedes.Geñ.iij.Sic detractor pascit defectib⁹ hoim quos recitat.Serpēs est aīal venenosum qđ suo flatu inficit prope astātes.Ita detractor habet venenū malitię & sua locutiōe īficit audiētes generādo malā opinionē in mētib⁹ eorū.Serpēs occulte vulnerat seu mordet. Sic detractor occulte.i.in absentia ei⁹ cui detrahit male loquitur de eo:agens cōtra illud diuinū mandatū. Non maledices surdo & corā cæco nō pones offendiculū.Leuit.xix.c. Maledicit surdo detractor:qa dicit malū de eo qui eū nō audit. Ponit offendiculū corā cæco:quia notificat defectus alicuius ei qui nō videbat.i.nesciebat &inde ille scādalizat ex illo malo ope ipsi⁹.Et vt dr̄ Deu.xxxij.Venenū aspidū insanabile:qa nō pōt tolli mala opinio generata ex detractione.Serpens est aīal callidū:vt dr̄ Gene.iij.q erat callidior cūctis animātib⁹ terrę.Videt em̄ in incessu q sumat vnā viā & impceptibil'r voluit se ad aliā.Vn̄ dr̄ Pro.xxx. q vnū ex difficilib⁹ ad cognoscēdū est via colubri sup terrā:&sic detractor incipit loqui bonū de aliquo de quo itēdit malum dicere vt sic magis sibi fides adhibeat : &subito vertit se ad mala &vitia illius vtēs cōiūctione aduersatiua puta talis bona fuit:hęc &illa,tale tn̄ vitiū habet:tale scelus ppetrauit.Hoc aūt agit septē modis quos ponit be. Tho.ij.ij.q.lxxij.ar.j.ī respōsiōe ad vltimū argumētū.Directe.qdē quatuor modis.Primo mō qn̄ imponit falsum alteri dicēdo aliquē cōmisisse tale crimē qđ scit verum nō eē Et idē videt si ex suspitione loquēs asserit qđ ignorat siue ex odio hoc agat:siue ex loquacitate:hoc em̄ mortale est. Secus si ex loquacitate diceret se audiuisse tale crimen de illo.Idem est.s.mortale quando de seipso diceret cōmisisse qđ nō fecit.Non em̄ min⁹ tenet quis prouidere famę suæ q̃ ꝓximi,etiā si timore pœnę hoc faceret puta ne reducat ad patibulū seu torturā:vl' diuti⁹ ibi teneat fateturvl' refirmat crimē de se qđ non ppetrauit. Scd'o mō qn̄ pc̄tm̄ auget verbis suis &s̄m q auget &ītētionē habet:sic ē mortale vel veniale:vt si dicit aliquē furatū fuisse cētū florenos q nō abstulit nisi quinq; dicit pcussisse aliquē multis verberib⁹ qui leuiter pcussit &illud qđ addit est qd notabile &falsū:tenet restituere famā:secus si qd leue:quō autē restituere debeat famā.j.dicet.Tertio modo quādo occultū reuelat dicēdo.s.qđ verū,est sed occultū alijs:tūc em̄ mortale est qn̄ ex maleuolētia agit:intēdens diminutionē famę illi⁹:vel etiā ex loq̃citate cū illđ est ita graue q ex illa manifestatiōe peccati occulti sequit diffamatio ei⁹ al's veniale:sed hoc faciēdo ex charitate dicēdo illis ꝑsonis quas credit posse p earū correctionem emēdari:vel etiā ex iustitię zelo accusādo vel denūtiādo in iudicio vt mala puniātur vel malis obuiet:non malum sed bonū &meritoriū ē s̄m Tho.ī quolibet.Quarto qnando id qđ bonū est dicit mala intētione factū:puta dat aliquis eleemosynas discurrit ad indulgentias:ecclesias frequentat:deuote audit diuina officia:dicit qs illū talia agere ex inani gloria &hypocrisi si intendit talē opinionē malā ingerere in mētib⁹ audientium mortaliter peccat:siue hoc ip̄e credat siue non credat talis tamē tenet ad restituēdū famā illi:quia nō abstulit. Nā audiētes hoc sciūt vl' scire debēt intētionē alicui⁹ ꝗ fine agat:opa bona sciri nō posse.Et ideo si hoc crederent ex leuitate sua esset hoc nō ex illa locutiōe.Quinto modo indirecte detrahit qs:cum.s.negat bona opa alteri⁹:vt cū narrat de aliquo q est.rect⁹ hō administrās iustitiā subditis:eleemosynari⁹ ad paupes:& hmōi.detrahere aliqs illi volēs dicit non esse verū:vt sic famā illi⁹ diminuat.Sexto etiā indirecte cū bona alicui⁹ malitiose recitat:vt cū q̄rit de cōuersatione alicui⁹ vt exhibeat ei aliqđ officiū vl' bn̄ficiū sciēs aliqs multa bona de illo ex qb⁹ iudicaret apt⁹ ad illud tacet illa opa bona ne ꝯsequat talē vtilitatē: talis etiā &si grauiter peccat indirecte nocēs proximo : non tn̄ tenet ad aliquā restitutionem famæ. Septimo cōmittitur detractio p cantilenas seu libellos famosos:vt cū qs facit cantilenā vel sonetū sup aliquo crimine alicuius:vel etiā scribit schedulā cōtinētē crimē alicui⁹ falsam vel etiā verū sed occultū&ponit in loco manifesto vt inuēta legat:&p notitiā illi⁹ crimē diuulget.Et hi q scribūt has schedulas q̄ dicūt libelli famosi s̄m iura canonica &ciuilia grauiter puniunt si reperiunt cū eis q ipsos inuentos libellos non subito dilacerāt:sed alijs ostendūt.Vn̄ adrianus papa ait. Qui in alteri⁹ famā publice scripturā vel vba cōtumeliosa confinxerit &rept⁹ scripta non ꝓbauerit,flagellet. Et q eū prius inuenerit rūpat si nō vult autoris facti cām incurrere.v.q.j.c.j.Debent etiā hi excōicari:vt in.c.si qui.§. si qs sic dr̄.Si qs famosum libellū siue domi siue in publi

Variat detractio septem pliciter

Detractor cō paratur serpēti.

Detractio fit directe:

reuelantes occulta.

Detractio' fit indirecte.

Recitās bōa malitiose.

Universidad del Rosario Archivo Histórico